

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİCİLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KIRSALDAKİ OKULLARDA ÇALIŞAN OKUL
MÜDÜRLERİNİN GÖREVLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

TAYFUN ACAR

İzmir
2020

**DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİCİLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**KIRSALDAKİ OKULLARDA ÇALIŞAN OKUL
MÜDÜRLERİNİN GÖREVLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ**

TAYFUN ACAR

**DANIŞMAN
Doç. Dr. İdris ŞAHİN**

**İzmir
2020**

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum "Kırsaldaki Okullarda Çalışan Okul Müdürlerinin Görevlerine İlişkin Görüşleri" adlı çalışmanın içerdiği fikri izinsiz başka bir yerden almadığımı; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında ve bölümlerinin yazımında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, ayrıca bu çalışmanın Dokuz Eylül Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve *intihal içermediğini* beyan ederim. Herhangi bir zamanda aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonuca razı olduğumu bildiririm.

11/08/2020

Tayfun ACAR

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 04/09/2020

Tez Başlığı: Kırsaldaki Okullarda Çalışan Okul Müdürlerinin Görevlerine İlişkin Görüşleri

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 107 sayfalık kısmına ilişkin, 01/09/2020 tarihinde **tez danışmanım tarafından** Dokuz Eylül Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nın sağladığı İntihal Tespit Programından (Turnitin-Tez İntihal Analiz Programı) aşağıda belirtilen **filtreleme tiplerinden biri**(uygun olanı işaretleyiniz) uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezin **benzerlik oranı % 23'tür**.

• <http://www.kutuphane.deu.edu.tr/turnitin-tez-intihal-analiz-programi/> adresindeki Tez İntihal Analiz

Programı Kullanım Kılavuzunu okudum ☒

Filtreleme Tipi 1(Maksimum %15) ☐

Filtreleme Tipi 2(Maksimum %30) ☒

☐ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, ☐ Kaynakça hariç, ☐ Alıntılar dâhil, ☐ Altı (6) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.	☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, ☒ Kaynakça dâhil, ☒ Alıntılar dâhil.
EK 1- İntihal Tespit Programı Raporu LK SAYFA Çıktısı. ☒	
EK 2- İntihal Tespit Programı Raporu (Tümü) Cd İçinde. ☐	

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esasları'nı inceledim ve yukarıda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Adı Soyadı: Tayfun ACAR

Öğrenci No: 2017950034

Anabilim Dalı: Eğitim Bilimleri

Programı: Eğitim Yönetimi ve Denetçiliği

Statüsü: Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐

ÖĞRENCİ

Tayfun ACAR
04.09.2020

DANIŞMAN

Doç. Dr. İdris ŞAHİN
04.09.2020

Açıklamalar

1: Bu formu teslim etmeden önce sizden istenen bilgileri uygun kutucuğu ☐ işaretleyerek doldurunuz.

Kullanıcı şifre vb. konusunda sorun yaşanması durumunda Üniversitemiz Merkez Kütüphanesinde bulunan Turnitin yetkilisine (Ali Taş Tel: +90 (232) 3018026 veya ali.tas@deu.edu.tr) başvurunuz.

2: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu* formu tezin ciltlenmiş ve elektronik nüshalarının içerisinde ekler kısmında yer alır.

3: Tez savunmasında düzeltme alınması durumunda bu form güncellenerek yeniden hazırlanır.

4: Turnitin-Tez İntihal Analiz Programı yüklemeyi bitirdikten Dosya Başlığı (document title) olarak **tez başlığının tamamı**, Yazar Adı (author's first name) olarak **öğrencinin adı**, Yazar Soyadı (author's last name) olarak **öğrencinin soyadı** bilgisini yazınız.

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmamın tamamlanması sürecinde bana yol gösteren, bilgilerini her zaman benimle paylaşan, derslerini büyük bir keyifle takip ettiğim değerli hocam Doç. Dr. İdris Şahin'e ve tez konumun ortaya çıkıp şekillenmesinde yardımcı olan Prof. Dr. Kadir Beycioğlu'na teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Yüksek lisans yapmam konusunda beni yüreklendiren, çalışmalarımı takip eden, yoğun geçen zamanlarımda işlerimi kolaylaştıran tüm öğretmen ve yönetici arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Beni bu günlere getiren, tüm eğitim hayatım boyunca maddi manevi desteklerini gördüğüm gerçek birer çiftçi ve tarım emekçisi olan annem ve babama teşekkür ederim.

Ders dönemimden tezin bitişine kadar geçen sürede maddi manevi benden desteğini esirgemeyen, hoşgörüsü ve sabrı ile benim yükümü hafifleten, oğlum Deniz ve kızım Doğa'yla yeterince ilgilenemediğim zamanlarda eksikliğimi hissettirmeyen sevgili eşim Münevver'e sonsuz teşekkür ederim.

01/09/2020

Tayfun ACAR

İÇİNDEKİLER

ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	6
1.3. Problem Cümlesi ve Alt problemler	7
1.3.1. Problem Cümlesi	7
1.3.2. Alt problemler	7
1.4. Sayıtlar	7
1.5. Sınırlıklar	7
1.6. Tanımlar	8
BÖLÜM II	9
KURAMSAL ÇERÇEVE / KAVRAMSAL ÇERÇEVE / İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	9
2.1. Örgüt ve Yönetim	9
2.1.1. Eğitim Yönetimi	12
2.1.2. Okul Örgütünün Yönetimi	12
2.2. Kırsal Bölgedeki Okullarda Eğitim	13
2.2.1. Geçmişten Günümüze Kırsal Eğitim	13
2.2.2. Köy Enstitüleri	15
2.2.3. Birleştirilmiş Sınıf Uygulaması	20
2.2.4. Taşımali Eğitim	21
2.3. Kırsaldaki Okulların Yönetimi	22
2.4. Kırsal Eğitim Hakkında Yapılan Araştırmalar	23
2.4.1. Yurt içinde yapılan araştırmalar	23
2.4.2. Yurtdışında yapılan araştırmalar	26
BÖLÜM III	32
YÖNTEM	32
3.1. Araştırmanın Modeli	32
3.2. Çalışma Evreni	32
3.3.1. Katılımcılar	34
3.4. Veri Toplama Aracı	37

3.5. Veri Analizi	38
BÖLÜM IV	40
BULGULAR VE YORUM	40
4.1. Araştırma Problemine Göre Bulguların Değerlendirilmesi	40
4.1.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum.....	40
4.1.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum	45
4.1.3. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum.....	52
4.1.4. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum.....	58
BÖLÜM V	61
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	61
5.1. Araştırma Problemine İlişkin Tartışma.....	61
5.1.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Tartışma	62
5.1.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Tartışma	63
5.1.3. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Tartışma	64
5.1.4. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Tartışma	66
5.2.Sonuçlar	67
5.3. Öneriler	68
5.3.1. Uygulamacılar İçin Öneriler.....	68
5.3.2. Araştırmacılar İçin Öneriler	69
KAYNAKÇA.....	71
EKLER.....	79
Yönetici Görüşme Formu	80
Gönüllü Katılımcı Onam Formu.....	83
İzmir Kırsal Bölgeleri Gösteren Harita Örnekleri.....	84
İzin Belgeleri.....	86

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1 Aliğa Kırsal ve kentsel yerleşme ve konut alanları.....	41
Tablo 2 Çalışma evreninde bulunan okullar.....	42
Tablo 3 Katılımcılara ait demografik özellikler.....	44
Tablo 4 Bir okul yöneticisinin sahip olması gereken özellikler.....	48
Tablo 5 Okul müdürlerine göre etkili okullarının güçlü ve zayıf yönleri.....	53
Tablo 6 Görüşme yapılan okul müdürlerinin karşılaştıkları güçlükler.....	59

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. İzmir Kırsal Bölgeleri Gösteren Harita Örneği 1.....	84
Şekil 1. İzmir Kırsal Bölgeleri Gösteren Harita Örneği 2.....	85
Şekil 1. İzmir Kırsal Bölgeleri Gösteren Harita Örneği 3.....	85

ÖZET

KIRSALDAKİ OKULLARDA ÇALIŞAN OKUL MÜDÜRLERİNİN GÖREVLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Eğitim öğretim sürecinin en önemli unsuru olan okulların, içinde bulundukları sosyal ve ekonomik çevrenin dinamiklerinden etkilenmesi kaçınılmazdır. Okul bir sistem olarak çevreyle sürekli etkileşim halindedir. Okulun çevresinin demografik yapısı, bulunduğu bölgenin coğrafi koşulları, kent merkezine uzaklığı, insan sermayesi eğitim öğretimin niteliğini doğrudan veya dolaylı olarak etkiler. Bu bağlamda kent merkezi dışında kalan okulların, şehirlerde yer alan okullara göre farklı dinamikleri, ihtiyaçları, sorunları olduğu bilinmektedir. Kırsal bölgenin kentsel bölgeden ayrılan kendine özgü bu demografik, coğrafi, sosyal, ekonomik yapısı, kırsal bölgelerde yürütülen eğitim öğretim süreçlerinin farklı bir yaklaşımla incelenmesini gerektirir. Bu doğrultuda kırsal kesimde görev yapan okul müdürlerinin görevlerine ilişkin görüşleri önem kazanmaktadır.

Bu araştırmada kırsaldaki okullarda görev yapan okul müdürlerinin görevlerine ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Nitel araştırma biçiminde desenlenen bu çalışmada İzmir il merkezi sınırları, Aliaga kırsal alanları içerisinde yer alan okullardaki yedi okul müdürüyle görüşmeler yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği veri toplama yöntemi olarak kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler içerik analizi yapılarak çözümlenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre kırsaldaki okul müdürleri finansal zorlukla mücadele etmekte ve çok fazla okul problemiyle aynı anda başa çıkmaya çalışmaktadır. Yöneticilerin motivasyonlarını bozan ekonomik, sosyal ve eğitimsel sorunlar olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan okul müdürleri fiziki alt yapı ve teknik donanımdan kaynaklanan problemler yaşadıklarını, okul binalarının eski ve bakımsız olduğunu, tuvalet gibi okulun bazı bölümlerinin standartların altında olduğunu belirtmişlerdir. Birleştirilmiş sınıf uygulaması olan okullarda yöneticilik görevi ve öğretmenlik görevinin birlikte zor yürütüldüğü tespit edilmiştir. Katılımcıların tamamı okul çevresinden okullarına yeterli destek görmediklerini belirtmişlerdir.

Anahtar Sözcükler: Kırsal, okul müdürü, ilkokul, ortaokul

ABSTRACT

THE OPINIONS OF THE SCHOOL PRINCIPALS ON THEIR JOB WHO ARE WORKING IN RURAL SCHOOLS

It is inevitable that schools which are the most important element of the education and training process, are affected by the dynamics of the social and economic environment they are located in. School, as a system, is interacting with the environment constantly. The demographic structure of the school's environment, the geographical conditions of the region, the distance to the city center, and human capital affect the quality of education and training directly or indirectly. In this context, it is known that schools outside the city center have different dynamics, needs and problems compared to the schools in the cities. This distinctive demographic, geographical, social and economic structure of the rural region, different from the urban area, requires an examining with a different approach to the education and training processes in rural areas. Accordingly, the views of school principals working in rural areas about their duties become important.

In this study, the views of school principals working in rural schools about their duties were tried to be determined. In this study, which was designed in the form of qualitative research, interviews were made with seven principal working in schools located within the boundaries of Izmir city center and Aliaga rural areas. Semi-structured interview technique was used as data collection method. The data obtained in the research were resolved by making content analysis. According to the results of the research, school principals in the rural areas struggle with financial difficulties and try to cope with many school problems at the same time. It has been observed that there are economic, social and educational problems that demoralize the motivation of managers. The school principals, participated in the study, stated that they had problems due to the physical infrastructures and technical equipment, the school buildings were old and neglected, and some parts of the school such as the toilet were below the standards. It has been determined that in schools with a combined-classroom training, the duty of administration and the duty of teaching is difficult to carry out together. All of the participants stated that they did not receive enough support from their school environment.

Key Words: Rural, school administrator, primary and secondary school

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, sayıtlılar, araştırmanın sınırlılıkları, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi yer almaktadır.

1.1. Problem durumu

Okulların farklı coğrafi bölgelerde, sosyo-ekonomik yönden birbirinden ayrılan alanlarda kurulduğu bir gerçektir. Bazı okulların ulaşım, okula veli katkısı, akademik başarı, finans, öğretmen kadrosu vb. yönlerden sorunları çok azdır. Bununla birlikte her okulun kendine özgü problemlerinin olduğu, birçok okulun bulunduğu bölgenin koşullarından etkilendiği de bir gerçektir. Özellikle kırsal alandaki bölgelerde kurulmuş okullar türlü problemlerle karşılaşmaktadır. Bu okulların karşılaştıkları güçlükleri çözmek için sorunların odağında okul müdürleri bulunmaktadır. Bir okulun içinde bulunduğu çevrenin etkisini en iyi gözlemleyen kişilerin başında okul müdürü gelir. Bu yüzden kırsal alanlarda görev yapan okul müdürlerinin görevleri hakkındaki görüşleri görev yaptıkları okulların durumlarını anlamak için önemlidir.

Türkiye, gerek yüzölçümü gerekse nüfusu bakımından dünyadaki ülkeler arasında orta büyüklükte bir ülkedir. Ekonomik ve coğrafi özellikleriyle birlikte gelişmekte olan ülkeler arasında yer almaktadır. Bir ülkenin gelişmişlik düzeyini belirleyen ekonomi, bireylerin yaşam kalitesi, eğitim, fikir özgürlüğü, demografik yapı, istihdam gibi göstergeler bulunmaktadır. Bu göstergelere bakılarak gelişmiş, gelişmekte olan, azgelişmiş ülkeler belirlenmektedir. Aynı şekilde benzer göstergelere bakılarak ülkelerin içinde bölgesel, il ya da alt bölge gelişmişlik düzeyleri belirlenir. Bir ülke içindeki bölgeler arasında gelişmişlik düzeyi bakımından farklılıkların olması bir takım problemleri beraberinde getirir. Örneğin bölgeler arasındaki gelir dağılımındaki dengesizlikler Türkiye'de gelir eşitsizliğine yol açmaktadır. Bölgeler arasındaki bu dengesizlik sorununun farklı faktörlerden kaynaklandığı bilinmektedir. Türkiye'de tüm bölgeler aynı gelişmişlik düzeyine

sahip olmadığı gibi, aynı bölge ya da illerde de farklı gelişmişlik düzeyine sahip alanlar bulunmaktadır (Acaroğlu ve Dağdemir, 2011).

Sıralanan bu vb. birtakım etkenlere dayanan bölgeler, alanlar arasındaki gelişmişlik düzeyi farkı, bazı ayrışmaların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bu ayrışmalardan biri “kentsel alan” ve “kırsal alan” şeklinde tanımlanır. Ancak belirli bir bölgeyi “kentsel alan” ve “kırsal alan” şeklinde nitelendirmek kolay olmamaktadır. Geçmişte sadece nüfus sayımına dayandırılan kırsal alan, köy, tanımlamaları bugün geçerliliğini yitirmiştir. Günümüzde kırsallık, kentsellik tanımlamaları farklı bilimsel yöntemlerle yapılmaktadır. Bu bilimsel yöntemler çeşitlilik göstermektedir. Kırsallık tanımlamaları doğru yapılmadığı takdirde söz konusu alanlarla ilgili yapılan araştırmaların sonuçlarının yanlış yorumlanmasına yol açacaktır. Bu araştırmada kırsal alanda bulunan okullarda çalışma yapılacaktır. Dolayısıyla kırsal kavramının irdelenmesi yerinde olacaktır. Aşağıda özellikle bu araştırmanın problemiyle ilişkili olan kırsal alan tanımlaması ayrıntılı bir şekilde tartışılmıştır.

Kırsal alan, genellikle düşük nüfus yoğunluğuna sahip bölge olarak anlaşılmakla birlikte kentsel bölgelerin topluma sağladığı sosyal, ekonomik, kültürel ve eğitimsel olanaklardan yoksun bölgeler olarak düşünülmektedir. Göstergelere bakıldığında kırsal kesim ekonomileri, genellikle tarıma ve doğal kaynakların işlenmesine bağlıdır (Özhancı ve Yılmaz, 2017). Ekonomi pazarlarından uzaklığı, iş geliştirme ve ekonomik büyüme için yetersiz insan sermayesi, yüksek nitelikli insan sermayesinin dışa göçü, teknolojik ilerlemeler ve artan düzenlemeler kırsal ekonomileri zayıflatmıştır (Hammer, 2001; Kalomiris, 2003; Nadel ve Sagawa, 2002). Yapılan kırsal bölge tanımlarında genellikle kır, kentin dışında kalan alanlar olarak açıklanır. Hem alanyazında hem de yasalarla belirlenen tanımlamalarda her ülke için ortak kabul edilebilecek bir tanımın yapılamadığı görülmekle beraber, ülkeler ve uluslararası kurum ve kuruluşlar kendi koşul ve ihtiyaçlarına uygun kırsal bölge ve kent tanımları yapmaktadır (Topal, 2004). Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde ise kırsal, *az insanın barındığı kır durumunda olan yer olarak tarif edilirken kırsal bölgeyi de üretim etkinlikleri tarıma dayanan, hayvancılık yapılan, kırsal nüfusun yaşadığı ve çalıştığı alan* olarak tanımlanır (TDK, 2016). Bu tanımdan da anlaşıldığı üzere yapılan kırsal betimlemelerinin anahtar kavramları az nüfus ve bu az nüfusun ürettiği düşük yoğunluklu tarım ekonomisi ve bunların doğurduğu ilişki ağlarıdır. Tolunay ve

Akyol'a göre kırsal bölgeler, kendilerine özgü özellikleri olan kapalı ekonomilerdir ve genellikle bu bölgelerde yaşayan insanlar geçimlerini tarımsal üretimden sağlamaktadır (Tolunay ve Akyol, 2006). Yine benzer bir yaklaşıma göre kırsal bölge sosyal, ekonomik, kültürel öğeleriyle kentten ayrılan genellikle tarıma bağlı eğitim oranı düşük yerleşim alanlarıdır (Kızılçelik, 2000). Bu ekonomik ve sosyal yapı doğal olarak toplumsal gelişmenin yavaş ilerlemesine yol açmaktadır. Teknolojik gelişmelerin kentsel bölgelerle kıyaslandığında toplumsal hayata daha yavaş girdiği söylenebilir. Öteden beri kırsal kesimin yaşadığı sorunlar gündemde olmuş, kırsal yörelerde ekonomik ve kültürel kalkınmayı sağlayacak yaklaşımlar girişimlerde bulunulmuştur. Kırsal bölgelerde yaşayan insanların, yaşam kalitelerini artırmak, sosyal ve ekonomik ilişkilerini güçlendirmek amacıyla çalışmalar yapılmıştır. Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu, Türkiye'de temsil edilen Avrupa Birliği (AB) ve uluslararası kuruluşlardan sağlanan kaynakların Türkiye'de kırsal kalkınma programlarının uygulanmasına yönelik faaliyetlerde bulunmak için 2007 yılında kurulmuştur. AB boyutunda Avrupa Komisyonu yönetiminde Tarım ve Kırsal Kalkınma Genel Müdürlüğü tarafından Avrupa Kırsal Kalkınma Ağı (The European Network for Rural Development) üye ülkelere Kırsal Kalkınma Programlarını etkili bir şekilde uygulayabilmeleri için yardım etmek amacıyla 2008 yılında kurulmuştur (TKDK, 2018).

Ancak kırsal bölgeleri kentsel olmayan veya tarımın önemli olduğu bölgeler olarak tanımlamak günümüzde yetersiz kalmaktadır (Labrianidis, 2006). Gerçekten kırsal bölgeleri genel ifadelerle tarif etmek ve kentsel bölgelerden ayırt etmek, kesin bir kırsal bölge tanımı yapmak güçtür. Kırsal bölgelerde insan yaşamını şekillendiren, sosyokültürel, ekonomik, çevre gibi bileşenlerin yaşadığımız çağın getirdiği koşullarla birlikte çağa özgü anlamlar kazanması kesin bir kırsal bölge tanımı yapmayı zorlaştırmaktadır (Çeken, Karadağ ve Dalgın, 2007). Kırsal bölgelerin sınıflandırılması ve kırsal bölge ile kentsel alanların birbirinden ayrılması kolay değildir. Ülkeler kırsal bölgeyi tanımlarken, sosyo-ekonomik göstergelerine demografik yapılarına özgü ulusal tanımlama yöntemlerini kullanmaktadırlar. Türkiye'deki uygulamalara baktığımızda Devlet Planlama Teşkilatının 1982 yılında yayımladığı "Kent Eşiği Araştırması: Türkiye İçin Kent Tanımı" raporunda kullandığı kırsal bölge tanımının ulusal düzeyde yapılan araştırmalarda kullanıldığı görülmektedir. Bu sınıflamaya göre 20 bin ve

daha az nüfuslu yerleşim yerleri kır olarak kabul edilmiştir (TÜİK, 2018). Ancak kırsal bölgelerin sınıflandırılmasında güvenilir ve günümüzün ihtiyaçlarına ve gerçeklerine uygun güncel verilere ihtiyaç vardır. Geleneksel yöntemlerle elde edilen veriler yetersiz kalmaktadır (Susam ve Karaman, 2007). Büyük Şehir Yasası'nın 2014 yılı Mart ayında yürürlüğe girmesiyle birlikte 30 il sınırlarında yer alan köyler mahalle statüsü kazanmış ve kır kent ayrıştırmasında kullanılan 20 bin nüfus sınırı anlamını yitirmiştir. Öyle ki değişen yasayla birlikte 20 bin sınırına dayanarak oluşturulan kır oranı söz konusu büyükşehirlerde yüzde 21' den yüzde 3' e düşmüştür (TÜİK, 2018). Yasa değişikliği ile Köy tüzel kişiliği sona ererek mahalleye dönüşen bölgelerin kentsel bölge kapsamına alınması gerçekçi değildir. Araştırmalarda yanlış tahminlerin yapılmasına sebep olacak bu durum nedeniyle TÜİK Başkanlığı Kır- Kent Tanımını revize etmiştir. Mevcut durumda yaşanan sorunlar kırsal –kentsel tanımları yapılırken tanımlamanın idari sınırlar içinde kalan nüfusa bağlı olmasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle TÜİK başkanlığı tarafından AB standartlarına uygun, idari sınırlara dayalı olmayan, uluslararası uygulamalar ile benzer yöntemler kullanılmaya başlamıştır.

Uluslararası uygulamalara bakıldığında yaygın olarak, OECD ve AB tarafından geliştirilmiş olan iki temel kırsal tipoloji yaklaşımı kabul görmektedir. OECD, kırsal alan kriteri olarak *nüfus yoğunluğu* kavramını temel almaktadır ve dört temel kırsallık göstergesi bulunmaktadır. Bu göstergeler nüfus ve göç, ekonomik yapı ve performans, sosyal refah ve eşitlik ile çevre ve sürdürülebilirliktir. OECD yerel ve bölgesel düzey olmak üzere iki kademeli olarak bir tanımlama yapmaktadır. Yerel düzeyde, nüfus yoğunluğunun kilometre karede 150 kişinin altında kalan yerleşim yerleri, kırsal alan olarak kabul edilmektedir. Bir bölgenin nüfusunun, yüzde elliden fazlası kırsal alanda yaşıyorsa kırsallığı baskın; yüzde on beşi ile yüzde elli arası kırsal alanda yaşıyorsa önemli ölçüde kırsal; yüzde on beşinden azı kırsal yerel birimlerindeyse kentselliği baskın yerler olarak tanımlanmaktadır (Aydın ve Çiftçi, 2015). AB kırsal bölgeleri ise yoğun nüfuslu bölgeler, orta yoğunluktaki bölgeler, az yoğunluktaki bölgelerdir (Politecnico Di Milano, 1999; Ballas ve diğ., 2003). Avrupa İstatistik Ofisi (EUROSTAT) kırsal bölgeleri üç aşamalı bir yöntemle belirlemektedir ve OECD'nin tipolojisinden farklı olarak daha çok kentleşme derecesine odaklanarak tanımlar. AB ve OECD'nin tipolojileri dışında, biri Politecnico di Milano tarafından ikincisi ise üç

Yunan araştırımcı -Ballas, Labrianidis ve Kalogeresis- tarafından geliştirilmiş iki farklı yöntem daha bulunmaktadır (Gülümser, Baycan Levent ve Nijkamp, 2011).

Kırsal bölgelerin niteliklerini belirlemeye ve tanımlamaya yönelik bütün çalışmaların ortak sonucu göstermektedir ki, kırsal bölgeler kendine özgü bir nüfus yapısına ve sosyoekonomik özelliklere sahiptir.

Doğal olarak kırsal diye nitelenen yerleşim yerlerinde, eğitim süreçlerinin işleyişi de kendi özgü özelliklere sahip olmaktadır. Dolayısıyla bu bölgelerde bulunan okullar, bu eğitim işleyişinden etkilenmekte, yapı ve işleyişleri kendine özgü avantaj ya da dezavantajları barındırmaktadır. Örneğin Kavak'a (1997) göre çevreden eğitime destek alınamaması, ğretmen, materyal, araç gereç, donanım, çocuğun tarım işlerinde çalıştırılması kırsal eğitimin içinde taşıdığı güçlükler arasındadır. Kırsal bölgelerde yaşanan eğitim süreçlerinin kendine özgü yanları, bu bölgelerde görev yapan okul yöneticileri için de çeşitli avantaj ya da dezavantajlara dönüşmektedir.

Ancak ilgili alanyazın tarandığında bu bölgelerde çalışan okul mdrllerini odağına alan, onların yaşadıkları güçlükleri, sorunları ya da memnuniyet yaratan değişkenleri, müdürlerin bakış açısıyla ortaya koymayı amaçlayan yeter sayıda çalışma olmadığı görülmektedir. Bu bakımdan kırsalda görev yapan okul mdrlrine dair araştırmalar yapılması yerinde olacaktır. Preston, Jakobiec ve Kooymans'a (2013) göre kırsal bölgelerde görev yapan okul müdürleri kentlerde görev yapan okul müdürleriyle kıyaslandığında benzersiz güçlüklerle karşılaşırlar. Gerçekten kırsal kesimde görev yapan okul müdürü, kentte görev yapan okul müdüründen ayrılır, kırsal kesimde okul müdürlüğü genellekle daha fazla fedakârlık ve okul faaliyetlerinin her alanında günlük katılmayı gerektirir (Muse ve Ivan, 1989).

Budge (2006) göre birçok kırsal bölge, öğrencilerin ve okulların başarısını olumsuz yönden etkileyen ekonomik sıkıntılar içindedir. Sayısal göstergelere bakıldığında kırsal bölgelerde ilköğretime devam eden ğrenci sayısı ülke genelinde ilköğretime devam eden toplam ğrenci sayısının yaklaşık olarak beşte biri kadardır. Örneğin, Sevinç'in (2008) yapmış olduğu araştırmaya göre 2005-2006 dönemi itibariyle Türkiye'de ilköğretim ğrencilerinin %24  köylerde bulunmaktadır. Okullaşma oranına bakıldığında da kırsal bölgelerdeki okul sayısının azımsanamayacak kadar çok olduğu görülmüştür (Yavuzalp, 2004). lke

genelinde eğitim öğretimin niteliğini artırmak bütüncül bir yaklaşımla mümkündür. Kırsal bölgelerde sürdürülen eğitim öğretim faaliyetlerinin dinamiklerinin yeterli düzeyde ve derinlemesine anlaşılabilmesi eğitim hedeflerine etkili biçimde ulaşılması konusunda sorunlarla karşılaşılmasına neden olabilir.

İşte bu nedenlerle kırsal bölgelerde görev yapan okul müdürlerinin görevlerine ilişkin dile getirecekleri görüşlerin, eğitim öğretimin niteliğini artırmada yararlı olacağı düşüncesiyle, bu araştırmada kırsalda görev yapan müdürlerin görevlerine ilişkin görüşlerini ortaya çıkarabilmek hedeflenmektedir. Okul müdürlerinin yetki görev ve sorumlulukları mevzuat ile belirlenmiştir. İlkokul ve ortaokullarda görev yapan okul müdürlerinin görev, yetki ve sorumlulukları Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin 39. maddesinde belirtilmiştir. Okul müdürleri ilgili maddedeki görevleri yerine getirmekle yükümlüdür. Bu madde özetle okul müdürüne okul içinde yürütülen tüm faaliyetleri yönetmekle görevlendirir. Bu açıdan bakıldığında okul müdürünün görevini anlamak okulun işleyişini anlamak açısından önem taşımaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Kırsal kesimdeki eğitim öğretimin niteliğinin artırılabilmesi için kırsal bölgelerde bulunan okulların sorunlarının belirlenmesi gerekir. Kırsal kesimde bulunan okullardaki eğitim öğretimin niteliğine etki eden birçok unsur bulunmaktadır. Bu unsurlardan eğitimin niteliğini olumsuz etkileyen etmenlerin ortadan kaldırılması ya da göreceli olarak etkilerinin en aza indirilmesinde sorunu doğrudan yaşayan ve sorumlu olan kişi olarak okul müdürü öne çıkmaktadır. Başka bir ifadeyle okulu ve eğitimin niteliğini olumsuz etkileyen unsurlardan en büyük sorumluluk okul müdürlerine düşmektedir. Bu bağlamda bu araştırmanın temel amacı, kırsal kesimde görev yapan okul müdürlerinin görev ve sorumluluklarına ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmaktır.

Kırsal kesimde okul müdürünün görevlerine ilişkin araştırmaların sayısının yetersiz olduğu ulaşılan alanyazın taramasında görülmüştür. Kırsal kesimde okul müdürlerinin görevlerine ilişkin görüşlerinin irdelenmesi, okul yönetimini olumlu veya olumsuz olarak etkileyen faktörlerin ortaya çıkarılması için bu araştırma önemli görülmektedir.

1.3. Problem Cümlesi ve Alt problemler

1.3.1. Problem Cümlesi

Kırsal bölgede bulunan ilkokul ve ortaokullarda görev yapan okul müdürlerinin görevlerine ilişkin görüşleri nelerdir?

1.3.2. Alt problemler

- 1) Kırsal bölgede bulunan ilkokul ve ortaokullarda görev yapan okul müdürlerine göre, okul müdürlerinin sahip olması gereken etkili liderlik davranışları nelerdir?
- 2) Kırsal bölgede bulunan ilkokul ve ortaokullarda görev yapan okul müdürlerinin görev yaptıkları okulların imkanlarının yeterliliğine ilişkin görüşleri nelerdir?
- 3) Kırsal bölgede bulunan ilkokul ve ortaokullarda görev yapan okul müdürlerinin görevlerini yaparken karşılaştıkları güçlüklerle ilişkin görüşleri nelerdir?
- 4) Kırsal bölgede bulunan ilkokul ve ortaokullarda görev yapan okul müdürlerinin okul çevresiyle ilişkilerine ilişkin görüşleri nelerdir?

1.4. Sayıtlar

Araştırmanın temel sayıtları şunlardır:

- Görüşmeye katılan okul müdürleri samimi cevaplar vermiştir.

1.5. Sınırlıklar

- Bu çalışma İzmir İli, Aliağa ilçesi kırsal alanında bulunan ilkokul ve ortaokullarda görev yapan okul müdürlerinin görüşleriyle sınırlıdır.
- Araştırmada elde edilen bulgular, araştırma soruları ve bu sorulara verilen yanıtlarla sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Okul Yöneticisi: Bu çalışmada metin içerisinde okul yöneticisi denildiğinde ilkokul ve ortaokulda görevli okul müdürleri kastedilmektedir.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE / KAVRAMSAL ÇERÇEVE / İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Örgüt ve Yönetim

İnsanlar gündelik hayatları içinde birçok problem durumuyla karşı karşıya kalırlar. İş yerinde, evde, okulda kısacası hayatın olağan akışı içinde karşılaştıkları güçlükleri yönetmek zorundadır. Bu güçlükler ekonomik, toplumsal ailesel sebeplere dayanabilir ve bazılarının çözümü olmayabilir. Ancak insan çocukluğundan itibaren hayatın zorluklarıyla baş etmeyi öğrenir. Kendi becerilerini, zamanını kullanıp iyi kötü etkinliklerini planlar, örgütler ve kontrol eder. Bu anlamda aslında her insan bir yönetici sayılır (Güçlü, 2003). Ayrıca insanoğlu topluluklar halinde yaşayan sosyal bir varlıktır ve belli amaçlar doğrultusunda iki ya da daha fazla insanla gruplaşarak iş birliği içinde çalışmak zorundadır. Bir grup ya da bir topluluk olarak karşılaştıkları güçlükleri başarıyla çözüme kavuşturmaları yönetim ve örgüt kavramıyla yakından ilişkilidir (Karaman, 2000). Topluluklar içinde yaşayan insanlar, topluluklar halinde yaşamının gereği olarak; ilk çağlardan günümüze kendi aralarında farklı ilişkiler kurmuş ve bu ilişkiler günümüzde giderek daha karmaşık hale gelmiştir. Günümüzün bu karmaşık insan ilişkilerinin organize edilmesi ihtiyacı akıllara örgüt kavramını getirir. Koçel'e göre örgüt, insanların bir araya gelerek tek başlarına yapamayacakları işleri iş bölümü yaparak, koordinasyon içinde gerçekleştirmelerini sağlayan bir sistemdir. Açıkgöz'e göre insanların bir araya gelerek belirli amaç ve hedefler doğrultusunda meydana getirdikleri topluluklar örgütü kavramını oluşturur. Nizamov'un (1996) Homans'tan (1950) aktardığına göre örgütlenmemiş bir toplum insan yığınidır ve grupların hayatta kalması için örgütlenmesi zorunludur. Örgüt kavramının odağında insan ve belirli amaç ve hedefler doğrultusunda oluşturduğu topluluk bulunur ve yönetimle doğrudan ilgilidir. Örgütler anlaşılacağı üzere başına buyruk insan toplulukları değildir ve karmaşık insan ilişkilerinin organize edilmesi ve yönetilmesi gerekir. Başaran'a (1989) göre yönetim, bir örgütte daha önce sınırları tanımlanmış amaçları gerçekleştirmek işleri yapmak için topluluk haline getirilen insanları örgütleyerek

uyumlu bir şekilde harekete geçirme sürecidir. Yönetim dinamik bir süreçtir ve insanlar tarih boyunca yönetilmiş ve yönetmişlerdir. İnsan varlığının olduğu her yerde yönetim olgusundan söz edilir ve yönetim ve yöneticiliğin tarihinin insanlık tarihi kadar eski olduğu söylenir (Bursalıoğlu, 2012). Yönetim zaman içinde gelişim göstererek günümüzde bir bilim haline gelmiştir. Yönetim bir bilim olarak gelişimine tarihsel perspektiften bakıldığında; Yapıya ağırlık veren klasik yaklaşımlar (1887-1927), insanı odağına alan davranışçı (neo klasik) yaklaşımlar (1909-1945) ve örgütü bir sistem olarak değerlendiren sistem yaklaşımları (1946'dan günümüze kadar) görülür (Düren, 2000; Erdoğan, 2000). Yönetim alanındaki gelişmeler genel olarak 19'ncü yüzyılın ikinci evresinde sanayi devrimiyle hız kazanmıştır. Sanayi devrimiyle beraber toplumların üretim ve tüketim ilişkileri farklılaşmaya başlamış özellikle fabrikalaşmayla beraber üretim hızlanmış ve çalışma koşulları ve şekilleri hızla değişmiştir. Bilimsel yönetim de yönetimin amacı verimliliği artırarak daha fazla üretmektir. Bilimsel Yönetimin kurucusu F.W.Taylordur. Taylor maddeci bir yönetim ve düşünce sistemi olan teknokrasiyi işletme yönetimine taşımıştır (Tosun, 1992, s.373). Bilimsel Yönetim anlayışında yöneticilerin görevi işi planlamak ve organize etmek, yönetilenin görevleri ise kendisinden istenen görevleri istenilen bir şekilde yerine getirmektir. İşgücü genel olarak fizik gücüne dayanan işgücüdür (Dejon, 1978, s.6). Klasik yönetim teorileri arasında sayılan bürokrasi teorisin kurucusu Max Weber (1948), bürokrasiyi, "büyük-çapta idari görevler ve örgütsel hedeflere ulaşmak için, çok sayıda bireyin çalışmasını rasyonel bir biçimde koordine etmek amacıyla tasarlanmış hiyerarşik örgütsel bir yapı" olarak tarif etmiştir. Weber'e göre büyük çapta işletmeler, kurumlar organizasyonların karmaşık ilişkilerinin düzenlenmesi için bürokrasi kuramını uygulaması kaçınılmazdır. İdeal bir bürokrasinin temel özellikleri profesyonelleşmiş bir iş paylaşımı, hiyerarşik bir sistem ve yazılı dokümanlar ile belgeleme sistemidir. Bilimsel yönetim işletmelerin verimliliğine son derece önem vermiştir ancak özellikle 1930'lu yıllardan sonra bilimsel yönetim anlayışına çok insancıl olmadığı, insanı makineleştirdiği gibi eleştiriler yöneltilmeye başlamıştır. İşgörenlerin insani yönlerini görmezden gelerek verimliliğin artırılmayacağı ileri sürülmüştür ve yeni yöntem arayışlarına girilmiştir. Harwood ve Hawthorne Deneyleri bu arayışlarda öne çıkanlarıdır. Hawthorne Deneyleri göstermiştir ki bir işletmede verimliliğin artması insanın duygusal ve insani yönü göz önüne alınmasıyla ilişkilidir. Neo-klasik yönetim

anlayışı 1960' lı yıllara kadar önemini korumuştur. 1960'lı yıllardan sonra modern yönetim anlayışı içerisinde hem bilimsel yönetime hem de duygusal insan anlayışına aynı anda önem veren sistem yaklaşımı ortaya çıkmıştır (Dejon, 1978, s.187). Özetle endüstri devrimine kadar olan toplumlar tarım toplumu olarak isimlendirilmiştir (Demirtaş, 2019). Buhar enerjisi ile işleyen makinelerin ortaya çıkmasıyla birlikte makineye dayalı endüstri gelişmiş ve böylelikle sanayi toplumu dediğimiz toplumsal yapı ortaya çıkmıştır. Makineye dayalı endüstrinin gelişimi küçük üretim birimlerinin yerlerini büyük fabrikalara bırakmalarına neden olmuştur (Eren, 2015, s.9). Büyük çaplı fabrikaların iş yerlerinin kurulmasıyla birlikte, bu iş yerlerinin verimliliği üzerinde çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Örgütte ve işte verimlilik üzerine yapılan çalışmalar, deneyler dikkatin yönetim biçimlerinin üzerine ve yöneticilere odaklanmasına neden olmuştur (Demirtaş, 2019). Yönetim, örgütün daha önceden belirlenmiş amaçlarını gerçekleştirecek işlerini gerçekleştirmek amacıyla bir araya gelen insanları örgütleyip eşgüdümleyerek, harekete geçirme sürecidir. Bu örgütleme, eşgüdümlüme ve harekete geçirme biçimi, örgütten örgütte farklılık göstermektedir. Örgütteki diğer bütün değişkenler aynı olsa bile örgütün yönetiminde bulunan idarecinin yönetim şekli işlemlerin yapılmasında farklılığa neden olur (Başaran, 2008). Yönetim işlerini yerine getirirken önceden belirlenen amaçlara ulaşmak için çeşitli araçlar mevcuttur. Organize etmek, yönetmek, motive etmek ya da öğretmek için tek bir yol yöntem yoktur. Yönetim, değişen durumlara karşı dikkatli bir yansıma ve sürekli uyanıklık gerektiren karmaşık bir süreçtir (Hoy ve Miskel, 2010). Bu açıdan bakıldığında bir örgüt yapısının ortaya çıktığı her yerde karmaşık bir süreç olan yönetim sürecinin devreye girmesi kaçınılmazdır. Okulların farklı bölgelerde örgütlenmiş, organize edilmeye yönetilmeye ihtiyaç duyan yapılar olduğu açıktır. Öğretmenler ve öğrenciler belirli amaçlar çerçevesinde organize edilmeli ve yönetilmelidir. Ayrıca her okulun bulunduğu bölgeden sosyal yapıdan kaynaklanan yönetsel ihtiyaçları bulunmaktadır. Bu sebeple okul yönetimi yönetim bilimiyle ilişkilidir. Yönetim biliminde ortaya çıkan gelişmeler tarih içinde şekillenmiştir. Benzer bir şekilde eğitim yönetimi de tarihsel bir gelişim göstermiştir. Berry ve Beach'in (2007) de vurguladığı gibi eğitim yönetimi tarihine bakıldığında, alanın oluşmaya başladığı 1800'lerin ilk yıllarında eğitimin yönetimi kamu müdürlerinin işlerinin bir parçası gibi görünmekte, ayrı bir mesleki beceri gerektirmeyen bir uğraş olduğu düşünülmüş zaman içinde ayrı bir alan olarak ortaya çıkmıştır.

2.1.1. Eğitim Yönetimi

Eğitim; toplumların ve onları oluşturan bireylerin belirli bir amaç doğrultusunda gelişmesi için gerekli olan etkenlerin en önemlisidir. Bir bireyin gelişmesi, olgunlaşması içinde bulunduğu toplumun benimsediği bir insan olabilmesi ilk önce eğitim ile ilişkilidir. Eğitim her şeyden önce insan içindir. Eğitimin odağında insan olması onu oldukça kapsamlı ve kendine özgü bir süreç haline getirir. Toplumlar onları oluşturan bireylerin ihtiyaçlarını giderecek ve kendi toplumsal normlarıyla çatışmayan bireylerin yetiştirilmesi sorumluluğunu eğitime yüklemiştir (Şahin, 2016). Bu açıdan baktığımızda toplumlar sahip oldukları insan sermayelerini yenileyerek geleceklerini kontrol etmeye çalışırlar. Sürekli gelişen insan ve değişen ihtiyaçları eğitimi kendine özgün bir toplumsal kurum haline getirir. Eğitimin kendine özgü olduğu bir eğitim kurumu olan okulu da diğer kamu ya da özel kuruluşlardan farklı kılar. Okulların yönetimi de eğitimin bu kendine özgü olduğundan dolayı hedef ve görevleri açısından diğer yönetimlerden ayrılır. Eğitim bir kurum olarak toplumun ihtiyaçları doğrultusunda ortaya çıkar ve resmi örgütü okuldur (Aydın, 2014). Eğitim yönetimi de toplumları oluşturan bireylerin davranışlarında istenilen yönde değişim sağlamak için kaynakların kullanılması sürecidir (Çelik, 2000). Görüldüğü gibi yönetim süreçlerinin bir parçası olan eğitim yönetimi çatısı altında okul örgütünün yönetimini irdelemek yerinde olacaktır.

2.1.2. Okul Örgütünün Yönetimi

Eğitim yönetimi bir bilim alanı olarak Amerika Birleşik Devletlerinde şekillenmeye başlamış ve gelişme göstermiş olmakla birlikte Avrupa'da paralel dönemde gelişmeler olmuştur (Balcı, 2008). İşte bu perspektiften bakıldığında kırsalda bulunan okul örgütlerinin yönetimi genel olarak yönetimin altında görülmekte ve daha özelden eğitim yönetiminin odağına alınarak incelenmesi yararlı görülmektedir. Bu amaçla öncelikle geçmişten günümüze kırsaldaki eğitim incelenecektir.

2.2. Kırsal Bölgedeki Okullarda Eğitim

Bu bölümde geçmişten günümüze yurtiçindeki kırsal okullardaki eğitim ele alınacak, kırsaldaki eğitimi iyileştirme çalışmalarının en önemli girişimlerinden biri olan köy enstitülerine ve birleştirilmiş sınıf, taşınmalı eğitim gibi önemli uygulamalara değinilecektir.

2.2.1. Geçmişten Günümüze Kırsal Eğitim

Cumhuriyetin ilanı kuşkusuz Osmanlı imparatorluğundan günümüze toplumsal dönüşümlerin ve sıçramaların en önemlisi olmuştur. Cumhuriyet ve getirdiği devrimlerle birlikte toplumda çok önemli bir kırılma noktası olmuştur ve ilanından günümüze eğitim ve öğretim en çok tartışılan konuların birinci sırasında yer almıştır. Cumhuriyetin ilanının ilk yıllarına baktığımızda ülke nüfusunun büyük çoğunluğunu köylü nüfusu oluşturmaktadır. Bu açıdan baktığımızda köylülerin eğitimin ne derece önemli olduğu görülür. Henüz cumhuriyet ilan edilmeden önce köylünün durumu hiç iyi değildir. Nüfusun %80'ni oluşturan köylüler ağır vergiler ödemek zorunda kalıyorlar ve geçimlerini çiftçilik yaparak sağlıyorlardı. Devlete ağır vergiler vererek ekonomik olarak destek sağlayan bu büyük kesim aynı zamanda gençlerini askere yollayarak ordunun ayakta kalmasını sağlıyordu. Hem ekonomi hem de ordunun en önemli kaynağı köylü kesimiydi. Özellikle Aşar vergisi, hiç bir bilimsel dayanağı olmayan ve dinsel bir takım temellere dayanan bir vergi sistemi idi ve çiftçilikle geçinen köylünün belini büküyordu (Şeren 2008, s.207).

Hasan Ali Yücel'in (1998) köylünün bu vahim tablosunu özetlediği "Köye Doğru" makalesinde, köylünün ve kırsal bölgelerin gerçekliğini bilimsel bir şekilde gözler önüne sermiştir. Kırsal bölgelerin ve köylünün kalkınması için yapılması gerekenleri ve siyasetin üzerine düşen görevleri irdelemiş ve dile getirmiştir. Yücel devletin Türk Köylüsünden aldığı vergileri, vergi alamadığı durumlarda asker aldığını, alacak bir şey bulamadığında malını aldığını dile getirerek tarihsel öneme sahip eleştirililerde bulunmaktadır (Yücel 1998, s.21).

O dönemde Türkiye, nüfus olarak bir köylü Cumhuriyeti görünümündedir. Köyler okulsuz ve öğretmensizdir, fakat şehirlerde de okula gidemeyen öğrenci sayısı yüksektir. Yücel, bakanlık sorumluluğunun da ötesinde bir uzmanlık

bilinciyle sorunları istatistiklerle ortaya koyar: Türkiye nüfusunun %76'sı köylerde, %23'ü ise şehirlerde yaşamaktadır. Öğrencilerin oranı ise %60'ı şehirlerde, %24'ü ise köylerde olup okula gidemeyen çocukların oranı köylerde %75, şehirlerde ise %34'tür. Köy nüfusunun dağılımı da okullaşmanın yaygınlaşmasını zorlaştırmaktadır (Sönmez 2000, s.58).

Yücel'e göre Cumhuriyet dönemi "köylüden alma" dönemi değil, "köylüye verme" dönemidir. Türk köylüsüne istenilen ve gereksinimlerine uygun olacak bir eğitimi verilemediğini belirten Yücel, okuyamayan çocukların sayısının bir milyonu bulduğunu ve her yıl bu sayının arttığını belirtir. Köye bir şeyler götürmeksizin köylünün kalkınma çabalarında kendi başına bırakılamayacağı noktasından hareket edilmesi gerektiğini belirtir (Yücel 1998, s.24).

Köy insanının eğitim gereksinmesi sadece okuryazarlıkla sınırlı değildir; bulaşıcı hastalıklarla savaşmamakta, üretimini ilkel yöntemlerle yapmaktadır. Ulusal Bağımsızlık Savaşı'nın ağır yükünü çeken köylüler, henüz demokrasiyi yaşatacak cumhuriyet yurttaşı niteliğine kavuşamamıştır. Asıl önemlisi, 1930-1940 yılları arasında köye hizmet götürmek çok zordur. Cumhuriyetle birlikte girilen köye hizmet çabaları; ya köylünün beklentilerine uymadığı ya da becerilemediği için yarım kalmıştır. Başarı için köylünün dilinden anlayan yeni bir aydın tipine gereksinme vardır. Bu da köylünün kendi içinden çıkabilecektir. İşin bu püf noktasını iyi yakalayan ve kendisi de bir köylü çocuğu olan büyük eğitimci İsmail Hakkı Tonguç Bey, Köy Enstitüsü sisteminin hem kuramcısı hem de kurucusu olacaktır. Onu Atatürk'ün eski kurmaylarından Milli Eğitim Bakanı Saffet Arıkan göreve getirmiş, sonraki Bakan Hasan Ali Yücel de onun bu girişimlerine sahip çıkmıştır (Aysal 2005, s.270).

Tonguç'a göre Türk Ulusu'nun özü, köylüce bir özdür. Türk köylüsü ulusal tarihin özüdür. Köy sorunu yüzeysel bir köy kalkınması değil, anlamlı ve bilinçli bir şekilde köyün içten canlandırılmasıdır. Köylüyü anlayabilmek ve onu duyabilmek için köylüyle kucak kucağa ve nefes nefese gelmek zorunludur. Yine Tonguç'a göre iş, dünyayı yöneten genel yasadır. Bu nedenle de iş içinde, iş aracılığıyla ve iş için eğitim yapılması gerekmektedir (aktaran Akpınar, 1998, s.366). Tonguç köyde yapılacak işleri şöyle sıralıyordu:

- Köylüyü yiyecek giyecek, konut ve iş araçları gibi ihtiyaçlarının normal biçimde karşılayacak duruma getirmek
- Cumhuriyet'in ana ilke ve değerlerinin köylüye benimsetmek
- Hukuk, para ve ekonomi işlerini köylüye uygun duruma getirmek, verimli kılmak
- Köylüleri iyi bir üretici ve ülke sanayi için iyi birer tüketici durumuna getirmek, olumsuz hayat görüşlerinden ve ümmet döneminin göreneklerinden kurtarmak, yeni hayatın çalışma koşullarına uyum sağlayabilecek duruma getirmek,

Tonguç'a göre, bunları gerçekleştirmek için yeni bir ruh ve bilinç yaratmak gerekiyordu. Bunu başarmak için de ter dökecek kahraman teknisyenlere ihtiyaç vardı. Bunlar, bataklığı kurutmayı, sıtmalıya kinin vermeyi, pulluğu kullanmayı bilen, uygulayan ve köylüye öğretecek uzman kişiler olmalı ve bu kişilerin yetiştirilmesi gerekmektedir (aktaran Geray, 1969, s.198).

Yücel'e göre ilköğretim davası milletlerin rüştünü ispatlama davasıdır. İlköğretim davası, feodal sistemle kendisini idare etmek isteyenlerin samimi olarak istemeyeceği bir davadır. Yücel ilerlemiş milletlerden örnekler sunmakta ve bu ülkelerden birinin parlamentosunda ilköğretim davası konu olduğunda üyelerden birinin kürsüye çıkıp "Biz bindiğimiz atın insanlar gibi akıllı olmasını istemeyiz" dediğini anlatarak, ileri bir millet olmamızı istediğini belirtmiştir. Bu yüzden de bütün evlatlarımızı okutmak istediğini söylemektedir. Yücel'e göre mesele şahsi bir mesele değildir. Meseleleri sosyal olarak ele almak ve öyle halletmek gerekir. Bireysel olarak alınan meseleler sokakta bir fakire sadaka vermek gibidir. Bu tür hareketlerin zamanı, modası ve kıymeti çoktan geçmiştir (aktaran Eronat, 1999, s.257).

2.2.2. Köy Enstitüleri

Ülkemizde köy okulları için öğretmen yetiştirilmesine ilişkin görüş ve tasarıların ortaya II. Meşrutiyet döneminden itibaren ortaya atılmıştır. Önce İ. Mahir Efendi, daha sonraları İ. Hakkı Baltacıoğlu ve Ethem Nejat gibi eğitimcilerin bu konudaki düşünce ve önerileri zamanında ilgi uyandırmakla birlikte herhangi bir uygulamaya geçilememiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında da "köy öğretmeni yetiştirme" konusu gündeme gelmiş, 1924 de kısa bir süre için

Ankara'ya gelen ünlü Amerikalı eğitimci J. Dewey ve yine 1925 de yurdumuzda bulunan Alman eğitimci Kühne eğitim durumumuzla ilgili olarak hazırladıkları raporlarında bu konuda bir takım tavsiyelerde bulunmuşlardı. Türkiye'de eğitimcilerin görüşleri de değerlendirilerek, bu konuda bazı çalışmalara başlandı. 22 Mart 1926 tarihli “Maarif Teşkilatına Dair Kanunu”nun verdiği imkandan yararlanarak 1927 de Denizli Erkek Muallim Mektebi, Köy Muallim Mektebi'ne dönüştürüldü; Kayseri'de Zincidere Köyü'nde de bir Köy Muallim Mektebi açıldı. Ancak beş altı yıllık bir denemeden sonra 1933 ve 1934 yıllarında bu okulların kapatılması yoluna gidildi (aktaran, Oğuzkan, 1990, s.12).

Atatürk'ün ölümünden sonra Cumhurbaşkanı olan İsmet İnönü, Milli Eğitimde okur-yazar oranını yükseltmek ve ilköğretimi yurt geneline yaymak gerektiğine inanıyordu. Bunun için gerekli kaynağın bulunması ve öğretmen yetiştirilmesi gerekiyordu. Özellikle köyde görevlendirilecek, orada başarılı olacak ve köy koşullarına uyum sağlayacak nitelikte öğretmenlerin yetiştirilmesi gerekiyordu. Köy öğretmeni yetiştirilmesi sorunu Milli Eğitim Bakanı Dr. Reşit Galip tarafından ele alınmıştı. Bu amaçla çeşitli kurul temsilcilerinden oluşan bir kurul oluşturulmuş ve bir rapor düzenlenmiştir. Bu raporda, yalnızca köylünün inançlarını işleyip toplumsal kurumlarını olumlu yönde etkilemekle kalmaya, aynı zamanda köyün yüzünü ve ekonomik hayatını da değiştiren bir öğretmen tipinin yaratılmasının gerekliliği belirtilmiştir. Dr. Reşit Galip'in zamansız ölümü, onu izleyen Milli Eğitim Bakanı Hikmet Bayur'un 9 ay; onu izleyen Abidin Özmen'in 11 ay bakanlık yapmaları, bu önerilerin hayata geçmesini sağlayamadı. Atatürk ve İnönü'nün yakın arkadaşlarından Saffet Arıkan 1935 yılında Milli Eğitim Bakanı oldu ve üç buçuk yıla yakın bakanlık yaptı (aktaran, Coşkun, 2010, s.58).

Saffet Arıkan'ın vekilliği döneminde, kırsal kesimde yaşayan halk ile kentliler arasındaki dengeyi eşitlemek ve köy halkına pratik bilgi vermek amacıyla Köy eğitmeni projesi uygulanmaya başlanmıştır. Askerliğini çavuş ya da onbaşı olarak yapan gençler, Ziraat Bakanlığı'nın da işbirliği ile modern tarım tekniklerini uygulayan Mahmudiye Devlet üretme çiftliğinde yetiştirilerek köylere gönderilmiştir. Bu proje, İsmail Hakkı Tonguç yönetiminde başlamıştır (aktaran, Çıkar, 1998, s.90).

İsmail Hakkı Tonguç, önce ciddi bir köy incelemesi yaparak 20 yıllık bir plan taslağı hazırlamıştır. Bu plana göre 1954 yılına kadar öğretmen, koruyucu, tarım teknisyeni ve sağlık hizmeti ulaşmamış köy kalmayacaktır. Tonguç, ilk olarak askerliğini yapmış okur-yazar gençlerden seçtiği bir grubu, “*eğitmen*” olarak köylerde “*geçici öğretmen*” olarak görevlendirmek için, 1936 yılında Eskişehir’in Çifteler Çiftliği’nde dört aylık bir kurs açmıştır. Bu kursları tamamlayarak Ankara köylerinde görevlendirilen ilk 84 eğitimci son derece başarılı olmuş ve eğitimci kursları kısa süre içinde ülkenin başka yerlerinde de açılmıştır. Kendi köylerine giden eğitimciler, topladıkları çocukları üç yıl okutup mezun ederek yenilerini almak, köyde çıkan sağlık sorunlarını kaymakamlığa iletmek, köylüye modern tarım tekniklerini öğretmek, akşam okulları ile yetişkinlere okuma-yazma, hesap ve yurttaşlık öğretmekle de yükümlü tutulmuşlardır (aktaran, Aysal, 2005, s.271).

Köy Eğitimci Kursları amaçları ve işlevleri ile Köy Enstitülerinin amaçları ve işlevleri arasında yakın bir ilişki kurmak mümkündür. Aslında Köy Enstitülerini, Köy Eğitimci Kurslarının yaşanan tecrübelerle geliştirilmiş, donatılmış bir üst modeli şeklinde değerlendirilebiliriz. Her ikisinin de cumhuriyet yönetiminin ideolojisiyle, ilkeleriyle tanıştırılmış, yeni köy ve köylüyü yaratma ülküsünü paylaşma temelinde benzerlikleri vardır. Hem eğitimci kursları hem de köy enstitüleri “dönüştürme” işlevini yerine getirecek araçlar olarak kurgulanmışlardır. Yine her ikisinin de dönüştürme nesnesi, çocuğuyla, yetişkiniyle tüm köylülerdir. Yani burada söz konusu olan bir öğretim hamlesi yapmaktan ziyade, bütün olarak köylüyü bir siyasi proje kapsamında, dönüştürme esasında eğitmektir (aktaran, Erdem, 2008, s.189).

Atatürk başta olmak üzere, devrin belli başlı devlet adamları ve aydınlar tarafından 1930’lu yıllarda ülke nüfusunun önemli bir bölümünü cehaletten kurtarmak için ileri sürülen fikirler, köy eğitimci kurslarının doğuşuna zemin hazırlamıştır. Bu fikirler daha önceki yıllarda olduğu gibi yeniden köye göre öğretmen yetiştirilmesi üzerinde toplanmaktadır. Köy muallimi, köy hayatı şartları içinde köy ve muhitini andıran bir muhitte yetiştirilmelidir. Köy hayatını yaşmalıdır ve köylünün ihtiyaçlarını ta mektepten kavramalıdır. Bundan sonra kurulacak Köy Muallim Mektepleri, mutlak köy muhiti içinde kurulmalıdır. Bu suretle köye gelirken muallim, alışmış olduğu başka bir muhitten kopararak

götürülmeyecektir. Bildiği yaşadığı muhite gelecektir. Kolaylıkla köy hayatına uyum sağlayacaktır. Böyle bir muallim pratik bilgilerini ifade edecek bir tarzda yetiştirilecek ve köyün ihtiyaçlarına çözüm üretebilecek nazari bilgilerle donanmış olacaktır (Tangülü; Karadeniz; Ateş, 2010).

Yürütülen köy eğitmeni yetiştirme projesinin başarılı olması üzerine 1937 ve 1939 yıllarında çıkarılan yasalarla köy eğitmeni yetiştirme deneyimi yaygınlaştırılmıştır. Kırsal kesime yönelik bu eğitim uygulaması hiç şüphesiz daha sonra kurulan Köy Enstitüleri için uygun koşullar yaratmış ve Köy Enstitülerine geçişi kolaylaştırmıştır. 1930'lu yılların sonuna doğru köy eğitmeni yetiştirme kurslarında görülen başarı ve bu konudaki çevreden gelen olumlu görüşler üzerine dönemin Milli Eğitim Bakanı Saffet Arıkan da bütün köy öğretmenlerini aynı ilkelerle bir çatı altında eğitme fikri oluşmuştur. Bu da Milli Eğitim Bakanlığı'nın Köy Enstitüleri çalışmalarını başlatmasına sebep olmuştur. 1937 yılında köy öğretmeni yetiştirmek için İzmir-Kızılcıllu'da ve Eskişehir-Mahmudiye'de iki Köy Öğretmen Okulu açılmıştır (Taşkaya ve Akbaşlı 2008).

Dünyada başlayan aydınlanma dönemiyle, bilimsel bilginin düşünmenin temeli olduğu açık şekilde anlaşılmıştır. Bundan sonra Batı ülkeleri okullarını, iş okulu ilkesine göre düzenlemeye başlarlar. Akıl yoluyla (soyut) düşünmenin önemini birçok ulus anlamaya başlar. Buharla çalışmaya başlayan gemilerin, trenlerin ve fabrikaların getirdiği kolaylıklar karşısında, insan ve hayvan gücüyle üretim yapmaya çalışan ulusların geçim kaynakları akıl almayacak kadar bozulmaya başlar. Yeni bilgileri ve teknikleri kullanarak zenginleşen uluslarla, bu yenilikleri anlamaya çalışan geri kalmış ülkelerin insanları karşı karşıya gelirler. Buluşların arkası kesilmez. İnsan sağlığı için bulunan ilaçlar, aşılar, bitkiler için bulunan gübreler, çeşitli ulaşım araç ve gereçlerinin sayısı günden güne çoğalarak, toplumların önemli ihtiyaçları haline gelir. Bütün Avrupa ulusları bu yenilikleri yakalamak için var güçleriyle çalışmaya başlarlar. Bilim ve teknolojinin yaratıcısı olan insanın, bu gelişmelerin arkasında kalınca, bu gelişmelere ulaşmayan toplumlar da insanın geriliğin kölesi olduğu anlaşılır. Cumhuriyet dönemine kadar bu gelişmeler bir türlü yurdumuza gelemeyiz. Cumhuriyet kurulduktan sonra, Atatürk ve arkadaşları çağdaş eğitimin kurulması için bütün olanakları kullanırlar (Candoğan 1994, s.26).

Bu anlayışa göre, dönemin Maarif Vekili Hasan Ali Yücel ve İlköğretim Genel Müdürlüğü görevi yapan İsmail Hakkı Tonguç'un çabalarıyla 17 Nisan 1940 yılında 3803 sayılı Köy Enstitüleri Yasası çıkarılmış ve ülkede yeni bir dönem başlamıştır. Hasan Ali Yücel yasayı mecliste savunurken, yüreğindeki kurtuluş ve yüceliş imanını gerçekleştirmenin mutluluğunu yaşamaktadır. Yücel bir toplantıda şöyle konuşur ; “Şimdi biz Rönesans devrindeyiz. Asırlardan sonra bir otorite tanımıyoruz. Filan böyle dedi, falan şöyle dedi diye düşünmüyoruz. Kendi kafamızla, kendi ihtiyaçlarımızı dikkate alarak yeni ve kendimizin bir hayat kurmak istiyoruz.” (Başaran 1997, s.46). Köy Enstitüleri yasasının gerekçesi çok önemlidir; eğitimin içinde bulunduğu durum saptaması yapılmış ve aşağıdaki bulgulara yer verilmiştir; 1935 yılı nüfus sayımına göre, ülkedeki okur-yazar oranı erkeklerde %23.3, kadınlarda %8.2, okula giden çocuk sayısı kentlerde %80, köylerde %26 idi. Yaklaşık 40.000 yerleşim yerinden 35.000’inde okul yoktu. Köylerdeki ilkokul sayısı 5.080, öğretmen sayısı 370.370 idi. Gerekçede bu açığı kapatabilmek için “15” yılda “20.000” köy öğretmeni yetiştirilmesinin öngörüldüğü belirtilmişti. Bu amaçla var olan 4 köy öğretmen okulu Enstitü’ye dönüştürülecek ve 16 Enstitü daha açılarak sayıları 20’ye çıkarılacaktı (Coşkun 2010, s.63). Hasan Ali Yücel’e göre, yarım yamalak bir Tanzimat aydınlığı ile yeni bir toplum yaratmak mümkün değildir. Bir yandan batıyı batı yapan banyapıtlar dilimize kazandırılmalı, diğer yandan da yetiştirilecek üretici, yaratıcı yeni öğretmenler ile en uzak köye bile ulaşılmalıydı. Hasan Ali Yücel, mecliste Köy Enstitüleri Kanunu üzerine yaptığı bir konuşmada şöyle diyordu ; “Bu kanunla bizim yaptığımız şey bir kopya değildir. Fakat indi, uydurma bir şey de değildir. Bunları kendi memleketimizin fiili hakikatine ve toplumsal gerçeğine uyarak yapmış bulunuyoruz. Bu, bizimdir, kimseden almadık. Başkaları bizden alsınlar.” (Başaran 2010, s.130). Yücel Köy Enstitüleri Yasası mecliste görüşülürken TBMM’de yaptığı konuşmada bu kurumların özelliklerini şu şekilde belirtmiştir:

“Biz bu kurumlara köy öğretmen okulu demedik. Çünkü evvelce bu isimde kurumlar vardı. Bunları ona bağlamak istemedik. Bunlar yepyeni fikirlerdir. Biz köy Enstitüsünü sadece içerisinde kurumsal eğitim yapılan bir eğitim kurumu olarak almadık. İçerisinde tarım sanatları, demircilik, basit marangozluk gibi uygulamalı faaliyetlerin de bulunduğu için okul adıyla anmadık, enstitü diye isimlendirmeyi uygun gördük.” (Coşkun 1998, s.233).

Görüldüğü gibi Cumhuriyetten günümüze kırsaldaki eğitim her zaman ülke gündeminin odağında olmuştur.

2.2.3. Birleştirilmiş Sınıf Uygulaması

Bütün gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler eğitim olanaklarından tüm vatandaşlarının eşit şekilde yararlanmasını ister, ancak ekonomik sebepler, coğrafi koşullar, nüfus ve sosyal kültürel yapılar, tüm fırsatların bütün bireyler tarafından yararlanmasına engel olur. Kırsal kesimde bulunan eğitim çağındaki çocukların yeterli derslik ve öğretmen ihtiyaçları bilinmektedir. Özellikle Doğu İllerimiz ve kalkınmışlık düzeyi düşük bölgelerimizde birleştirilmiş sınıf uygulanmaktadır. Kırsal kesimlerdeki düşük nüfus yoğunluğu ve kentsel merkezlere ulaşım güçlüğü, coğrafi engeller gibi sebeplerle yeterli sayıda öğrenci bulunamadığı için sınıf oluşturulamamaktadır. Ancak eğitim öğretim olanaklarından her öğrencinin yararlanabilmesi için tek bir öğretmenin yönetiminde birden fazla sınıf düzeyindeki öğrencinin tek bir derslik içinde eğitim almaları sağlanmaktadır (Samancı, 2015). Bu sınıflarda eğitim öğretim uygulaması her ne kadar içinde birçok problemi barındırsa da kırsal bölgelerde bulunan öğrencilere eğitim olanaklarını ulaştırabilmek için gereklidir (Ocakçı, 2017). Doğan'a göre (2000) birleştirilmiş sınıf uygulaması en temel insan haklarından biri olan eğitim hakkına kırsal bölgede yaşayan çocukların ulaşmasını sağlamaktadır. Birleştirilmiş sınıflar özünde tek bir dersliğin içinde birden fazla sınıf seviyesinde öğrencinin aynı öğretmen tarafından eğitilmesine dayanır. Yurt içindeki uygulamalarına baktığımızda 1, 2, 3, 4. sınıf ilkokul öğrencileri aynı sınıfta aynı öğretmenden ders görebilmektedir. Nüfus yoğunluğuna ve öğrenci sayısına göre bu uygulamalar farklılık gösterebilmektedir. Örneğin bazı ilkokullarda iki öğretmen kendi aralarında şöyle bir paylaşım yapabilmektedir 1 ve 2. sınıf bir öğretmen yönetiminde 3. ve 4. sınıf öğrenciler de diğer öğretmen yönetiminde olmaktadır. Bazı ilkokullarda ise tek bir öğretmen bütün sınıfları yönetmekte olabilir. Aynı derslik içinde farklı düzeyde öğrencilerin bir arada eğitim öğretim alıyor olması bazı konuların öğretmen tarafından işlendikten sonra öğrencilerin ödevlendirilmesini gerektirmektedir. Öğretmen önceden planlama yaparak öğrencilerin kendi başlarına yapabilecekleri etkinliklere dayalı ödevlendirme yaparak ders işleme yoluna gider (Köklü, 2000; Samancı, 2015; Şahin, 2010). Özetle farklı yaş gruplarının farklı sınıf seviyelerinin ve farklı yeteneklere sahip öğrencilerin tek bir öğretmenden eğitim almaları birleştirilmiş

sınıf uygulaması olarak tanımlanmaktadır (Binbaşıoğlu, 1999; Little, 1994). Farklı yaş ve beceri sahibi öğrencilerin bir arada olması kendine özgü bir sınıf ortamı ortaya çıkarmaktadır. Gerçekten yapılan araştırmalar öğrenciler arasındaki farklılıklardan kaynaklı, sınıf yönetiminin bu sınıflarda oldukça zor olduğunu öğretmenlerin bir takım güçlüklerle karşılaştıklarını ortaya koymaktadır (Aksoy, 2008; Taşdemir, 2014; Gürel, Çapar ve Kartal, 2014). Öğretmenlerin bu sınıflarda eğitim öğretim sürecinde karşılaştıkları güçlüklerin okul yönetimi sürecini de etkilemesi kaçınılmazdır.

2.2.4. Taşınabilir Eğitim

Birleştirilmiş sınıf uygulamaları gibi taşınabilir eğitim uygulamasına ülkemizin koşullarında gerek duyulmakta ve özellikle kırsal bölgelerde ve coğrafi koşulların el verdiği ölçüde uygulanmaktadır. Kırsal kesimdeki ilköğretim çağındaki öğrencilerin özellikle birleştirilmiş sınıfta okumaması, akranlarıyla birlikte imkanları olan bir okulda eğitim görmeleri için merkezi okullara günlük olarak taşınması şeklinde yapılan bir uygulama şeklidir (Yeşilyurt; Tozlu; Orak; 2007). Nüfus yoğunluğunun az olduğu, yeterli derslik ve öğretmen bulunmayan bölgelerde eğitimde fırsat eşitliği sağlamak için bir yol olarak görülmektedir. Yerleşim yerlerinin dağınık olduğu, mezra, yayla gibi öğrenci sayısının bir okul kurmaya yeterli olmayan bölgelerde taşınabilir eğitim uygulaması bir gereklilik olarak görülmektedir (Karakütük, 1996). Yeşilyurt ve Orak'ın 1994 yılı milli eğitim bakanlığı verilerinden aktardığına göre 1989 -1990 Eğitim Öğretim yılında Kocaeli ve Kırıkkale'de Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü tarafından bir proje olarak uygulanmaya başlamış proje amacına ulaşınca farklı iller proje kapsamına alınmıştır (Kavak, 1997). Taşınabilir eğitim birçok yönden olumlu görülmekte ve ülke koşullarının bir gerçeği olarak düşünülmektedir. Bu şekilde eğitim öğretim hizmetlerinden kırsal bölge ve az nüfuslu yerleşim yerlerinde yaşayan çocuklar yararlanmaktadır. Taşınabilir eğitim ile daha büyük bir merkez okula taşınan öğrenciler farklı bir sosyal ortamın içine girmekte ve toplumsal kurallara daha kolay uyum sağladıkları görülmektedir. Bu öğrencilerin taşınabilir eğitim sayesinde toplumsal bir kural olan temizlik alışkanlığı kazandıkları, arkadaşlık ilişkilerinin geliştiği, girişkenlik kabiliyeti kazandıkları, civar köylerden arkadaşlıklar edinerek bu şekilde özgüvenlerinin arttığı görülmüştür (Bostancıoğlu 2002). Ancak taşınabilir eğitiminde bir takım problemleri bulunmaktadır. Küçük

yaşta ilkökul öğrencileri başlarında rehber öğretmen bulunmadan güvelliği sağlanamamış araçlarda yolculuk etmektedir. Bu araçlarda öğrenciler ayakta yolculuk yapabilmekte, köy halkı ya da ehliyeti ya da yeterliliği olmayan kişiler bu araçları kullanabilmektedir (Karakütük, 1998). Ayrıca bu araçların güvenli olmaması, araçların eski olması bakımlarının zamanında yapılmaması gibi sorunları da bulunmaktadır. Öğrenciler yeterli kontrollerin yapılamadığı bölgelerde ayakta yolculuk etmekte, hava şartlarının elverişsiz olduğu zamanlarda araçların içi yeterli ısıtılmadığından dolayı öğrenciler zor koşullara maruz kalmaktadır (Ergüneş ve Altunsaray, 1998).

Görüldüğü gibi taşınalı eğitim, birleştirilmiş sınıf uygulaması, geçmişte denenmiş köy enstitüleri kırsal kesimin eğitim problemlerini çözmek için ortaya çıkmış uygulamalardır. Köy ve kırsal gerçeğinden yola çıkarak ve bu bölgelerin kendine özgülüğünü ve problemlerini kabul edip bu problemleri ortadan kaldırmaya yönelik girişimlerdir. Eğitim öğretim sürecinin en önemli ayağını oluşturan öğrencilerin karşılaştıkları güçlüklerin ya da olumlu yönlerin kırsaldaki okulların yönetimini etkilememesi mümkün değildir. Bu amaçla kırsaldaki okulların yönetimi aşağıda ele alınacaktır.

2.3. Kırsaldaki Okulların Yönetimi

Dünya nüfusunun büyük çoğunluğunun kırsal bölgelerde yaşadığı 19. yüzyılda kalkınma hareketleri ve yenileşme çalışmaları kırsal kesimde bulunan okullarda büyük çoğunlukla hayata geçirildi (Howley, 1997). Bu durum ülkemizde de benzerlikler barındırmaktadır, birleştirilmiş sınıf uygulamalarından köy enstitülerine birçok eğitimde iyileştirme hareketleri kırsal bölgelerde bir zorunluluk olarak hayata geçirildi ve uygulandı. Günümüzde ise kırsal bölgelerde yapılan eğitim araştırmalarının yeterli olmadığı eleştirisi yapılmaktadır (Sherwood, 2001; Hines, 2002; Howley, 2002). Otto'ya göre (1995) kırsal bölgelerdeki eğitimin mevcut durumu ile kentsel bölgelerdeki eğitimin karşılaştırmasını yapan araştırma sayısı yetersizdir. Gerçekten ülkemizdeki kırsal bölgelerdeki eğitimi odağına alan araştırmaların sayısı da yeterli düzeyde değildir. Howley'ın (1997) söylediği gibi kırsal bölge hakkındaki araştırmaların kırsal bölgelerin kendine özgü yönlerinin araştırmalarda dikkate alınması gerektiridir. Kırsal okullar hakkında yapılan araştırmaların eksiliğine ilaveten ayrıca ülkemizde yapılan eğitim müfredatı geliştirme çalışmaları da kırsal kesimin koşulları dikkate alınmamaktadır (Garan;

Turan, 2008). Garan ve Turan'ın (2008) yaptıkları araştırmanın sonuçlarına göre kırsal bölgede görev yapan öğretmenlerin %69,7'si görev yaptıkları okulların fiziki şartlarının yetersiz olduğunu belirtmiştir. Aynı araştırmanın sonuçlarına göre öğretmenlerin büyük çoğunluğunun kırsal okullarda çalışmak için hazır bulunuşluklarının yeterli olmadığı şeklindedir. Müfredat çalışmalarında da kırsal bölgelerin kendine özgü yönlerinin dikkate alınmadığı, kırsal kesimin gerçekleriyle bağdaşmayan tepeden inme müfredatların eleştirisi yapılmaktadır. Oysaki kırsaldaki okulların yönetimi kent merkezindeki okulların yönetimleri kadar önemlidir.

2.4. Kırsal Eğitim Hakkında Yapılan Araştırmalar

2.4.1. Yurt içinde yapılan araştırmalar

Karataş ve Kınalıoğlu'nun (2018) araştırmasına göre, Türkiye'nin doğu ve güneydoğu illerindeki köy ilkokullarına atanmış, mesleklerinin ilk yıllarındaki sınıf öğretmenleri ciddi sorunlarla karşılaşmaktadır, hala okullarımızda altyapı anlamında eksiklikler vardır, eğitimde eşitsizlik aşılamamıştır, çözülmeyen sorunlar öğretmenlerin motivasyonlarını düşürmektedir, yönetici pozisyonlarında yer alan bireylerin iletişim noktasında öğretmenlere yol göstermesi gerekmektedir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim yöntemine göre tasarlanmıştır. Çalışmada, araştırma verilerinin toplanmasında yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Toplanan verilerin analiz edilmesinde betimsel analiz ve sürekli karşılaştırma yöntemleri kullanılmıştır. Araştırma grubu, 2015-2016 eğitim öğretim yılında Ağrı, Bitlis, Diyarbakır ve Muş illerinin köylerinde görev yapan, mesleğinin ilk görev yılı olan 15 sınıf öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırmada nitel veriler araştırmacı tarafından geliştirilen açık-uçlu görüşme formu ile elde edilmiştir. Verilerin analizi sonucunda öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar 5 kategori şeklinde gruplandırılmıştır: Öğrenci, öğretmen, yönetici, veli ve fiziki/altyapı sorunları. Öğrenci kaynaklı sorunlar; öğrencilerin Türkçe bilmemesi, devamsızlık yapmaları, birleştirilmiş/kalabalık sınıf olarak tespit edilmiştir. Öğretmen kaynaklı sorunlar; iyi bir eğitim alamadıkları, köy/ilçede barınma sorunları, ulaşım, beslenme, sosyal faaliyet ve öğretmen eksikliği şeklindedir. Yönetici kaynaklı sorunlar; öğretmenlere gereken desteği göstermemeleri, müfettişlerin baskı ve stres oluşturmaları şeklindedir. Veli kaynaklı sorunlar;

çocuklarına ilgisizlik, çocuklarının ihtiyaçlarını sağlanmaması şeklindedir. Fiziki/altyapı kaynaklı sorunlar; yetersiz derslik, tezek yakılması, soba yakabilmek, araç-gereç ve materyal eksikliği, tuvalet ve hijyen eksikliği, kar yağışı, köy yolları şeklindedir.

Turan ve Garan (2008) yaptıkları araştırmada, kırsal kesimde görev yapan sınıf öğretmenlerinin matematik öğretiminde karşılaştıkları sorunları ortaya çıkarmayı hedeflemiştir. Çalışmanın verileri "Kırsal kesim matematik öğretimi sorunları ölçeği" ile toplanmıştır. Araştırma sonuçları göstermektedir ki, kırsal kesimde çalışan sınıf öğretmenlerinin mesleki gelişimlerine, matematik müfredatına, fiziksel koşullara, okulun öğrenme ve kültür ortamını etkileyen etmenlere ve okul paydaşlarına yönelik karşılaştıkları sorunların temelinde “kırsal gerçeğinin” göz ardı edilmesi ve kırsala yönelik farklı bir eğitim, program anlayış ve politikasının olmayışı yatmaktadır.

Palavan ve Donuk (2006) araştırmasında, günümüz şartlarında kırsal kesimde görev yapan öğretmenlerin sorunlarını, öğretmen görüşlerine göre analiz ederek belirlemek ve bu sorunlara çözüm önerileri getirmeyi amaçlamıştır. Araştırma evrenini, 2013–2014 öğretim yılı güz döneminde Şırnak ili Cizre ilçesinde bulunan kırsal kesim ilkokul ve ortaokullarda görevli 187 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise 129 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırma betimsel bir araştırmadır. Araştırma verileri, araştırmacı tarafından hazırlanmış 5 kısım ve 52 maddeden oluşan “Kırsal Kesimde Görev Yapan Öğretmenlerin Sorunları Anketi” ile toplanmıştır. Veri analizi SPSS programında yapılmış ve veri analizleri için merkezi dağılım ölçüleri test edilmiş ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Yapılan istatistiksel çözümlemelerde anlamlılık düzeyi ($p < 0.05$) olarak kabul edilmiştir. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre, en yüksek problem seviyesi fiziksel problemlerdir. Ardından sırasıyla mesleki problemler, veli ve öğrenci ile ilgili problemler, kişisel problemler gelmekte ve en düşük problem seviyesinin ise yönetsel problemlerde olduğu görülmektedir.

Şekerci (2000), araştırmasında eğitim sisteminin kırsal bölgedeki sorunlarını öğretmen ve öğrenci açısından incelemiştir. Köy okullarında görev yapan öğretmenlerin ücretlerinin arttırılmasının, denetimlerde görev zorlukları dikkate alınarak köy öğretmenlerine daha ılımlı davranılması gerektiğinin ve köy

öğretmenleri ile merkezi okullarda görev yapan öğretmenlerin etkinliklerle kaynaştırılmasının gerekliliğini vurgulamıştır. Buna bağlı olarak, kırsal bölgedeki okullara deneyimli öğretmenlerin gitmesinin özendirilmesi, hizmet içi eğitimin özellikle kırsal bölgelerde yaygınlaştırılması, eğitim programlarının her bölgenin kendi şartlarına göre uygun düzenlenmesi ve köy okullarına daha geniş imkanların sağlanması konularında da sorunlar yaşandığını dile getirmiştir.

Babacan (2006) yaptığı çalışmada Uşak ili merkez ilçesi ve Banaz ilçesine bağlı birer köy örneklem olarak alınmış, birbirinden farklı alanlarda kurulmuş bu yerleşmelerin çevresel koşulları ile eğitim düzeyleri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Alan araştırmaları sırasında mülakat, anket, gözlem, örnekleme ve belge taraması gibi yöntemlere başvurulmuştur. Araştırmanın sonuçları göstermiştir ki okullun bulunduğu çevrenin olanakları sosyo-kültürel ve ekonomik yapıyı etkilemektedir. Ayrıca kırsal alanın kent merkezine uzaklığı ve coğrafi koşullarda eğitimi etkilemektedir.

Baki ve Bütüner (2009) yaptığı çalışmada; alternatif değerlendirme araçlarından biri olan projenin nasıl yürütüldüğü ile ilgili öğretmen görüşleri alınmış, süreçte öğretmenlerin yaşadığı zorluklar ortaya konulmuş ve çözüm önerilerinde bulunulmuştur. Araştırmada kırsalda bir ilköğretim okulu seçilmiş ve orada görev yapan fen ve teknoloji, Türkçe ve bir sınıf öğretmenin görüşleri ses kayıt cihazıyla toplanmıştır. Toplanan veriler içerik analiziyle analiz edilmiştir. Araştırmanın kırsalı ilgilendiren sonucunda, proje çalışması sürecinde, kaynak yetersizliği, çevrenin bilinçsiz olması, öğretmen ve öğrenci açısından zamanın yetersiz oluşu, kırsal kesim okulu olması nedeniyle öğrencilerin devamlı öğretmen değiştirmeleri; bu nedenle öğrencinin bilgi düzeyinin yetersiz oluşu, maddi olumsuzluklar gibi sıkıntılar yaşandığı ortaya çıkmıştır. Araştırmada kırsalla ilgili bu sonuca yönelik “kırsal kesimdeki okullara, öğrencilerin proje hazırlamaları için gerekli kaynak, araç ve gereçler sağlanabilir” Şeklinde bir öneri yer almaktadır.

Kırsal bölgede bulunan ilkokul öğretmenlerinin okul iklimine yönelik algıları ve stres düzeyleri arasındaki korelasyonu belirlemek amacıyla Öztürk (1995) bir araştırma yapmıştır. Yapılan araştırmanın sonuçları göstermiştir ki; öğretmenlerin cinsiyetine, görev yaptıkları okulun bulunduğu semte, mezun oldukları okula göre çalıştıkları okulun iklimine ilişkin algıları arasında anlamlı farklılıkların olduğu ortaya konulmuştur. Bununla beraber öğretmenlerin

çalıştıkları okulun iklimini algıları ile stres düzeyleri arasında negatif bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Kırsal okullarda ilköğretim düzeyindeki öğrencilerin 2008-2209 yılı sosyal etkinliklerini özsaygıları açısından değerlendiren Yıldırım (2010) betimsel bir eylem araştırması yapmıştır. 842 öğrenci bu araştırmada görev almıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre kırsal okullarda araştırmaya konu olan sosyal etkinliklerin uygulanabilir olduğu belirtilmiştir.

2.4.2.Yurtdışında yapılan araştırmalar

Preston, Jakuzice, Kooymans 2003 ve 2013 yılları arasında yaptıkları çalışmaları bir makale olarak sunmuşlardır. Bu makalede kırsal bölgede görev yapan okul müdürünün rolü ile ilgili okul müdürlerinin ortak karşılaştıkları zorlukları tematik olarak sunmuşlardır. Araştırmacılar kırsalda görev yapan yöneticilerin birçok sorunla karşılaştıklarını ortaya çıkarmışlardır. Bir literatür derlemesi olan bu çalışmada araştırmacıların 2003-2013 yılları arasında yayınlanmış olan çalışmalarıyla sınırlandırılmıştır. Bu çalışmanın başka bir sınırlılığı da ağırlıklı olarak Amerikan, Kanada ve Avustralya kırsal alanlarından gelen verileri temsil etmesi ve sonuçların küresel olarak uygulanabilirliğini kısıtlamasıdır. Bulgular, birçok yönetici adayının, bir pozisyonun reklamını yapan toplulukla tarihsel bir bağlantısı yoksa işe alım dezavantajıyla karşı karşıya olduklarını vurgulamaktadır. Ancak böyle bir işe alım, yönetici görevlendirme yönteminin yurt içinde bir karşılığı bulunmamaktadır. Bu araştırmalarda kırsal alanlardaki yöneticilerin karşılaştığı güçlükler arasında şunlar ön plana çıkmaktadır; çeşitli sorumlulukların üstesinden gelmek, mesleki gelişim ve kaynak eksikliği, cinsiyet ayrımcılığı ve okulun hesap verebilirliği ve değişimi ile ilgili konular yer almaktadır. Bu karşılaşılan güçlükler ulusal araştırmaların bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Araştırmada elde edilen bulgular araştırmacılar, politika yapıcılar, kıdemli eğitim liderleri, müdürler, müdür yardımcıları, öğretmenler, veliler ve kırsal topluluklarda okul liderliği ile ilgilenen topluluk üyeleri için faydalı olduğu ileri sürülmüştür. Araştırmanın başka bir sonucu kırsal alanlarda görev yapan yöneticilerin görevlerinde başarılı olmaları için, yöneticilerin yerel toplum ve daha büyük okul sistemi içindeki ilişkilere çevik bir şekilde aracılık edebilmesi gerektiği ileri sürülmüştür.

T. De Ruyck, 2005 yılında yapmış olduğu araştırmaya göre kırsal alanlarda görev yapan yöneticilerin çevrelerine özgü bir takım zorluklarla karşı karşıya olduğunu belirtmiştir. Ruyck (2005) bu zorlukların bazılarının okul yapısı içinden kaynaklandığını belirtirken bazılarının da okul ortamının kendisinden kaynaklanmakta olduğunu belirtmiştir. Bu çalışma, kırsal alanlarda görev yapan yöneticilerin çevrelerine özgü zorlukları ve ihtiyaçları olduğunu iddia etmiştir. Ayrıca, bu çalışma kırsal alanlarda bulunan okullarda yöneticiliği temel hazırlık / arz, temel mesleki gelişim, okul temelli zorluklar ve toplumla ilgili zorluklar açısından incelemiştir. Kırsal alanlarda bulunan okulların müdürlerine mesleki gelişim ihtiyaçlarının ele alınması, kırsal alanda bulunan okullarda görev yapan okul müdürünün rolünün açıklığa kavuşturulması ve müdürlerin benzersiz ve giderek artan zor görevlerinde yardımcı olması için özellikle yapılması gerekenler üzerinde tartışma yapmıştır. Genel olarak çalışmanın ana odağı Kanada'nın Batı Kanada bölgesindeki Manitoba adında bir eyalet perspektifinden bir araştırma olsa da yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalarla benzer sonuçları ortaya koymuştur.

Carlsen ve Monk (1992), Kırsal alanlardaki okullarda görev yapan öğretmenleri; diğer meslektaşlarıyla karşılaştırmış ve çalışmanın sonucunda; kırsaldaki öğretmenlerin, kırsalda olmayan öğretmenlerden 3 yıl daha az öğretme tecrübesine sahip olduğu, üniversite eğitimi sırasında kırsalda olmayanlardan 3,5 kat daha az fen kursu ve 0,7 kat daha az fen metot kursunu tamamladıkları sonucuna ulaşmıştır.

G.Lingam, N.Lingam, K.Raghuwaiya (2014) Solomon Adaları'ndaki 34 kırsal alanlarda görev yapan yöneticilerin iş zorlukları hakkındaki algılarını belirlemeye yönelik bir anketle veri toplamıştır. Veri analizi sonucunda finansman eksikliği, sınırlı öğrenme ve öğretim kaynakları ve arazi anlaşmazlıkları gibi zorluklar da dahil olmak üzere okul liderlerinin çalışma ortamlarında çok yönlü sorunlarla karşılaştıklarını düşünen ezici bir yüzdeye işaret etmektedir. Özellikle sonuncusu okul liderinin yargı yetkisinin ötesindedir; bunun ele alınması için acil olarak yetkili makamların dikkatinin çekilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Eğitimle ilişkisi yok gibi görünen bu tür zorluklar, iyi kalitede eğitim verilmesini ister istemez etkilemektedir. Araştırmanın bulguları bağlamsal zorlukların okul düzeyinde liderliğin hangi güçlüklerle başa çıkması gerektiğine ilişkin soruları

ortaya çıkardığını göstermiştir. Araştırmacılar bu çalışmanın sonuçlarının Pasifik bölgesindeki ve ötesindeki diğer benzer okullarla ilgili olabileceğini öne sürmüştür.

Walters, Donald L .; Pickands, D. Morgan (2000), yaptıkları çalışmada kırsal alanlarda görev yapan yöneticilerin görevlerine ilişkin algılarını incelemiştir. Araştırma Amerika Birleşik Devletlerinin kırsal alanlarında bulunan okullarda görev yapan 16 yönetici ile yapılmış, görevleriyle ilgili algıları hakkında görüşülmüş ve 325 Pennsylvania kırsal ilköğretim okulundan akademik başarı ve okul ikliminin öğretmen algıları üzerine veri toplanmıştır. Donald ve Mogan'ın (2000) yaptıkları bu araştırmanın sonuçları yöneticilerin öğrenciler ve öğretmenlerle etkileşime değer verdiğini göstermiştir. Donald ve Mogan'a göre öğrenciler başarılı olduklarında memnuniyet ve gurur duyarlar; öğrenciler yanlış davrandıklarında veya başarısız olduklarında hayal kırıklığına uğrarlar ve endişelenirler. Kırsal alanlardaki okullarda bulunan yöneticiler neler olup bittiğini ilk elden görmek ve ortaya çıkan olaylara doğrudan, kişisel bir dokunuşla cevap vermek istemektedir. Müdürün rolü, geleneksel yönlendirme rolünden, katılımı ve işbirliğini kolaylaştırma görevine dönüşmektedir. Bu araştırma ayrıca beşinci sınıf matematik ve okuma arasındaki araştırmanın yapıldığı eyalet çapında yapılan bir testten elde edilen veriler, tek okullu ve çok okullu okul müdürlükleri arasındaki altı karşılaştırmadan beşinin çok okullu müdürlüğü desteklediğini, ancak sadece birisinin anlamlı bir fark gösterdiğini ortaya koymuştur. Ancak bu okul müdürlüğü sistemi yurt içinde olmayan farklı bir yönetim şeklidir. Okul müdürlerine lisansüstü programlarda kırsal alanlarda bulunan okulların yönetimi hakkında en az bir ders sağlanmalı şeklinde öneride de bulunan bu çalışmada kırsal alanlarda görev yapan yöneticilerin karşılaştıkları problemleri ortaya çıkarmaya çalışmıştır.

Canales, Tejeda ve Slate (2008) yaptıkları çalışmada 206 öğretmen, 35 okul yönetim kurulu başkanı ve 37 müfettiş / müdür (n = 278), hem okul müdürü hem de müdür olarak hizmet vererek ikili rol sorumlulukları olan okul liderleri tarafından gösterilen etkili liderlik davranışları hakkındaki görüşlerine göre araştırılmıştır. Kırsal alanlarda bulunan okullardan veriler anket kullanılarak toplanmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre değerlendirilen 12 liderlik alanından 6'sında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır: Temsil; Talep Uzlaşması; Belirsizlik Toleransı; İnandırıcılık; Yapının Başlatılması ve Rol Varsayımı. Yöneticiler / müdürler bu alanlarda öğretmenlere ve / veya okul

yönetim kurulu başkanlarına göre daha düşük puanlar bildirmiş olduğu belirtilmiştir. Bu bulgular araştırmada ayrıntılı bir şekilde tartışılmıştır.

Muse ve Ivan (1989), yaptıkları araştırmada kırsal alanlarda görev yapan yöneticilerin durumunu kentsel bölgelerde bulunan okullarda görev yapan okul müdürünün pozisyonundan ayırmıştır. Muse ve İvan'ın bu araştırmasına göre kırsal alanlarda bulunan okulların yönetimi genellikle daha fazla fedakârlık gerektirir ve okul etkinliklerinin her alanında günlük katılım gerektirir. Bu araştırmada kırsal ve kentsel bölgelerdeki okul yöneticilikleri arasındaki farkları, kırsal alanlarda görev yapan yöneticilerin konumlarını ve gelecekteki yöneticileri tanımlamak için Amerika Birleşik Devletlerinin 7 eyaletinde 600 yöneticiden elde edilen sonuçlarını rapor etmiştir. Ankete katılanların % 82'si erkektir. Araştırmaya göre katılımcıların sadece % 47'si 5 yıl içinde şimdiki pozisyonlarında olmayı planlamıştır. Ayrıca hepsinin öğretmenlik deneyimi olduğu belirtilen araştırmada % 69'u kırsal okullarda, çoğunluğu 6 yıldan fazla öğretmenlik yaptığı ancak % 55'i yönetici olmadan önce mevcut bölgelerinde ders vermemiş olduğu da ortaya koyulmuştur. Bu araştırma göstermiştir ki öğretmenlik deneyimi ilkökul seviyesinde olan müdürlerin sadece % 60'ı sınıf öğretmenidir. Diğerleri beden eğitimi öğretmenleri, danışmanlar veya özel eğitim öğretmenleridir. Araştırma kırsal alanlarda bulunan okullarda görev yapan yöneticilerin büyük çoğunluğu, standartlarının yükseltilmesi veya değiştirilmesi gerekip gerekmediği ve müdürlerinin görevlerine hazırlanması için özel programlara ihtiyaç duyulması hakkında bir dizi anlamlı soru ortaya çıkarmaktadır.

Ashton ve Duncan (2012), yaptıkları çalışmada kırsal alanlarda bulunan okullarda etkili lider ve iyi bir yönetici olmak için gereken zorlukları ve becerileri araştırmış ve böylece ilk defa okul yöneticisi olacaklar için bir rehber olacak bir araç kiti ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Ayrıca bu araştırmanın sonuçlarının ve ortaya koydukları araç kitinin yeni liderlerin liderlik rollerinde karşılaşılabilecekleri zorlukları düşünmelerine ve deneyim kazanmalarına yardımcı olacağı varsayılmıştır. Bu araştırmada kırsaldaki okul yöneticileriyle ilgili en önemli üç özel alana odaklanmıştır. Bunlar; mesleki yalnızlık ile başa çıkmak, kırsal bir toplumda tanınma ve yalnız yönetici için temel yönetim becerileridir.

Graham, Paterson ve Miller (2008) yaptıkları araştırmaya göre kırsal alanlardaki okullarda görev yapmanın getirdiği zorluklar nedeniyle öğretmenler

okul liderlik rollerini kariyerlerinde erkenden doldurmaktadır. Araştırmacılar bu durumun giderek yaygınlaşmasını bir problem olarak ele almıştır. Araştırmaya göre öğretmenlerin kariyerlerinde hızla ilerlemesi kırsaldaki okullarda liderliğin genel doğasını etkilemektedir ve çoğu zaman büyük şehir merkezlerinde çalışan öğretmenler için mevcut olanlardan farklıdır. Bu çalışma kırsaldaki okullarda görev yapan okul müdürlerinin liderlik deneyimlerine odaklanmıştır. Bu amaçla kariyerlerinde hızlı ilerlemiş sekiz okul yöneticisi ile yapılan görüşmelerden oluşmaktadır. Katılımcılardan alıntılar ve verilerden ortaya çıkan sonuçlar öğretmenlerin okul liderlik rollerine erken geçişlerine eşlik eden zorlukların anlaşılmasını sağlamayı amaçlamıştır.

McBeath, Gerald ve diğerlerinin (1983) yapmış oldukları araştırmanın amacı Alaska eğitimi hakkında bilgi toplamaktır. Araştırmacılar kırsal alanlardaki okullarda işleyişin arka planlarını okul etkinliklerinin yönetimini incelemek için 327 kırsal bölge okulunda çalışma yapmıştır. Kırsal alanda bulunan okullarda öğrencinin akademik performansı, okul-çevre ilişkileri algıları okul yönetiminin rollerine ilişkin algıları üzerine yürütülen araştırma sonuçları, Alaska kırsal alanında görev yapan okul müdürlerinin en az 5 yıllık öğretmenlik tecrübesi ve 3 yıllık yöneticilik deneyimi olan orta yaşlı erkeklerden oluştuğunu göstermektedir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre kırsal alanda bulunan okullarda yöneticiler genel bina bakımı için önemli miktarda zaman harcarlar. Yöneticilerin çevre faaliyetlerine katılımı çok fazladır ve çoğunlukla eğitim ile ilgilidir. Okul yöneticileri okuldaki işleyişin tamamına katıldıkları ortaya konulmuştur.

Wilson ve Alfred (1982), Amerika'daki kırsal alanlarda görev yapan okul yöneticileri ilgili bir çalışma yapmıştır. Amerika'daki ilgili mevcut literatürü gözden geçirmiş ve kırsal alanlardaki okullarda görev yapan yöneticilerin sorumluluk alanındaki görevlerini altı kategoriye ayırmıştır: bunlar, öğretim / müfredat liderliği, personel rehberliği, okul / sosyal sorumluluklar, idari sorumluluklar, değerlendirme ve mesleki gelişimdir. Araştırmada her bir kategori için yararlı materyaller tavsiye edilmektedir. Ayrıca kırsal alanlardaki okullar ile ilgili o dönemde yapılan araştırmalara yer vermiştir. Çalışmanın öğretim / müfredat liderliği bölümü faydalı kitapları listeler ve özel ihtiyaçları olan (üstün zekalı / yetenekli, iki dilli /ana dili İngilizce olmayan göçmen öğrencileri; özellikle erken çocukluk eğitimi konuları tartışır. İdari ve yönetsel sorumluluklar hızlı büyüme,

kayıtların azalması, zaman ve kaynak yönetimi gibi konular tartışılmaktadır. Araştırmanın önemli bir sonucu olarak kırsal alanlardaki okullarda görev yapan yöneticiler için özel olarak tasarlanan materyalin çok az olduğu belirtilmektedir.

Cruzeiro ve Boone (2009), yaptıkları çalışma, çok sayıda kırsal alanda bulunan okulun bulunduğu iki orta Amerika eyaletinin, okullarına okul yönetici belirlemek için kullanılan temel seçim dinamiklerine ilişkin bir araştırmadır. Çalışma iki probleme odaklanmaktadır: birincisi boş yönetici pozisyonları için nitelikli başvuru sahibi sıkıntısı yaşayan kırsal alanlarda bulunan okullar, ikincisi ise müfettişler kırsaldaki okullar için müdür seçerken hangi mesleki ve kişisel özellikleri ararlar sorusu üzerine odaklanmıştır. Çalışmaya ilişkin veriler, ilgili araştırma literatürünün gözden geçirilmesi ve kırsal bölge okullarının yöneticileriyle yapılan görüşmeler yoluyla toplanmıştır.

Williams ve Gerry (2010), yaptıkları araştırmada Minnesota kırsalına ait 141 okul bölgesinde yöneticiler ve Eğitim Derneği işletme müdürleri, toplam 465 kişi ile anket çalışması yapılarak veri toplanmıştır. Araştırmanın amacı Minnesota'nın kırsal bölgelerinde bulunan devlet okullarının problemlerini incelemek ve bu okulların temel özelliklerini açıklamaktır. Araştırmada yöneticilerin bölgeye özgü bir çok problemlerle karşılaştıkları görülmüştür.

Budge (2006), yapmış olduğu vaka incelemesi çalışmasında kırsal bölgelerin ayrıcalıkları, problemleri ve doğurabileceği imkanları tartışmıştır. Bu araştırmada kırsal alanlardaki dışa göçün kırsallığın bir yönü olarak ortaya çıktığı ve bunun eğitime etkileri vurgulanmıştır. Kırsal alanda görev yapan yöneticilerin görüşlerinden örnekler veren araştırmada kırsal alandaki öğrencilerin bir gelecek vizyonu olmadığı belirtilmiş ve bu durumun yöneticileri ve öğretmenleri üzdüğü örneklerle belirtilmiştir. Öğrencilerin bir şeyler öğrenmek için değil sadece diploma almak için okula gelmelerinin bir problem olduğu vurgulanmıştır. Bu araştırmada ayrıca yönetici ve öğretmenler kırsal alanda yaşamının olumlu yönlerinden de bahsetmiş, doğallığını yitirmemiş nehirlerin, göllerin, milli parklara yakın olmanın iyi bir şey olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca kentsel alanda bulunan aşırı nüfusun, yoğun trafiğin kırsal alanda olmamasının kırsal alanlarda bulunmanın iyi yönlerinden olduğunu belirtmişlerdir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Kırsaldaki okullarda çalışan yöneticilerin görevlerine ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmayı amaçlayan bu araştırma nitel olarak desenlenmiş bir çalışmadır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme gibi nitel araştırmaya özgü veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı olgu ve olayların bulundukları doğal ortamları içinde derinlemesine ve bütüncül bir anlayışla irdelendiği bir yaklaşım olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Çalışmaya nitel araştırma stratejilerinden biri olan olgubilim uygun görülmüştür. Olgubilim (fenomenoloji) deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olamadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgular yaşamımız boyunca farklı biçimlerde karşımıza çıkar; sürekli yaşadığımız, bildiğimiz deneyimler, algılar, olaylar, kavramlardır. Aslında bize tanıdık gelen olguları bilmek onları tam olarak derinlemesine anladığımız anlamına gelmez (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Kırsal alanlardaki okulların farklı dinamikleri olduğu bilinmektedir. Kırsal alanlardaki okulların öğrenci başarılarını, kırsaldaki okulların öğrenci sayılarını, öğrenci başına düşen eğitim harcamalarını sayısal göstergelere bakarak bilgi sahibi olabiliriz. Bu okulların fiziki koşulları, ödenekleri, öğretmen sayıları, müdürlerinin mesleki deneyimleri çeşitli araştırma yöntemleriyle ortaya çıkarılabilir. Ancak bu okulların işleyişinde en önemli yeri tutan yöneticilerin görevlerine ilişkin görüşlerini olgubilim deseniyle ortaya çıkarmak en uygun yaklaşım olarak görülmüştür.

3.2. Çalışma Evreni

Araştırmada 2018-2019 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı İzmir ili Aliağa ilçesinde bulunan dokuz devlet ilkokul ve ortaokulunda görev yapan dokuz okul müdürüyle görüşme yapılması planlanmıştır. Aliağa kırsal alanında dokuz ilkokul ve iki ortaokul bulunmaktadır. Bu okullardan üç tanesinde birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılmaktadır. 2012 yılında Büyükşehir Yasasıyla İzmir Büyükşehir bütününde yer alan 167 köy ve köy tüzel kişiliği sona ererek

mahalleye dönüşmüş ancak kırsal yerleşme karakteri halen devam etmektedir. Aliğa ilçesinde 352.5 hektar kırsal yerleşme alanı bulunmaktadır (Tablo1).

Araştırmada görüşme yapılan yöneticilerin görev yaptıkları okullar 1/25000 Ölçekli İzmir Büyükşehir Bütünü Çevre Düzeni Planı Açıklama Raporu'ndaki kırsal yerleşme alanları içinden seçilmiştir. Bu raporda İzmir İli ilgili kurum ve kuruluşlardan alınan bilimsel veriler, güncel yöntemler kullanılarak 75 veri katmanı oluşturulmuştur. Bu veri katmanları oluşturulurken demografik yapı, eğitim, ulaşım ağı, idari sınırlar gibi birçok katman kullanılmış, sayısallaştırılmış veriler birbiriyle eşleştirilerek analiz yapmaya elverişli hale getirilmiştir (İzmir Büyükşehir Belediyesi, 2012). Bu veriler kullanılarak oluşturulan haritalarda İzmir İli bütünü içindeki kırsal bölgeler gösterilmiştir (EK3) .

Aliğa kırsal ve kentsel yerleşme ve konut alanları Tablo 1 'de görülmektedir.

Tablo 1.

Aliğa Kırsal Ve Kentsel Yerleşme Ve Konut Alanları

Aliğa			
Arazi Kullanım Türü	Alan(ha)	Arazi Kullanım Türü İçindeki %	Toplam Alan İçindeki %
Kentsel Yerleşme Alanları			
Kentsel Yerleşik Alanlar	561,6	48,2	1,8
Kentsel Gelişme Alanları	565,2	48,5	1,8
Tercihli Kullanım Alanları	37,4	3,2	0,1
Toplam Kentsel Konut	1164,2	100,0	3,7
Kırsal Konut Alanları			
Kırsal Yerleşme Alanları	352,5	100,0	1,1
Toplam Kırsal Konut	352,5	100,0	1,1

Kaynak: 1/25000 Ölçekli İzmir Büyükşehir Bütünü Çevre Düzeni Planı Açıklama Raporu, Eylül2012

3.3. Çalışma grubu

Araştırma için seçilen çalışma evreni incelendiğinde evrende bulunan okul sayısının fazla olmadığı gözlenmiştir. Bu bakımdan evrenin küçüklüğü dikkate

alınarak çalışma evreninde bulunan okul müdürlerinin tamamına ulaşılmaya çalışılmış, örneklem seçme yoluna gidilmemiştir.

Çalışma evreninde bulunan okulların listesi Tablo 2’de görülmektedir.

Tablo 2.

Çalışma Evreninde Bulunan Okullar

Okul Adları	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı	Derslik Sayısı	İlçe Merkezine Uzaklık
Bozköy Demirçelik İlkokulu	4	39	6	15 km
Çakmaklı İlkokulu	2	35	2	20 km
Çaltıldere İlkokulu	3	24	3	10 km
Karakuzu İlkokulu	4	4	26	13 km
Helvacı İlkokulu	17	302	11	14 km
Şehit Kemal İlkokulu	5	76	5	11 km
Yukarı Şehit Kemal İlkokulu	7	93	4	11 km
Helvacı Ortaokulu	15	265	9	15 km
Şehit Kemal Ortaokulu	13	172	14	11 km

Tablo 2’de görüldüğü gibi, çalışma evreninde dokuz ilköğretim okulu bulunmaktadır. Bu okullardan en az öğretmen Çakmaklı İlkokulu’nda en çok Helvacı İlkokulu bulunmaktadır. Yine bu okullarda en az öğrenci Karakuzu İlkokulunda bulunmaktadır. Aliğa İzmir kent merkezine uzaklığı 55 km’dir. Araştırma yapılan okulların Aliğa merkezine uzaklıkları Tablo 2’de verilmiştir. Çakmaklı İlkokulu Aliğa kent merkezine 20 km uzaklık ile merkeze en uzak yerleşim yeridir.

3.3.1. Katılımcılar

Araştırmanın Aliğa kırsal alanında bulunan dokuz okul yöneticisi ile yapılması planlanmıştır. Ancak bu okul yöneticilerinden biri görüşme talebini kabul etmemiştir. Bir başka yönetici ise görüşmeyi kabul etmiş ancak kayıt cihazı kullanmayı reddetmiştir. Görüşme sırasında bu katılımcı arada sırada not alınmasına izin vermiş bu notlarda içerik analizi sırasında kullanılmıştır. Katılımcıların görüşmeleri ses kayıt cihazıyla kaydedilmiş olup sözel olmayan ifadelerin alınması için de not alma yoluna gidilmiştir. Görüşmeye katılan okul

müdürlerinin özellikleri şu şekildedir. Katılımcıların açık kimlikleri anlaşılmaması için görev yaptıkları okullar ve görüşmelerde kullandıkları ifadelerle ilişkileri belirtilmeden özellikleri aşağıda betimlenmeye çalışılmıştır. Okul müdürlerinin özellikleri betimlenirken yarı yapılandırılmış görüşme formunda araştırma sorularına geçmeden önce sorulan sorulara dayandırılmıştır. Bu sorulardaki amaç görüşmeye katılan okul yöneticilerini daha yakından tanımak, okuyucuya görüşme yapılan okul müdürlerinin meslek tecrübeleri hakkında daha detaylı bilgi vermeye çalışmaktır. Bu giriş soruları aşağıdaki gibidir:

- a. Ne kadar süredir yöneticilik yapıyorsunuz?
 - b. Ne kadar süredir bu okulda yöneticilik yapıyorsunuz?
 - c. Eğitim yöneticiliği ile ilgili herhangi bir seminer, hizmet içi eğitim, yüksek lisans programına katıldınız mı? Evet, ise (kısaca) açıklayınız mı?
- (Ne zaman? Size ne gibi katkıları oldu?)

A okul yöneticisi: Bu okul yöneticisi yedi yıldır sınıf öğretmenliği ile birlikte müdür yetkili olarak bu okulda çalışmaktadır. Okulda tek öğretmen ve müdür yetkili olarak görev yapmaktadır. Müdürlüğü mecburen kabul etmiştir ve yaparak yaşayarak görevinde tecrübe kazandığını belirtmiştir. Herhangi bir mesleki gelişim programına katılmadığını belirtmemiştir.

B okul yöneticisi: Bu okul yöneticisi, birleştirilmiş sınıf uygulaması olan ilkokulda görev yapmaktadır. Bu kişi on dört yılı halen çalıştığı okulda olmak üzere on sekiz yıldır yöneticilik yapmaktadır. Bazı seminerlere katıldığını belirten bu yönetici, katıldığı seminerlerin yararlı olduğunu düşünmemektedir. Bir projeksiyondan sunum yapılarak verilen seminerin yararlı olmadığını, yöneticiliği yaparak yaşayarak öğrendiğini belirtmiştir.

C okul yöneticisi: Bu okul yöneticisi, birleştirilmiş sınıf okutan ve yöneticilik yapan görüşmeci okulda üç öğretmen olduklarını ve bu okulda dört yıldır yönetici olarak görev yaptığını söylemiştir. Seminerlere katılmaya çalıştığını kendini geliştirmek istediğini belirtmiştir. Müdürlerin, ikna kabiliyeti, okullara velileri çekebilme kabiliyeti gibi seminerlere katılmaları gerektiğini belirtmiştir.

D okul yöneticisi: Bu okul yöneticisi hem İlkokul hem de Ortaokul müdürü olarak görev yapan bir okul yöneticisidir. Bu katılımcı bir buçuk senedir bu okulda görev yaptığını belirtmiştir. Bu katılımcı iki sene önce bir seminere katıldığını,

onun dışında başka bir seminere katılmadığını belirtmiştir. Bununla birlikte katıldığı bu tek seminerin de kendisine bir faydası olmadığını belirtmiştir

E okul yöneticisi: Bu okul yöneticisi, yöneticiliğe bu okulda başladığını dört buçuk yıldır yöneticilik yaptığını belirtmiştir. Okul müdürü olduktan sonra il milli eğitim müdürlüğünün müdürler için hazırladığı bir seminere katıldığı ancak kendisine bir katkısının olmadığını belirtmiştir.

F okul yöneticisi: Bu okul yöneticisi, beş yıldır idareci olarak görev yaptığını bu okula bir yıl önce atandığını daha önce başka bir okulda müdür yardımcısı olarak dört yıl çalıştığını dile getirmiştir. İl milli eğitimin düzenlediği seminerlere katıldığını ancak kendisine bir katkısının olmadığını dile getirmiştir.

G okul yöneticisi: Bu okul yöneticisi, uzun yıllardır yönetici olarak görev yaptığını, daha önce merkez okullarda da görev yaptığını, mesleğinde yeterince tecrübeli sayılabileceğini, emekliliğinin geldiğini dile getirmiştir.

Katılımcıların demografik özellikleri Tablo 3 'de verilmiştir.

Tablo 3.

Katılımcılara Ait Demografik Özellikler

Özellikler		n	%
Cinsiyet	Kadın	3	43
	Erkek	4	57
Mezun Olunan Bölüm	Sınıf Öğretmenliği	5	71
	Diğer	2	29
Yöneticilik Deneyimi	1-5 yıl	4	57
	6-10 yıl	1	14
	16+	2	28

Tablo 3'te görüldüğü gibi, katılımcıların üçü kadın, dördü erkek; beşi sınıf öğretmenliği mezunu, iki yönetici farklı alanlardan gelmektedir. On altı yıl ve üstü mesleki deneyimi olan iki yönetici bulunmakla birlikte dört katılımcının mesleki deneyimi beş yılın altındadır.

3.4. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplanma aracı olarak nitel araştırmalarda sık kullanılan görüşme tekniği veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Okul müdürlerinin görüşlerini derinlemesine ortaya koyabilmek için bu teknik seçilmiştir. Olgubilim çalışmalarında başlıca veri toplama aracı görüşmedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Yarı yapılandırılmış sorulardan oluşan bir “Yönetici Görüşme Formu” hazırlanmıştır. “Görüşme formu yöntemi, benzer konulara yönelmek yoluyla değişik insanlardan aynı tür bilgilerin alınması amacıyla hazırlanır” (Patton, 1989, s.111. akt. Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Yönetici Görüşme Formu’nda bulunan görüşme sorularının hazırlanması aşamasında, araştırmacı tarafından ilgili alanyazın taranmıştır. Hem yurt içinde hem yurt dışında alanyazında daha önce yapılmış, ulaşılabilen araştırmalarda kullanılmış sorular incelenmiştir. Okul yönetimi sürecinde öne çıkan kavramlar belirlenmiş sorular hazırlanırken yararlanılmıştır. Sorular oluşturulurken akademik bir dil kullanmaktan kaçınılmıştır. Soruların içeriğinde kolayca anlaşılabilir türden net ifadeler kullanılmıştır. Ardından hazırlanan sorular alanında yetkin iki uzmanın görüşüne sunulurken uzman görüşü alınmıştır. Görüşme formunda yer alan soruların içerikleri soruluş biçimleri ve sıralanmalarına ilişkin olarak düzeltmeler yapılmıştır. Bu işlemlerin ardından bir okul yöneticisiyle pilot görüşme yapılarak test edilmiştir. Bu şekilde yönetici görüşme formu hazır hale getirilmiştir.

Katılımcılarla, asıl görüşmeden önce bir kaç kez ön görüşme yapılmış, görüşmelerden elde edilecek verilerin yalnızca akademik bir çalışma amaçlı kullanılacağı açıklanmıştır. Bu ön görüşmeler katılımcılar ve araştırmacının arasında belli bir düzeyde güven oluşması için yapılmıştır. Katılımcılara, verdikleri bilgiler nedeniyle her hangi bir zarar gelmeyeceği, görüşme sonunda rahatsız oldukları bir ifade kullanılırlarsa, isterlerse kayıtların silineceği belirtilmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2016) belirttiği gibi görüşmeye güven oluşturu bir giriş hazırlamak gerekmektedir. Bu bağlamda katılımcıların en uygun oldukları ve görüşme yapmaya istekli oldukları bir günde, görüşmeler yapılmıştır. Yedi okul yöneticisi ile çalıştıkları okullara gidilerek yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Katılımcılarla tüm görüşmeler 01/06/2019 ile 01/09/2019 tarihleri arasında tamamlanmıştır. Katılımcıların soruları samimi ve özenli cevaplamaları için araştırmanın önemi açıklanmıştır. Katılımcılara beş açık uçlu soru yöneltilmiş ve

tüm görüşme ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Görüşme bittikten sonra görüşme kayıtları katılımcılara dinletilmiş, görüşme kayıtlarında kendilerini rahatsız eden bir ifade varsa, kaydın silinebileceği tekrar söylenmiştir. Katılımcıların tamamı, araştırmacının samimiyetine ve iyi niyetine güvendiklerini, bu araştırmanın kırsal alanlarda görev yapan yöneticilerin seslerini duyurmak için bir fırsat olabileceğini belirten ifadeler kullanmışlardır. Katılımcılar böyle bir araştırmada yer aldıkları için memnun olduklarını belirtmişlerdir. Görüşmelerin en kısası otuz dört dakika, en uzununu bir saat on dakika sürmüştür. Katılımcının isteğine ve görüşmenin akışına göre ara verilmiştir. Görüşme sürecinde, görüşmenin derinleşmesi ve verilerin zenginleşmesi için yarı yapılandırılmış görüşme formunda önceden hazırlanan sondalar kullanılmıştır. Sondalar kullanmaktaki amaç katılımcıları yönlendirmek değil, aksine katılımcıların verebileceği detaylara farklı yollardan ulaşmaya çalışmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

3.5. Veri Analizi

Yönetici Görüşme Formu kullanılarak toplanan verilerin çözümlemesi, içerik analizi kullanılarak yapılmıştır. "İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır" (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu amaçla görüşmelerde elde edilen kayıtlar ve tutulan notlar bilgisayar ortamına aktararak çalışmanın veri dokümanları oluşturulmuştur. Ardından veriler birkaç kez okunmuş, gerekli düzenlemeler yapılarak anlamlı bölümlere ayrılmıştır. Her bölümün yanına kavramsal olarak ne ifade ettiği not alınarak belirtilmiştir. Bu bölümlere ifade ettikleri kavramlarla ilişkili isimlendirme yapılmış, başka bir ifadeyle kodlanmıştır. Bütün veriler bu şekilde kodlandıktan sonra ortaya çıkan kodlar üzerine tekrar çalışılmıştır. Elde edilen veri setindeki kodlar araştırmanın alt problemlerinden hangisi ile ilişkili ise yanına not düşülmüştür. Her bir alt problem için tüm veriler baştan sona bir kaç defa daha okunmuş ve kodlar ilgili alt problemlerin kapsamına alınmıştır. Başka bir ifade ile kodlar alt problemlere göre sınıflandırılmıştır. Daha sonra temaların belirlenmesine geçilmiştir.

Temalar belirlenirken her bir alt problemin kapsamındaki kodlar ikinci bir defa sınıflandırılmış, bu kodlara da daha genel kavramlarla isimler verilmiştir. Temalar oluşturulurken, iç ve dış tutarlığa dikkat edilmiştir. İç tutarlık için temaların altında yer alan verilerin anlamlı bir bütün oluşturup oluşturmadığı kontrol edilmiştir. Dış tutarlığa ilişkin ise her bir alt problem kapsamındaki

temaların kendi aralarında anlamlı bir bütün oluşturmasına çalışılmıştır. Bazı kodlar araştırmaya katkı sağlamayacağı düşünülerek veri setinden çıkarılmıştır. Bu kodlarla araştırmanın alt problemlerinin kapsamlarına ilişkin bir bağ, anlamlı bir ilişki kurulamamıştır. Kodlama sırasında katılımcılara en az , en fazla dört karakterden oluşan kod numaraları ve harfleri verilmiştir. Bu karakterlerden oluşan büyük harflerin sonunda bulunan rakamlar (1-8 arası) görüşme yapılması planlanan okul müdürlerinin sırasını, ilk başta gelen “K” harfi kadrolu okul müdürünü, “MY” ise müdür yetkili okul müdürünü sembolize etmektedir. Daha sonra gelen “B”, harfi Birleştirilmiş Sınıflı İlkokul, “İ”, harfi İlkokul’u, “O” harfi, Ortaokulu, “OI” harfleri hem "ortaokul hem de ilkokul'u" sembolize etmektedir.

rnek; MYB4: Müdür Yetkili,
Birleştirilmiş Sınıflı İlkokul’da görevli
dört numaralı katılımcı.

Ancak okuyucunun ve araştırmacıların akıcı bir şekilde bulguları okuyabilmesi için katılımcılara aşağıdaki şekilde takma isimler verilmiştir. MYB4 numaralı görüşmeci Zehra Hanım olarak isimlendirilmiştir. KB2 numaralı görüşmeci Onur Bey olarak isimlendirilmiştir. MYOI7 numaralı görüşmeci Emre Bey olarak isimlendirilmiştir. KI8 numaralı görüşmeci Seran Bey olarak isimlendirilmiştir. K06 numaralı görüşmeci Melek Hanım olarak isimlendirilmiştir. KI5 numaralı görüşmeci Ramazan Bey olarak isimlendirilmiştir. MYB3 numaralı görüşmeci Münevver Hanım olarak isimlendirilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgular ortaya konulurken araştırma alt problemlerinin sırası takip edilmiştir. Araştırmanın her bir alt problemine ilişkin bulgular ayrı başlıklar altında toplanmıştır. Elde edilen bulgular yurt dışında ve yurt içinde yapılmış olan araştırmaların sonuçları ile karşılaştırılmıştır.

4.1. Araştırma Problemine Göre Bulguların Değerlendirilmesi

Araştırmanın problemi “Kırsal bölgede bulunan ilkokul ve ortaokullarda görev yapan okul müdürlerinin görevlerine ilişkin görüşleri nelerdir?” biçiminde ifade edilmişti. Bu probleme ilişkin sorulara katılımcıların verdikleri cevaplar incelendiğinde, katılımcıların görevlerine ilişkin görüşlerinin benzer kavramlar üzerinde yoğunlaştığı görülmüştür. En dikkat çekici bulgu, daha önce alanyazında yapılmış araştırmaların sonuçlarını ve bu araştırmanın önemini destekler niteliktedir. Veriler analiz edildiğinde, katılımcıların görevleri hakkındaki görüşlerinin şu şekilde olduğu görülmüştür. *Katılımcıların tamamı, kırsal alanda bulunan bir okulda yöneticilik yapmanın; kentsel bölgede bulunan bir okulda yöneticilik yapmaktan farklı olduğunu düşünmektedir.* Katılımcılar görevleri hakkında görüş belirtirken sıklıkla kentsel bölgelerde bulunan okullarla kıyaslama yapmıştır.

4.1.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ilk alt problemi, “Kırsal bölgede bulunan ilkokul ve ortaokullarda görev yapan okul müdürlerine göre, okul müdürlerinin sahip olması gereken etkili liderlik davranışları nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir. Bu probleme ilişkin soruya katılımcıların verdikleri yanıtlar: "Liderlik, Kişisel Değerler ve Mesleki yeterlilik " şeklinde üç tema altında toplanmıştır.

Tablo 4’te katılımcılara göre etkili bir yöneticinin sahip olması gereken özellikler yer almaktadır.

Tablo 4.*Katılımcılara Göre Etkili Bir Okul Yöneticisinin Sahip Olması Gereken Özellikler*

Temalar	Kodlar- Kullanılan İfadeler
Liderlik	Liderlik, sorun çözücü, girişimci liderlik, tuttuğunu koparan, biraz inatçı, gerekli durumlarda inisiyatif alma konuşma, ikna kabiliyeti
Kişisel Değerler	Eşitlik, zorluklar karşısında yılmama, özverili olma, mesleğini ve çocukları sevmek, sabırlı olma, esaslı, insaniyetli, eşit mesafeli olma, sevmek çocuğun haklarını bilmek,
Mesleki Yeterlik	Etkili iletişim becerilerine sahip olma, Mesleki gündemi takip etme, yönetmeliklere hakim olma, gündemi takip etmek

Tablo 4’te görüldüğü gibi, katılımcılar kırsal alanda çalışan okul müdürlerinin, “liderlik”, “kişisel değerler” ve “mesleki yeterlilik” özelliklerine sahip olmaları gerektiğini düşünmektedir.

Liderlik Teması: Bu tema okul müdürlerinin sorun çözme, girişimcilik, tuttuğunu koparan, gerekli durumlarda inisiyatif kullanabilen, konuşma ve ikna etme yeteneğine sahip, biraz da inatçı (kararlı) olmaları gerektiğini ifade etmektedir.

Etkili bir okul müdürünün sahip olması gereken liderlik özelliklerinin neler olması gerektiğini vurgulayan katılımcıların görüşlerini yansıtan örnek ifadeler aşağıda görülmektedir.

Zehra Hanım:

“Öncelikle liderlik özelliklerine sahip, yani; sorun çözücü, girişimci liderlik özelliği olan bir kişiliğe sahip olmalı, zorluklar karşısında yılmayan ve biraz inatçı tuttuğunu koparan biri olsun derim ben.”

Ancak Zehra Hanım bu bahsettiği kişisel liderlik özelliğinin kendisinde olmadığını düşünmektedir. Zehra Hanım okul yöneticilerinde olması gereken özelliklerin farkında olduğunu söyleyebiliriz. Ancak kendi ifadelerinden de anlaşılacağı üzere bu görevi zorunluluktan yaptığını ve kendisini iyi bir yönetici olarak görmediğini samimiyetle dile getirmiştir.

Zehra Hanım:

"[...]Kişilik özelliğinden dolayı liderlik özelliğim yok, iletişimde çok heyecanlıyım biraz sosyal fobim var. Bunlardan dolayı kendimi iyi bir yönetici olarak görmüyorum."

Ancak Zehra Hanım bazen öğrencilerinin kendisine "Anne" dediklerini bu durumun çok hoşuna gittiğini söylemiştir. Zehra Hanım öğrencilerini mesleğini seven özverili bir sınıf öğretmenidir. Ancak durum bize genellikle kırsal alanlarda birleştirilmiş sınıf uygulamasında *müdür yetkili sınıf öğretmenlerinin* ikinci bir iş olarak yürüttükleri yöneticilik görevleri hakkında ipucu vermektedir. Seran Bey'de kırsal alanda çalışan okul müdürlerinin Liderlik özelliklerine sahip olmasının önemini vurgulamıştır.

Seran Bey:

“... Çünkü orada okulun her şeyi sizsiniz her anlamda. Herhangi bir şey mi yazılacak ilk önce lider olarak sizin, çünkü diyoruz ki okulumuz öğrencilerimiz velilerimiz öğretmenlerimiz biz öncü olmazsak arkamızdan gelmez.”

Kırsal alanda görev yapan yöneticilerin kentsel alanlarda görev yapan okul yöneticileri ile kıyaslandığında üstlendikleri görev bakımından durumlarının farklı olduğu görülmektedir. Seran Bey'in de vurguladığı gibi: *"[...] çünkü orada okulun*

her şeyi sizsiniz her anlamda.[...]". Kırsal alanda görev yapan okul müdürünün okuldaki eğitimin iş ve işleyişinin her alanında yer aldığı katılımcıların tamamının ifadelerinde görülmektedir. Ancak bunu Seran Bey ve Ramazan Bey'in ifadelerinde daha çarpıcı bir şekilde görebiliyoruz. Benzer bir ifade ile bunu Ramazan Bey şu şekilde vurgulamıştır: *"[...]Yani kırsal kesimde müdür yetkili okulun her şeyidir.[...]"*

Görüşme yapılan okul müdürlerinin tamamı okulun iş ve işleyişinde fazlaca sorumluluk aldıklarını görev yetkilerinin çok olduğunu benzer ifadeler ile dile getirmişlerdir. Muse ve Iwan'ın (1989) bulgularıyla örtüşen bu durumu şu şekilde somutlaştırabiliriz. Kırsal alanda çalışan okul yöneticileri, okulun iş ve işleyişinin her alanına günlük olarak fedakarca katılırlar. Bir çok durum yöneticilerin inisiyatiflerine bağlıdır. Türk Dil Kurumu'nun sözlüğünde karar verme yetisi olarak tarif edilen inisiyatif, katılımcıların ifadelerinden yola çıkarak liderlik teması altında incelenmiştir. Katılımcılar okulun iş ve işleyişinde sıklıkla inisiyatif almak zorunda kaldıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların tamamının okulun fiziki koşullarının düzenlenmesi hususunda inisiyatif aldıkları görülmektedir. Emre Bey bu konu ile ilgili olarak şu şekilde görüş bildirmiştir:

Emre Bey:

"Okulun fiziki koşulları ile ilgili evet inisiyatifimi aldığım doğrudur bazı tamir tadilat işlerinden göreve ilk başladığımda çok iyi anlamıyordum ama şimdi biraz daha işin içine girince bazı şeyler de öğrendim. Ben de öğrendim ama işte bir bahçe düzenlemesi olsun ya da işte binanın herhangi bir sınıf mesela öğretmenler odası çok küçüktü ben geçen sene geldiğimde sınıflardan birini toplantılarımızı orada yapalım diye öğretmenler odası yaptım. Tamamen benim kararım, inisiyatif kullandım. Yan tarafta prefabrik binanın ilkokullara kullanımı tamamen benim kararım oldu genellikle fiziki koşullarla ilgili inisiyatif oluyor onu da aldım yani bir iki risk aldığım doğrudur "

Kişisel Değerler Teması: Bu tema eşitlik, sevgi, mesleğini ve çocukları sevmeye, zorluklar karşısında yılmama, özverili olma, sabırlı olma, esaslı olma,

insaniyetli ve hakkaniyetli olma, çocuğun haklarını bilmek gibi özelliklere sahip olmayı ifade etmektedir. Bu durumun yansıması aşağıda Emre Bey'in ifadesinde görülmektedir.

“Önce çocukları sevecek ve sabırlı olacak, yani çocukları sevmeyen yaşıdığı okulun bulunduğu ortamda olmazsa bu iş olmuyor gerçekten yani okulu sevecek çocukları sevecek bu çok gerçek çok klasik bir şey gibi geliyor ama yok kesinlikle o ortamda yaşanan her şeyi sevmek zorundasın. İdareci gündemi çok iyi takip etmeli, yönetmeliği çok iyi bilmeli yani kanunları bilmeli, yasaları bilmeli, kendi hakları, öğretmenlerin hakları, öğrencinin, çocuğun haklarını bilmelidir. Ayrıca veli ile ilişkilerde iletişim becerileri çok önemlidir.”....“Evet, gerçekten çalışırım yani idealist evet bazen fazlasıyla idealist olabiliyorum yani bunun herhalde yaşla alakası var yani yapmak istediğim şeyler var...”

Onur Bey farklılıklara dikkat çekmiş, eşitlik ve insancılık kavramını vurgulamıştır, okul müdürünün farklı görüşleri kabul etmesi gerektiğini belirterek aslında demokratik bir yaklaşımın eğitim yöneticiliğinde önemini belirtmiştir.

Onur Bey:

“Okul müdürü sadece esaslı olur insaniyetli olmalıdır diyorum. Her insanın görüşleri farklıdır. Eğer insanları yani o şekilde herkesi kabul edersen o zaman sıkıntı yaratmaz yani özellikle idareciler bütün öğretmenlere eşit mesafede olmalıdır. Eşitlik kavramı çok önemlidir. Okul yöneticileri öğretmenleriyle etkili iletişim kurabilmelidir.”

Mesleki Yeterlik Teması: Etkili iletişim becerilerine sahip olma, mevzuata hakim olma, mesleki gündemi izleme, hitabet gibi özelliklere sahip olmayı ifade etmektedir. Okul müdürleri yöneticilik konularında bilgilenmeleri ve yetişmeleri için hizmet içi eğitim ve seminerler konusunda, bir kısmı olumlu görüş belirtirken, bir kısmı da olumsuz görüş belirtmiştir

Emre Bey:

“Yöneticilikle ilgili 2,3 sene önce bir seminere katılmıştım, onun dışında başka bir programa dahil olmadım. İdareci olarak ilk seminerimdi o yüzden herhalde çok fazla bir şey görmedim,sadece deneyim kazandım, yani o seminerin bana ne gibi katkısı oldu dersem, hiçbir katkısı olmadı.”

Genel olarak Katılımcılar veli toplantılarında, öğrencilerle ve öğretmenlerle olan ilişkilerinde *hitabet becerisi* kullandıklarını ifade etmişlerdir. Örneğin,

Münevver Hanım:

“Hitabet konusunda iyi olduğumu düşünürüm, iyiyimdir, Türkçeyi güzel kullanırım mesela. Yaramaz öğrencileri hatalarını kabul etsinler ya da yaptığı saygısızlığa ne kadar üzüldüğünü anlatmak için bazen çok acımasızca konuşabiliyorum, yani yaptıkları hatanın farkında olsunlar, beni ne kadar üzdüklerini de iyi anlasınlar diye onları iyi şekilde yaptığımı düşünüyorum. Öğretmenlere gelince çoğu zaten hemen hemen aynı yaştayız, müdür yada yönetici edasıyla çok önemli ve çok resmi konuşmam, yapımda zaten öyle bir şey yok ama Türkçeyi düzgün kullanırım.”

4.1.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ikinci alt problemi "Kırsal bölgede görev yapan okul müdürlerinin yöneticiliğini yaptıkları okulların imkanlarının yeterliliğine ilişkin görüşleri nelerdir?" şeklinde belirlenmişti. Bu alt problemin bulgularını ortaya çıkarmak için görüşme yapılan yöneticilere "*Okulunuzun imkanlarını yeterli görüyor musunuz? Okulunuzun bu bağlamda güçlü ve zayıf yönlerini belirtebilir misiniz?*" sorusu yöneltilmiştir. Veriler analiz edilerek katılımcıların okullarının güçlü olarak gördükleri yönleri ile zayıf olarak gördükleri yönleri iki ana tema altında toplanmıştır. Katılımcılardan sadece biri, Münevver Hanım, okulunun

imkanlarını yeterli görürken, diğer katılımcıların tümü okullarının imkanlarını yeterli görmemektedir.

Okul müdürlerine göre etkili okullarının güçlü ve zayıf yönlerine ilişkin bulgular Tablo 5'de yer almaktadır.

Tablo 5.

Okul Müdürlerine Göre Etkili Okullarının Güçlü ve Zayıf Yönleri

Okulların Güçlü ve Zayıf Yönleri	Kullanılan İfadeler-Kodlar
Güçlü Yönler	Hiyerarşik bir düzen olamaması, karşılıklı hoş görü, yardımlaşma, samimiyet
Zayıf Yönler	Ekonomik sıkıntılar, okulun geliri olmaması, birleştirilmiş sınıf, hizmetli olmaması, dedikodu

Zayıf Yönler Teması: Bu tema okulun işleyişinde yöneticilerin motivasyonunu bozan, ekonomik, sosyal, eğitimsel sorunları ifade etmektedir.

Katılımcılar, okulun ihtiyaçlarını velilerin desteğiyle karşılamaya çalıştıklarını belirtmişlerdir. Ancak velilerin durumlarının da iyi olmadığı, okulla pek uğramadıkları yeterli desteği bulamadıklarını belirtmişlerdir. Görüşme verileri incelendiğinde katılımcıların biri hariç tamamı okullarının imkanlarını yeterli görmemektedir. Katılımcılardan biri teknolojik araçlarla ilgili bir sıkıntıları olmadığını, ancak birleştirilmiş sınıf olmalarından dolayı kullanırken sıkıntı yaşadıklarını ifade etmiştir.

Örneğin, ikinci sınıflarla projeksiyonla ilgili bir çalışma yapıldığı zaman birinci sınıfların görsel olarak etkilenip dikkatlerinin dağıldığını belirtmiştir. Birleştirilmiş sınıf uygulamalarında karşılaşılan güçlükleri dile getirmiştir. Örneğin,

Zehra Hanım:

“Ekonomik yönden sadece devletin katkısı elektriğimiz suyumuz odun ve kömürdür, odunu geçen sene de göndermediler. Bir velim

destek oldu inşaat malzemelerinden çıkan tahtaları gönderdiler, bunlarla mücadele ediyoruz. Eğitim öğretim aksamassın diye. ”

Şeklinde durumunu ifade etmiştir. Görüldüğü gibi Zehra Hanım, okulunun zayıf yönü olarak ekonomik sıkıntılarını vurgulamıştır. Zehra Hanımın okuluyla ilgili söyledikleri incelendiğinde okul müdürlerinin birçok problemle karşı karşıya kalabilecekleri, birçoğu doğal gaz ya da merkezi sistemle ısıtılan merkez okullarıyla kıyaslandığında, basit gibi görünen ancak çözümü için bir yöneticiyi oldukça uğraştıran sorunlar olduğunu görüyoruz. Emre Bey de okulunun zayıf yönü olarak benzer problemleri dillendirmiştir.

Emre Bey:

“Okulun herhangi bir geliri yok. Kendi imkanlarımız ile bir yerlerden kaynak bulmaya çalışıyoruz. Küçük tamiratları biz kendimiz yapmaya çalışıyoruz. 3-4 fabrika ile görüştük, genel müdürlüklerine gittik konuştuk yardım edebilir misiniz diye kesinlikle böyle bir yardım da kimse bulunmadı. “

Onur Bey ise, milli eğitim üst yönetimlerinden sorunlarının çözümüne yönelik beklentilerini ifade etmiştir. İlçe ve il milli eğitim müdürlüklerinin sorunlarının çözümü konusunda beklentilerini karşılamadığını vurgulayarak, kendi sorunlarını velilerin yardımıyla çözmeye çalıştıklarını belirtmiştir.

Onur Bey:

“İlçeden gelen bir şey yok, ilden gelen bir şey yok ama benim okulumun ihtiyaçları var. Bir veya iki bunu istemek zorundayım. Devamlı bir hizmetimizin olmaması sıkıntı yaratıyor. Mart nisan gibi okulumuzu boyattık komple, veli yardımıyla. ”

Katılımcılar genel olarak, bulundukları kırsal kesimde okulun imkanlarının yeterli olmadığını, okulda hizmetli, temizlik ve fiziksel koşulların düzeltilmesi için gerekirse mesai saatleri dışında ve tatil günlerinde de çalıştıklarını, okulun iş ve

işleyişinde mevcut yönetmeliklerde tanımlanmış görevlerinin dışında iş yaparak özveride bulunduklarını belirtmişlerdir. Özverili çalışmalarının sonucu olarak önce öğrencilerinin sonra da kendilerinin rahat ettiklerini dile getirmişlerdir. Genel olarak, kırsal okul yönetiminde özverili çalışmanın önemine değinmişlerdir.

Onur Bey:

"Aslında motivasyonumuzu azaltıyorlar biliyorsunuz ekonomik olarak öngörümüz yok gelirimiz yok ister istemez bazı sıkıntılar yaşıyoruz. Fabrikaları dolaşıyorum ama ayaklarım geri gidiyor, çünkü aynı cevapları alacağımı biliyorum. Okulun ihtiyaçlarını karşılamada bir takım sıkıntılar yaşıyorum bu da motivasyonumu düşürüyor."

Zehra Hanım,

"Öncelikle fiziksel okulun fiziksel koşullarının düzeltilmesi için çalışıyorum, belediye ile iletişim kurmaya çalışıyorum, ne bileyim temizlik malzemesi için çalışıyorum müdür arkadaşlarıma danışıyorum. Kendim bu şekilde eğitimi iyileştirmeye çalışıyorum. Okulun içinde sobaların tütmesinde, havalandırmasında öncü olmak zorundayım, hizmetli sıkıntımız var, okul müdürü aynı zamanda hademesi oluyorum maalesef. Bazen sınıfları sobaları sen temizlemek zorunda kalıyorum..."

diye görüş belirtmiştir. Okulunun imkanlarını her açıdan yeterli bulduğunu dile getiren Münevver Hanım, her ne kadar okulunun imkanlarını yeterli görse de halen akıllı tahtalarının olmadığını söylemiş ve birleştirilmiş sınıf uygulamasının sıkıntı yarattığını dile getirmiştir.

"... tek sıkıntım birleştirilmiş sınıf olması.1 ve 2 bir sınıfta 3 ve 4' ler bir sınıfta. Birleştirilmiş sınıf müfredatının farklı olması sıkıntı yaratıyor... Akıllı tahtamız yok ama çok da akıllı tahta var diye çocuklar da akıllı olacak diye bir şey yok."

Güçlü Yönler Teması: Bu tema okulun işleyişinde yöneticilerin moral motivasyonunu artıran, Hiyerarşik bir düzen olamaması, karşılıklı hoş görü, yardımlaşma, samimiyet gibi çalışma ortamı hakkında yöneticilerin verdiği ifadeler anlaşılmaktadır.

Onur Bey'in okulunu ve söylediklerini incelediğimizde okulunda az öğretmen olduğu için çok fazla anlaşmazlık çıkmaması ve hoş görünün hakim olduğu bir okul iklimi olarak ifade edebiliriz. Onur Bey okulunun güçlü yönü olarak bunu görüyor.

Onur Bey:

“Üç öğretmen dört öğretmenin olduğu yerlerde karşılıklı anlayışın olduğu yerlerde hiyerarşi olayı ortadan kalkıyor karşılıklı hoşgörü olduktan sonra karşınızdakinin istekleri emir gibi gelmiyor . Herkes düşüncesini söyler gerçekten bizim için olumlu olacak olur... Çatışma fikir ayrılıkları bazen çıkabiliyor onları da dediğim gibi okulda az öğretmen olması en büyük avantajı. Karşılıklı samimiyet çok önemli, samimi olmak gerçekten çok önemli yani ben karşımdakine samimiysem o da bana samimi olmak zorunda yani öyle olduğunda ben kalkıp o olumsuz bir şey olur...”

Münevver Hanım'da okulunda meslektaşları arasında uyum olduğunu belirtiyor, karar verme sürecinin okulunda nasıl işlediğine işaret ediyor.

Münevver Hanım:

“Biz de de bir hiyerarşik düzen var ama biz 3 öğretmeniz, bir şeyi konuştuktan sonra oturup kahvemizi içiyoruz. Hiyerarşik düzen demeyelim.Okulda yapılacak işlere ben karar veriyorum. Genelde bir toplantı yapıyoruz zaten 3 kişi olduğumuz için her zaman toplantı halindeyiz. Kendi aramızda tartışarak karar veriyoruz.”

Görüşmeye katılan okul yöneticilerin verileri incelendiğinde yöneticilerin çocukları, öğrencilerini, okullarını, öğretmenliği, çalışmayı, mesleklerini

sevdiklerini dile getirmişlerdir. Bunu kent merkezindeki okullarla kıyaslandığında benzersiz sorunlarla karşılaşmalarına rağmen görevlerini yürütmek için bir motivasyon kaynağı olarak gördüklerini, okullarının ve kendilerinin bir güçlü yönü olarak ifade ettiklerini söyleyebiliriz.

Melek Hanım:

“Ben çalışmayı seviyorum. motivasyon kendimle alakalı mesela ben iki senedir bir tatil yapamıyorum. Evet, bir tatil de beni o açıdan da motive eder ama bundan hiçbir zaman şikayetçi olmadığımı söyledim, şikayetçi değilim yani sağlığım yerinde olsun.”

Sözleriyle ifade etmiştir. Benzer bir şekilde Zehra Hanım da öğrencileriyle kurduğu sıcak ve samimi iletişimi güçlü yön olarak görüyor.

Zehra Hanım:

“Öğrenciler ve ben karşılıklı iletişim halindeyiz. Elbette moralimi bozacak şeyler oluyor, buranın dedikodusu çok oluyor. Bazen çocukların sınıfta bana yanlışlıkla anne dediği oluyor bu benim çok hoşuma gidiyor. Çocuklara heyecan vermeye, çocukları motive etmeye çalışıyorum. Başarılısın yılma durma diye yüreklendirerek, kendi aralarında destekleyici yarışma vb. motive edici çalışmalar yapmaya çalışıyorum. Tabi bunun dışında kendi motivasyon kaynağım çocukları sevmek ya kendi kendime öğrenciyi sevmek, köyü sevmek.”

Kırsal alanda bulunan okulların öğrenci mevcutlarının az olduğu bilinmektedir. Bu okullarda az sayıda öğrenci olmasına rağmen temel eğitim ve öğretimin sürdürülebilmesi için kişi sayısı ile orantılı olamayan ihtiyaçların olduğu da açıktır. Örneğin bir sınıfta 30 öğrenci de olsa 10 öğrenci de olsa sobaların yakılması, tuvaletin temizlenmesi, okul güvenliğinin sağlanması, boya badana, küçük büyük tadilatların yapılması gerekmektedir. Katılımcılar bozulan pencere

kolları, akan çatı, kırılan lavabo gibi örnekler vererek tadilatların okul yönetiminde önemli bir problem olduğunu dile getirmişlerdir. "*Okulunuzun imkanlarını yeterli görüyor musunuz?*" sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde, imkansızlıkların ekonomik sebeplere dayandığı görülmektedir. Bir katılımcının ifadesiyle: "*sobaları yakacak, temizlik yapacak sigortasını yatırıp çalıştırabilecekleri **meşru** eleman ihtiyacı*" ancak finansal yeterlilikle çözülebilecek bir ihtiyaçtır. Buradaki **meşru eleman** ihtiyacından kasıt, iş güvenliği yasasının okullardaki yansıması ile ilgilidir. 2012 yılında yürürlüğe giren 6331 Sayılı İş Sağlığı Ve Güvenliği Yasası, okullar için ilk olan birçok zorunluluğu beraberinde getirmiştir. Bülbül'ün (2016) yaptığı çalışmada elde ettiği bulgulara göre: Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından iş sağlığı ve güvenliği çalışmaları zamanında başlatılamamıştır. Yasanın kendisinden de kaynaklanan bazı nedenlerden dolayı okullarda yaşanabilecek eksiklikler ve belirsizlikler olabileceği belirtilmiştir. Katılımcılardan biri okula temizlik görevlisi olarak gönderilen bir personelin soba yakmadığını, bu personelden temizlik haricinde bir konuda yardım istediğinde; personelin *görevinin sadece temizlik olduğunu söylediğini* belirtmiştir. Buradan anlaşılabileceğine göre okulda meydana gelecek herhangi bir tadilat ihtiyacında o iş ile ilgili bir kişinin iş güvenliği yasası çerçevesinde çalıştırılması gerekmektedir. Bu da başlı başına bir finansal ihtiyaçtır. Ancak bu gibi durumlarda yeterli finansal destek bulunamadığı için katılımcılar okul içinde ortaya çıkan tadilat ihtiyacını kendi çabalarıyla çözmeye çalışmaktadır. Görüşme verileri analiz edildiğinde okul müdürlerinin özverili bir şekilde birçok işi kendi kendilerine yaptıklarını söyleyebiliriz. Bu konuyla ilgili olarak Onur Bey şöyle demiştir;

Onur Bey:

"[...]okulu temizliyorum yani okulu temizliyoruz bunun yanı sıra okulumla ilgili kalorifer yok kömürlü ana sınıfa araç gereç getirmesi gerekirken biz ilden kendimiz getiriyoruz, arada iş kur görevlileri veriliyor. Ancak iş kur görevlileri verilmediğinde köyden birini buluyoruz onun için belli bir miktar gelir gerekli. Gelirimiz yok biz ne yapacağız mecburen velilerden bekliyoruz ama o da sigortalı işçi gerekli o da 2 bin 2 beş yüz tl [2019 yılı askeri ücret aylık net 2.020,59 Türk lirası] ben o parayı bulamam

diyorsun ama diyelim ki **meşru** sobaları yakacak, sınıfları temizleyecek, tuvaletleri yıkayacak bir kişi şart, olmadığı zamanlarda mecburen biz yapıyoruz...”

Münevver Hanım ise okul yönetiminde özverili çalışmanın önemine değinerek şu bilgiyi paylaşmıştır;

Münevver Hanım:

“Mesela ekstra bir sınıf açılacaktı, dersliğimiz yoktu, ben mesela hafta sonları gidip o sınıfı açmak için uğraştım. Yazın ya da beşten sonra bir tadilat oluyor çünkü tadilat olduğu zaman elemanı istediğin saatte getiremiyorsun, eleman geldiğinde mesai saatinin dışında o tadilatın başında bekliyorum. Özveri önemli çünkü önce öğrencilerin sonra sen rahat ediyorsun..”

4.1.3. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Kırsal bölgede bulunan ilkokul ve ortaokullarda görev yapan okul müdürlerinin görevlerini yaparken karşılaştıkları güçlüklerle ilişkin görüşleri nelerdir?” şeklindedir. Bu alt problem ile ilişkili olan “Okul yöneticisi olarak okulunuzun iş ve işleyişi esnasında karşılaştığınız güçlükler nelerdir?” sorusuna Katılımcılar tarafından verilen yanıtlar analiz edilerek aşağıdaki bulgular elde edilmiştir. Verilerin anlamlı bir şekilde yorumlanabilmesi için katılımcıların karşılaştıkları güçlükler tablo halinde sunulmaktadır.

Görüşme yapılan okul müdürlerinin karşılaştıkları güçlükler Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6.

Görüşme Yapılan Okul Müdürlerinin Karşılaştıkları Güçlükler

Karşılaşılan Güçlükler	Okul Yöneticileri
Ekonomik	MYB4, KB2, MYOİ7, Kİ8, K06, Kİ5, MYB3
Örgütsel Yapı ve Yazışmalar	MYB4, KB2, MYB3, MYOİ7
Fiziki Alt Yapı ve Teknik Donanım	MYB4, KB2, MYOİ7, Kİ8, K06, Kİ5, MYB3

Tablo 5 incelendiğinde görüşme yapılan okul müdürlerinin verileri incelendiğinde okullarının iş ve işleyişi esnasında karşılaştıkları güçlüklerin üç tema altında toplandığı görülmektedir.

Ekonomik Güçlükler Teması: Bu temada okulun mali kaynaklarının yetersiz oluşu, hatta olmayışı, hizmetli, boya-badana için işçilik ücreti, fotokopi makinesi toneri, top kağıt gibi sarf malzemeleri ihtiyacı, kışın yakacak ihtiyacı gibi çözümün ekonomi ile ilgili olduğu güçlükler ifade edilmektedir.

G.Lingam, N.Lingam, K.Raghuwaiya (2014) yapmış olduğu araştırmanın sonuçlardan olan kırsal alanlarda bulunan okulların finansal eksiklik içinde olduğu sonucuyla örtüşen bulgular Tablo 5 deki bulgularla da benzerlik göstermektedir. Katılımcıların *tamamı* karşılaştıkları güçlüklerden biri olarak ekonomik güçlükleri dile getirmişlerdir. Öğrenci sayısının az oluşu ihtiyaçların ve giderlerin de o oranda az olacağı anlamına gelmemektedir. Ancak öğrenci sayısının az oluşu veli sayısının da az olmasına ve doğal olarak okul aile birliği desteğinin ve veli katılımının az olması sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Kentsel alanda bulunan okulların veli profili göz önüne alındığında, bu okulların bağış ve farklı şekillerde kaynak sağlanması kolay olabilmektedir. Ancak kırsal alanın ekonomik yönden geri kalmışlığı göz önüne alındığında zaten az sayıda olan velilerin okula kaynak yaratılması konusunda yeterince yardımcı olmadıkları söylenebilir. Ramazan Bey bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Ramazan Bey:

"[...]Sosyal ve ekonomik durumları açlık sınırın altında [velilerden bahsediyor].Okul aile birliğinin çalışmaları bayan velilerimiz çok fazla işin içine girmek istemiyorlar bayan olduklarından dolayı erkek velilerimiz çalışıyorlar. Burası mahalleye dönüşünce köy muhtarının yetkileri kalmadı eskiden gelir sağlayabiliyordu[...] Kırsal kesimde risklerimiz var ekonomik anlamda gelirimiz yok bir kere en büyük problemimiz bu."

Zehra Hanım da okuldaki hizmetli ve mali kaynakların yetersizliğine dikkat çekmiştir, ayrıca okul aile birliğinden yeterli destek görmediğinden ve mali kaynak bulmak konusunda "*hiç kimse elini taşın altına koymuyor*" diyerek yalnız bırakıldığından şikayet etmektedir :

Zehra Hanım:

"Okulda hizmetli çok önemli, okullara hizmetli gönderilmesi lazım bu sıkıntıyı yaşıyorum yani birçok konuda yükümüzü hafifletiyor hizmetliler ancak bu hizmetliler iş güvenliği kapsamında odun kesmeyecek, soba yakmayacak, bunlar var sadece temizlik yapacak deniyor, bu sobayı da ben mi dolduracağım ben mi odun keseceğim bu sıkıntıları yaşıyoruz yani hiç kimse elini taşın altına koymuyor, bütün sorumluluğu müdür yetkililere müdürlere bırakıyorlar bu güçlüklerle karşılaşıyorum. Okulun mali kaynakları yoktur ve okul aile birliği kurulmuştur ancak okul aile birliğinin yönetmeliğinde velilerden zorla para alınamaz deniyor ve kaynak maalesef bulunmuyor..."

Görüşmeye katılan okul yöneticileri ile yapılan görüşmenin verileri incelendiğinde okul müdürlerinin karşılaştıkları güçlüklerin başında ekonomik anlamda yetersizlikten kaynaklanan problemler olduğunu görmekteyiz. Bir önceki alt problem bulgularında da açıkça görüldüğü gibi okul yöneticileri görev yaptıkları okulların zayıf yönleri arasında yaşadıkları mali sıkıntıları dile getirmişlerdir.

"[...]Ekonomik yönden sadece devletin katkısı elektriğimiz suyumuz odun ve kömürü odunu geçen senede göndermediler[...]"

"[...]ekonomik olarak öngörümüz yok gelirimiz yok ister istemez bazı sıkıntılar yaşıyoruz.[...]"

Seran Bey'in bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

"[...]yani çok basit bir örnek mesela çocukları geziye götürmek istiyoruz onun için de gerçekten çok belki cüzi bir miktar lazım, [TL olarak çok az miktar belirtiyor] [...]bu tarz etkinlikler olsun çocuklar daha fazla ise sinema ve tiyatro olur yerlere gitsinler diye çok istedik ama maddi olanaksızlıklar bence bu okulun en büyük eksikliklerinden birisi, parasızlık, yani maddi açıdan sıkıntı yaşadığında o tür yerlere öğrenci gezisi düzenleyemiyorsun, çocuklar motive olmuyor ya çocukları bu köyün biraz dışarısında, biraz başka bir şeylere yönlendirmek istedik ama olmadı."

Örgütsel Yapı ve Yazışmalar Teması: Bu tema ile okulun iş ve işleyişindeki okul yöneticisi ile diğer öğretmenler arasındaki hiyerarşik yapı, aralarındaki ilişki, yöneticilerin üst makamlarla olan ilişkileri, il ilçe milli eğitim müdürlüklerinden gelen resmi yazılara verilen cevaplar anlaşılmaktadır.

Görüşmeye katılan okul yöneticileri, özellikle birleştirilmiş sınıf okutan ve müdür yetkili olarak görev yapan okul yöneticileri, acele olarak cevap yetiştirmek zorunda kaldıkları il ilçe milli eğitim müdürlüklerinden gelen resmi yazıları karşılaştıkları güçlükler arasında görmektedir. Tablo 4 incelendiğinde birleştirilmiş sınıf uygulaması olan okulların tamamında bu bir güçlük olarak görülmektedir. Okul yöneticileri hem öğretmenlik yaptıklarını, hem hizmetli gibi okul sobalarını, temizlik işlerine koştuklarını aynı zamanda da **kendi okullarının işleyişi ile ilgisi ve yararı olmayan bazı yazılara** günlük olarak cevap vermeleri gerektiğinde çok zorlandıklarını belirtmişlerdir. Gerçekten birçok kent merkezinde bulunan okullarda bu görevlerin birçoğunu okulda bulunan memur ya da müdür yardımcıları yaparken kırsal alanda bulunan bu okullarda bu görevleri de okul yöneticileri üstlenmiştir. Bu kırsal alandaki okul müdürünün üstlendiği başka bir iş yükü olarak görülebilir. Münevver Hanımın bunu şöyle ifade etmiştir:

Münevver Hanım:

"Şöyle ben çok küçük bir okul olmama rağmen ben çok fazla bilgi isteniyor benden. Ben çünkü bir taraftan derse giriyorum bir taraftan da yazı işleri ile uğraşıyorum. Mesela dersteyken ilçeden yazı geliyor hemen şu yazıya cevap ver. Bürokratik yazışmalar."

Aslında bir mebbis'ten ya da e-okul'dan benim bilgilerimi çok rahatlıkla görüyorlar. İllaki bir yazışma. Sadece bu biraz beni zorluyor. Hani bilinen şeyler. Olsun hocam gönderin hocam. Öğrencileri ödevlendiriyorum yazıyı yetiştirmeye çalışıyorum."

Münevver Hanım'ın söylediklerinden özellikle tek öğretmenin olduğu ve bu öğretmenin aynı zamanda okul yöneticisi olduğu okullarda resmi yazışmaların öğrencilerin eğitim öğretim saatlerinden eksilttiği söylenebilir. Onur Bey okul örgütünün yapısı hakkında şu şekilde bilgiler vermiştir:

Onur Bey:

"Mesela gerçekten yapılması gereken işler oluyor ben kendi açımdan söylüyorum veya benim olmadığım zamanlar işte kırsal okullarda benim yerime bakabilecek birinin olması gerekiyor ama öğretmenler sayı az olduğu için benim işlerimi öğrenmeye çalışmıyor o biraz sıkıntı olabiliyor ben olmadığım zamanlar birinin o işi yürütmesi lazım, müdür yardımcısı yok, öğretmen biraz daha istekli olursa o zaman idareci olmasa da işler devam eder. Oradaki öğretmenler eğer ben öğrenirsem beni müdür yetkili yaparlar diyor. Okulda sayımız az ama müdür yetkili olarak yapmamız gereken iş aynı o yüzden hem derse girip hem de müdür yetkili olmak zor oluyor."

Onur Beyin söylediklerini incelediğimizde de görüşme yapılan okul müdürlerinin bazılarının kendilerini tanıtırken söyledikleri verilerle örtüşen ifadeler olduğunu görmekteyiz. Okul yöneticilerinden bazıları bu görevi mecburen kabul ettiklerini dile getirmişti. Birleştirilmiş sınıf uygulamasının olduğu bu okullarda öğretmenlerin yöneticilik görevini üstlenmek konusunda istekli olmadıklarını söyleyebiliriz. Ramazan Bey'in görüşlerine baktığımızda benzer bir problem görüyoruz.

Ramazan Bey:

"Gelen yazılar bazen zaman kaybı olabiliyor şu olur ilçeden ilden belgeler evraklar yollamamız gerekiyor stratejik plan bunlar ağır planlardı, sıkıntı yaratıyor ama biz ne yapıyoruz 4'de kadar [saat 16.00 anlamında söylüyor] o işlemlerimizi hallediyoruz."

Ramazan Bey'in de yazışmaların zaman kaybı olabildiğini ve belli bir saate kadar cevap vermeye çalıştıklarını dile getirdiğini görüyoruz.

Fiziki Alt Yapı ve Teknik Donanım Teması: Bu tema okulların derslik, akıllı tahta, masa sandalye, sıra, pencere, , bina yapısı, tuvaletler, internet bağlantısı gibi okulun koşullarını ifade etmektedir.

Görüşme yapılan yöneticilerin okullarının fiziki alt yapılarından kaynaklanan sorunlarla karşılaştıkları görülmektedir. Okul yöneticileri okullarının fiziki ve teknik alt yapılarıyla ilgili olarak yaşadıkları sorunları şu sözlerle dile getirmişlerdir. Onur Bey *"Lojmanı anasınıfı yaptım artık"* diyerek lojmanı ana sınıfına dönüştürdüğünü derslik sorununu bu şekilde çözdüğünü söylemiştir. Seran Bey: *"[...]suyunu içme suyunun çok temiz olmadığını biliyorum."* demiştir. Emre Bey: *"Yani bina eski bir bina, özellikle tesisatının değişmesi gerekiyor. Mesela canlarımız çok eskimiş"* diyerek okul binası hakkında bilgi vermiştir. Zehra Hanım ise okullarında bir atölye olmadığını *"bir atölye, laboratuvar yok"* demiş ve okuluyla ilgili şu bilgileri vermiştir:

Zehra Hanım:

"Binamız 42 yıllık boya badana bu sene yapılacak. Aliğa belediyesi ile iletişime geçtik bekliyoruz, inşallah sınıfların içi ve dışı boyanacak, boyası çok kötü değil ama 10 yıldır okul boyanmıyor. Sadece bir velim benim sınıfımın içini daha önce boyadı, şimdi bütün okulu boyayacağız."

Emre Bey okulunda karşılaştığı güçlüklerden örnek verirken teknik anlamada yeniliklerden ziyade okullardaki fiziki koşullarının önemini vurgulamak istiyor.

Emre Bey:

"[...]kaloriferden sürekli su damladığında ya da camlar çok ince çarptığında o sınıfta ders yapılamıyor özellikle üst katta çocuklar kabanlarıyla oturdular kabanıyla oturan ve ezik küçük bir çocuğa da ne kadar yenilik ne yapabilirsin bilmiyorum hani o çok öncelik ne onu. bilmiyorum açıkçası[...]"

Teknik imkanların da kırsal alandaki okullarda yeterli olmadığını okul müdürlerinin bireysel çabaları ve girişimleri ile problemlerin üstesinden geldiği anlaşılmaktadır. Zehra Hanım bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Zehra Hanım:

"Eğitim Bilişim Ağı (EBA) kapsamında bir fotokopi makinesi verildi devlet tarafından teşekkür ediyorum. Artık biraz bozuldu garantisi bozulduğu için cebimden verdim kendim yaptırdım fotokopi ve kendi yağımız da kavruluyoruz ve işte velilere yazıyorum top kağıt alınsın diye o şekilde."

4.1.4. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın dördüncü alt problemi olan “Okul çevresiyle olan ilişkileriniz nasıl? “ sorusuna katılımcıların verdiği yanıtlar analiz edildiğinde; okul çevresini katılımcıların köy sakinleri, köyde yaşayanlar olarak gördüğünü söyleyebiliriz. Katılımcıların okul çevresi ile ilişkilerini de okul-aile, veli-öğretmen ilişkisi şeklinde oluşturduklarını görmekteyiz. Katılımcılardan elde edilen veriler analiz edildiğinde veli profilini şu şekilde betimlemekteyiz: araştırma yapılan kırsal alandaki veliler çocuklarıyla fazla ilgilenmeyen sadece evin geçimini sağlamaya odaklanan kişiler olarak karşımıza çıkmaktadır. Babalar çok fazla okula

uğramamakla birlikte anneler de okulla az irtibata geçmektedirler. Zehra Hanım farklı bir probleme de işaret edecek bilgiler paylaşmıştır. Zehra Hanım, köyde bir şikayet ve dedikodu kültürü olduğuna değinmiştir.

Zehra Hanım:

“Şöyle bir kültür var sürekli bir şikayete gitmek, yani hemen şikayet edelim, benden önceki öğretmenlerini hep şikayet etmişler. Bu tür dedikodular oluyor, benim çocuğumla ilgilenilmiyor gibi, ki ben hep eşit davrandım. Dedikodular olması öğrencinin yanında öğretmeni çekiştirme bu çok yapılıyor ki ben bunu önlemine almak için yazı yazdım, sayın veliler çocukların yanında böyle dedikodular yaparsanız çocuk beni saymaz, beni de saymadığı için de eğitim ve öğretim amacına ulaşmaz, artık bunu yapmak zorunda kaldım...”

Ramazan Bey, okul çevresiyle mesafeli olduğunu dile getirmiştir. Eğer okul çevresine mesafeli davranmazsa problem yaşayabileceğini, kendisinden önceki yöneticinin deneyimini paylaşarak dile getirmiştir.

Ramazan Bey:

“Okul çevresiyle ilişkilerim biraz mesafeli tutuyorum. Önceki müdür köy halkıyla çok haşır neşirmiş çok haşır neşir olduğun zaman senin yaptığın bütün olumlu şeyler olumsuz görülüyor. Ben bu konuda mesafemi koruyorum, ben velilere her zaman söylüyorum, benim işim öğrencilerle. Ben kesinlikle okul saatleri dışında hiç bir velinin evine gitmem çünkü mesafe önemli eğer mesafenizi koruyamazsanız idareciliğiniz orada bitiyor.”

Münevver Hanım da okul çevresiyle ilişkilerini belli bir mesafede tutmaya çalıştığını dile getirmiştir.

Münevver Hanım:

“Ben daha çok iletişim kurmaya çalışıyorum ama bana biraz soğuk geliyorlar. Ben yıllardır orada çalışıyorum, seçimlerde görev aldım, hepsiyle tanışık olduğum insanlar ama inanın kendi mezun ettiğim öğrencimin annesi bile öyle arabayla geçerken bana selam vermez. Soğuklar yani.”

Özellikle Zehra Hanım, Ramazan Bey ve Münevver Hanım okul çevresi ve aileler ile ilgili söyledikleri dikkat çekici. Yöneticilerin okul çevresiyle mesafeli olmaya çalıştıklarını aksi halde zarar görebileceklerini ve okul yönetimi konusunda sorun yaşayabileceklerini belirttiklerini görüyoruz. Hatta Ramazan Bey'in verdiği örnekte görüldüğü gibi kendisinden önceki yöneticinin bu mesafeyi koruyamadığını dile getirmesi bunu bir olumsuz yönetici özelliği olarak görmesinden kaynaklanmasıdır. Kadın yöneticiler için durum biraz daha karmaşık olabilmektedir. Kırsal alanda görev yapan bir yönetici için dedikodu kültürünün olması görevlerini zorlaştıran bir etken olarak görülmektedir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma kapsamında Aliğa kırsal alanında görev yapan okul müdürlerinin görevleri hakkında görüşleri alınmıştır. Katılımcıların algılarına dayanan bu görüşler aşağıda ayrıntılı bir şekilde tartışılmıştır. Araştırmanın sonuçları ve öneriler aşağıda verilmiştir.

Araştırma sürecinde yedi okul yöneticisi ile görüşme yapılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma kullanılmadaki amaç katılımcıların algılarını kendi doğal ortamlarında gerçekçi bir bakış açısıyla ortaya çıkarmaktır. Katılımcılarla daha yüksek düzeyde güven oluşturabilmek için ön görüşmeler yapılmış, uygun ve istekli oldukları bir zamanda yüz yüze görüşülmüştür. Bulgular elde edilirken katılımcıların görüşlerine geniş bir şekilde yer verilmiş bu şekilde kırsal alanda görev yapan okul müdürlerinin kendi gerçekliklerinin daha iyi yansıtılacağı düşünülmüştür. Yıldırım ve Şimşek'e (2005) göre veri analiz yöntemlerinin standartlaştırılması nitel araştırmacıyı sınırlandırır. Bulgular ortaya çıkarılırken basit tablolar kullanılmış ve okuyucunun daha çok katılımcıların görüşlerine odaklanmaları amaçlanmıştır. Araştırmada ulaşılan sonuçlar alt problemler halinde tartışılmış, sonuç ve öneriler aşağıda verilmiştir.

5.1. Araştırma Problemine İlişkin Tartışma

Araştırmanın bulguları, Muse ve Ivan'nın belirtmiş olduğu görüşleri doğrular niteliktedir. Muse ve Ivan'a (1989) göre, kırsal kesimde görev yapan yöneticiler kentte görev yapan yöneticilerden ayrılır. Kırsalda görev yapan yöneticilerin neredeyse yarısı finansal zorlukla mücadele etmekte ve çok fazla okul problemiyle aynı anda başa çıkmaya çalışmaktadır. Bütçelerindeki eksiklikleri gidermek için sürekli yaratıcı çözümler üretmeye çalışırlar. Bu araştırmadaki katılımcıların görüşlerine göre, kırsal alandaki okul müdürlerinin ekonomik güçlüklerle karşılaştıkları, okul çevresinden yeterli destek alamadıkları, mesai saatlerinin dışında da çalışmak zorunda kaldıkları zamanlar olduğu, birleştirilmiş sınıf uygulaması olan okullarda yöneticilik görevi ve öğretmenlik görevinin birlikte zor yürüttükleri tespit edilmiştir. Aşağıda araştırmanın alt problemlerinde ortaya

çıkan bulgularla birlikte katılımcıların görevlerini "*neden*" farklı algıladıkları daha ayrıntılı tartışılmıştır.

5.1.1. Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Tartışma

Araştırmanın birinci alt problemine ilişkin bulgular incelendiğinde, katılımcıların görüşlerine göre; kırsal alanda çalışan okul müdürlerinin Liderlik özelliğine sahip olması gerektiği tespit edilmiştir. Okul yönetimi sürecinde kırsal okulların müdürlerinin liderlik özelliği olan, gerektiği durumlarda inisiyatif alabilen, kararlı, iyi iletişim becerilerine sahip yöneticiler olması gerektiği tespit edilmiştir.

Katılımcılar okul yöneticiliğinde; eşitlikçi olmak, özverili olmak, çocuk haklarını bilmek, sabırlı olmak gibi kişisel değerlere sahip olmak gerektiğini belirtmiştir. Bu kişisel değerlere sahip olmayı iyi bir liderlik karakteri olarak gördükleri tespit edilmiştir. Bu bulgular Preston ve Barner'in (2017) bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Preston ve Barner yaptıkları çalışmanın bulgularına göre başarılı **kırsal okul yöneticiliğini** iki tema altında toplanmıştır, bunlardan birincisi insan merkezli liderlik (People-Centered Leadership) olarak ifade edilmiştir. İkincisi ise değişim ve öğretim liderliği olarak belirtilmiştir. İnsan merkezli liderlik temasına göre, başarılı bir kırsal okul yöneticisi personelinin moralini, motivasyonunu ve iş performansını yükseltir. (Lock, Budgen ve Lunay, 2012; Renihan ve Noonan, 2012). Personeliyle, öğrencileriyle ilişkilerini güven üzerine inşa eder ve personeliyle iş birliği içinde karşılaştıkları sorunları çözmeye çalışır. Güç kullanmak yerine işbirliği yapar. Kırsal alanda görev yapan okul yöneticileri, az sayıda personelleri olmasından dolayı zengin bir sosyal ve mesleki ağa sahiptirler. Kırsal alandaki okulların yöneticilik makamı öğretmenler arasında güven inşa etmek ve öğrenci başarısını artırmak için ideal ortamlardır. (Chance ve Seguar, 2009; Irvine, Lupart, Loreman, ve McGhie-Richmond, 2010). Araştırmada elde edilen bulgular incelendiğinde araştırmamıza katılan okul müdürlerinin Liderlik yönlerini kullandıkları ve kişisel değerlere önem verdikleri tespit edilmiştir. Ayrıca görüşmeye katılan okul yöneticileri mesleki anlamdaki yeterliklerini daha çok kendi tecrübeleri sayesinde kazandıklarını düşünmektedirler. İyi bir okul yöneticisi, iyi bir lider olabilmek için mesleki gündemi takip etmek gerektiğini, yönetmeliklere hakim olmak gerektiğini söylemişlerdir. Ancak İl, İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerinin düzenledikleri seminer,

sunum hizmet içi eğitim çalışmalarının mesleki yeterliklerinin gelişmesi konusunda yararlı olmadığı görüşünde oldukları da görülmüştür.

5.1.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Tartışma

Araştırmanın ikinci alt probleminde kırsal alanda görev yapan okul müdürlerinin yöneticiliğini yaptıkları okulların imkanlarının yeterliliğine ilişkin görüşleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Yüz yüze yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular incelendiğinde, biri hariç katılımcıların, okullarının imkanlarını yeterli görmediği tespit edilmiştir. Okul müdürlerinin moral motivasyonlarını bozan ekonomik, sosyal ve eğitimsel sorunlar olduğu görülmüştür. Okul yöneticileri imkanlarının yetersiz olmasını okullarının zayıf yönü olarak görmektedir. Sıdat ve Bayar'ın (2018) köy okullarında yaşanan problemlere yönelik öğretmen görüşlerini ele aldıkları çalışmada, köy okullarının problemlerinden birinin finansman sorunu olduğu belirtilmiştir. Sıdat ve Bayar'ın; Kavak, Ekinci ve Gökçe 'den (1997) aktardığına göre şehir merkezindeki okullar 27 çeşit kaynaktan gelir elde ederken, köy okulları sadece 20 çeşit kaynaktan gelir elde edebilmektedir. Araştırmaya göre yasalarla belirlenmiş gelir kaynakları olmasına rağmen, bazı köy okulları hiç gelir elde edememektedir. Bu çalışmada ayrıca öğretmenler okullarının araç gereç eksikliklerinin sebebinin ekonomik olduğu şeklinde görüş bildirmiştir. Palavan ve Donuk (2006) yaptıkları çalışmada da kırsal alanda görev yapan öğretmenlerin problemlerinin ilk sırasında da fiziksel problemler yer almaktadır. Araştırmacılara göre fiziki koşulların birinci sırada yer alması şaşırtıcı değildir. Görüldüğü gibi söz konusu araştırmaların verileriyle bu araştırmanın ikinci alt problemine ilişkin bulgularıyla örtüştüğü görülmektedir.

Kırsal alanlarda bulunan okulların araç-gereç, fiziki alt yapı, materyal eksikliği içinde olduğu bilinmektedir. Gerçekten kırsal alanda bulunan okulların imkanlarının yetersizliği bir olgudur. Milli Eğitim Bakanlığı yıllardır köy okullarındaki eğitimin kalitesini artırmak, problemlerini çözmek için çalışmalar yapmaktadır. Ancak araştırmalar göstermektedir ki, kırsal alanlarda bulunan okulların fiziksel koşulları düzeltilmediği, okulların imkanları kent merkezindeki okullarla eşitlenmediği sürece bu çalışmaların başarıya ulaşması gerçekçi

görünmemektedir. Kırsal alanda bulunan okulların çeşitli sorunları vardır. Bu okullar soba ile ısınmak, sobanın yarattığı yanma tehlikesi, kirlilik, öğrencilerin tiyatro, sinema gibi kültürel etkinliklere katılamaması, birleştirilmiş sınıf uygulamasında tek öğretmen olmasının zorlukları, fiziksel yetersizlikler vb. bir çok imkansızlık içindedir Palavan ve Donuk, (2006); Turan ve Garan, (2008); Özpınar ve Sarpkaya, (2010).

5.1.3. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Tartışma

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan *Kırsal bölgede bulunan ilkokul ve ortaokullarda görev yapan okul müdürlerinin görevlerini yaparken karşılaştıkları güçlüklerle ilişkin* bulgular incelediğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır.

Katılımcıların tamamı okul yönetiminde *ekonomik* güçlüklerle karşılaştıklarını ve okullarında *fiziki alt yapı ve teknik donanımdan* kaynaklanan problemler yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılan okulların müdürlerinin tamamı resmi yazışmaları önemli bir güçlük olarak gördüklerini belirtmiştir.

Bu araştırmanın sonuçları, farklı araştırmaların sonuçlarıyla örtüşmektedir. Tosun ve Filiz (2017) Van ili Çaldıran ilçesinin kırsalında, birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılan okulların müdür yetkili öğretmenleri ile görüşmüş ve karşılaştıkları ekonomik sorunları araştırmıştır. Araştırmanın sonucunda müdür yetkili okul müdürlerinin okullarında ciddi anlamda ekonomik sıkıntılar yaşadıkları ve sebebinin MEB tarafından sağlanan ödeneğin az olmasından kaynaklandığı belirtilmiştir. Araştırmada toplam 31 müdür yetkili öğretmen ile görüşme yapılmış ve tamamının ödeneği yeterli bulmadığı belirtilmiştir. Çinkır (2010) okul müdürlerinin karşılaştıkları sorunlarla ilgili yaptığı çalışmada, okul müdürlerinin sorun olarak gördükleri konuların başında okul bütçesinin özerk olmamasını ve mali kaynakların yeterli olmamasını söylediklerini belirtmiştir. Özer ve arkadaşları (2015) yaptıkları başka bir çalışmada ise okul müdürlerinin büyük çoğunluğunun bütçe yönetimiyle ilgili sorunları olduğu, okul giderlerinin gelirlerinden fazla olduğu ortaya konulmuştur. Gümüşeli (2009) ve Erol 'a (1995) göre de okul müdürlerinin karşılaştıkları en büyük problemlerden birisi bütçe ile ilgili sorunlardır. Bütçe yönetimi ve okulların finansal problemleri özellikle kırsal alanda bulunan okullar için daha büyük bir sorun oluşturmaktadır. Uluslararası

alanyazında da araştırmanın sonuçlarını destekleyen bulgular vardır. Lingam, Lingam, Raghuwaiya (2014).

Kırsal bölgeler ile ilgili alanyazın incelendiğinde, yapılan kırsal bölge tanımlamalarında tarıma bağlı, ekonomik anlamda yetersiz alanlar vurgusu yapıldığı görülmektedir. Kırsal alanda bulunan bir okulun bulunduğu çevreden etkilenmemesini beklemek gerçekçi olmaz. Kırsal alanın bu düşük yoğunluklu tarım ekonomisinin okulun iş ve işleyişine yansımaları okul müdürlerinin ifadelerinde görülmektedir. Katılımcıların verileri ve alanyazında ilgili araştırmaların bulguları incelendiğinde kırsal alanda bulunan okulların müdürlerinin ekonomik güçlükler yaşadıklarını söyleyebiliriz. Budge (2006) yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre kırsal alanlardaki okullar öğrencilerin başarısını olumsuz yönden etkileyen ekonomik problemlerle karşı karşıyadır. Ekonomik sıkıntıların ilköğretim ortaokul çağındaki **çocuklar** ile ilgili kısımları ise daha anlamlı bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Kent merkezinde sinema, tiyatro, fuar, oyun parkı, panayır gibi imkanlara çocuklar nispeten daha kolay ulaşmaktadır. Ancak kırsal alanda yaşayan çocukların bu imkanlardan yoksun kaldığını bu araştırmanın verilerinde görmekteyiz . Gerçekten bir çok okul, gezi ve gözlem kulübü çalışmaları kapsamında ya da okul aile birliği okul öğretmenleri işbirliği ile *okul gezileri* düzenlemektedir. Okul çevresindeki öğrenim yerlerinden, öğrencilerin yaşına uygun sinema tiyatro gösterilerine, Anıtkabir, Akvaryum gibi yerleri görmek için Ankara, İstanbul gibi büyük şehirlere Valilik, Kaymakamlık izinleri alınarak il dışı geziler düzenlemektedir. Ancak kırsal alanda bulunan okul yöneticileri ve öğretmenler yeterli kaynak bulamadıkları için bu tür faaliyetlere öğrencilerini götüremediklerini belirtmiştir. Zoraloğlu, Şahin ve Fırat'ın (2005) yaptıkları araştırmanın sonuçları bu araştırmanın sonuçlarıyla da paralellik göstermektedir. Onlara göre sosyal kültürel etkinlikler eğitimin önemli bir parçasıdır ve öğrencilerin gelişimlerinde önemli bir yer tutmaktadır. Söz konusu araştırmaya göre okul müdürlerinin çoğu, sosyo-kültürel etkinlikleri kaynak yetersizliğinden dolayı gerçekleştirememektedir (Zoraloğlu, Şahin ve Fırat, 2005).

Bu araştırmanın başka bir bulgusu birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılan okulların müdürlerinin resmi yazışmaları önemli bir güçlük olarak gördükleridir. Yapılan başka araştırmalar da bu bulguyu desteklemektedir. Örneğin Döş ve Sağır (2013) Kahramanmaraş ilinde görevli *13 eğitim denetmeniyle* beraber birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılan ilkokullarda nitel bir araştırma yapmış ve yönetim

sorunlarını ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Yapılan araştırmanın sonuçlarına göre yöneticiler evrak takibi, idarecilik görevi ve öğretmenlik görevinin aynı anda yürütmeye çalışmayı bir problem olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Aynı araştırmada yöneticiler okul binalarının eski, bakımsız, tuvalet gibi yerlerin standartların altında olduğunu belirtmişlerdir. Benzer araştırmalarda da birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılan okullarda öğretmenlerin öğrencilere yeterli zaman ayıramadıkları, okulların ders araç gereci eksikliği içinde olduğu ve bazı okul binalarının yetersiz olduğu ve bu problemlerin eğitim öğretimi olumsuz olarak etkilediği belirtilmiştir (Döş ve Sağır,2013; Kazu ve Aslan, 2011; Kaya ve Taşdemirci, 2005). Sözü edilen araştırmaların bulguları, bu araştırmada birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılan okulların katılımcıların görüşlerini destekler niteliktedir.

Turan ve Garan (2008) yaptıkları araştırmada kırsal alanda matematik öğretiminde karşılaşılan sorunları ele almışlardır. Araştırmanın sonuçları göstermiştir ki kırsal gerçekliğinin göz ardı edilmesi bu okullardaki problemlerin temelini oluşturmaktadır. Gerçekten kırsal alanda bulunan okulların kendine özgü yönleri, bu okullarda eğitim öğretim süreçlerini yürüten yönetici ve öğretmenlerin ihtiyaçları göz önüne almadan bu okulların problemlerini çözmek gerçekçi değildir. Katılımcıların belirttiği gibi kırsal alandaki yönetici okulun her şeyidir. Kırsalda görev yapan okul müdürlerinin görevlerine ilişkin görüşleri kırsalda bulunan okulların gerçekliğini anlamak için önemlidir. Bu okulların eğitim ve öğretim kalitesini artırmak için okul müdürlerinin görüşlerini dikkate almak gerekmektedir.

5.1.4. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Tartışma

Araştırmanın dördüncü alt problemi “Okul çevresiyle” ile ilgilidir. Katılımcıların tamamı okul çevresinden okullarına yeterli destek görmediklerini belirtmişlerdir. Kırsal alandaki velilerin gelir düzeyleri düşük olduğu için bağış yoluyla okula destek olamamaktadır. 6331 Sayılı İş Sağlığı Ve Güvenliği Yasasından önce, finansal olarak okula destek olamayan bazı veliler, tadilatların yapılması, sobaların yakılması gibi konularda okul yönetimine yardımcı olabiliyorken, 6331 Sayılı yasadan sonra bazı okul yöneticileri velilerin okulda çalışmaları, yardımcı olmaları konusunda endişe yaşadıklarını ve bu yolu tercih etmediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca Büyük Şehir Yasası'ndan önce köy muhtarlarının okula finans bulma ve okula destek olma noktasında daha çok

yardımları dokunabiliyorken söz konusu yasadaki sonra yetkileri kalmadığı için okula yeterli destek olamadığını bir katılımcı belirtmiştir. Döş ve Sağır (2013) araştırmasının bulgularına göre de birleştirilmiş sınıf uygulaması olan okulların yöneticileri okul aile birliğinin, veliler dışındaki; muhtar, imam gibi kişilerin okula yeterli destek sağlamadığını belirtmişlerdir. Sidat ve Bayar'ın (2018) köy okullarında yaşanan problemlere yönelik araştırmasında da okul çevresiyle ilgili benzer problemler ortaya konulmuştur. Söz konusu araştırmada okul veli iletişimde ve birleştirilmiş sınıf uygulamasından kaynaklanan problemlerin olduğu belirtilmiştir. Özer ve arkadaşları (2015) okulların mali durumlarına ve bütçe yönetiminde yaşanan sorunları araştırmışlardır, elde ettikleri bulgulara göre okul müdürleri okul aile birliğinin okula desteğinin o okulun bulunduğu sosyoekonomik yapısına göre değiştiğini belirtmişlerdir. Kavak'a (1997) göre kırsal eğitimin taşıdığı güçlüklerden bir tanesi de çevreden eğitime destek alınamamasıdır. Araştırmaya katılan okul yöneticileri de benzer şekilde okul çevresinden destek alamadıklarını belirtmişlerdir. Genel olarak okul çevresiyle ilişkilerinde mesafeli davrandıklarını, çok içli dışlı olduğu zaman insanların bakış açısının değiştiğini ve müdür statüsünün aşağıya indiğini belirtmişlerdir.

5.2.Sonuçlar

Bu araştırmada "kırsaldaki okullarda görev yapan okul müdürlerinin görevlerine ilişkin görüşleri " belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

- Katılımcıların tamamı finansal zorlukla mücadele etmekte ve çok fazla okul problemiyle aynı anda başa çıkmaya çalışmaktadır. Okul müdürlerinin moral motivasyonlarını bozan ekonomik, sosyal ve eğitimsel sorunlar olduğu görülmüştür.
- Katılımcıların tamamı görev yaptıkları okullarda fiziki alt yapı ve teknik donanımdan kaynaklanan problemler yaşadıklarını belirtmişlerdir. Okul binalarının eski ve bakımsız olduğunu, tuvalet gibi okulun bazı bölümlerinin standartların altında olduğunu belirtmişlerdir.
- Bütçe yönetimi ve okulların finansal problemleri özellikle kırsal alanda bulunan okullar için daha büyük bir sorun oluşturduğu görülmüştür.
- Katılımcılar mesai saatlerinin dışında çalışmak zorunda kaldıklarını, bazı işleri yapacak yardımcı elemanları bulamadıklarını belirtmişlerdir.
- Birleştirilmiş sınıf uygulaması olan okullarda yöneticilik görevi ve öğretmenlik görevinin birlikte zor yürütüldüğü tespit edilmiştir.
- Birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılan okulların müdürlerinin tamamı resmi yazışmalar, evrak takibi, idarecilik görevi ve öğretmenlik görevinin

aynı anda yürütmeye çalışmayı önemli bir problem olarak gördüklerini belirtmişlerdir.

- Katılımcılar görev yaptıkları okulların ekonomik yetersizlikler yüzünden sosyo-kültürel faaliyetleri gerçekleştiremediğini belirtmişlerdir.
- Katılımcılar okul yönetimi sürecinde kırsal alanda bulunan okulların müdürlerinin liderlik özelliği olan, gerektiği durumlarda inisiyatif alabilen, kararlı, iyi iletişim becerilerine sahip yöneticiler olması gerektiğini belirtmiştir.
- Katılımcılar okul yöneticiliğinde; eşitlikçi olmak, özverili olmak, çocuk haklarını bilmek, sabırlı olmak gibi kişisel değerlere sahip olmak gerektiğini belirtmiştir.
- Katılımcılar mesleki anlamdaki yeterliklerini daha çok kendi tecrübeleri sayesinde kazandıklarını düşünmektedirler.
- İl, İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerinin düzenledikleri seminer, sunum hizmet içi eğitim çalışmalarının mesleki yeterliklerinin gelişmesi konusunda yararlı olmadığını düşünmektedirler.
- Katılımcıların tamamı okul çevresinden okullarına yeterli destek görmediklerini belirtmişlerdir.

5.3. Öneriler

Araştırmanın bulgularına ve sonuçlarına göre uygulamacılar ve araştırmacılar için şu öneriler verilmiştir.

5.3.1. Uygulamacılar İçin Öneriler

- Okullara atanan yöneticiler okul yöneticiliği ile ilgili eğitimlere ve seminerlere alınmaktadır. Bu eğitimlerin yanında kırsal alanlara atanan yöneticilere tecrübeli yöneticiler ve akademisyenler tarafından kırsal alanlarda karşılaşılabilecek güçlüklerle ve çözümlerine yönelik eğitimler verilebilir.
- Kırsal alanda bulunan okulların ödeneği okulların ihtiyaçları önceden belirlenerek, ihtiyaçlarının tamamını karşılayacak şekilde verilebilir.
- Kırsal alanda bulunan okullara İŞKUR yoluyla yardımcı hizmetli vermek yerine kadrolu, görev tanımı kırsal alanlardaki okulların ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde düzenlenmiş hizmetliler istihdam edilmesi yoluna gidilebilir.

- Kırsal alanlardaki okulların fiziki şartlarını iyileştirecek düzenlemeler yapılabilir.
- Kırsal kalkınma stratejileri kapsamında projeler yürütülürken, sadece tarım ve hayvancılığı teşvik paketleri şeklinde değil, kırsal alandaki eğitim öğretim hizmetlerini de içine alan topyekun bir kırsal kalkınma planlaması yapılmalı, somut projelerle hayata geçirilmelidir.
- Köyden kente göçün sebeplerinin başında ekonomik sebepler yattığı, ailelerin iş için büyük şehirlere göç ettikleri bilinmektedir. Büyük şehirlere göç eden kişiler çocuklarını da yanlarında götürmelerinin sebebi büyük şehirde iyi bir eğitim almalarını ve bu sayede gelecekte daha iyi koşullarda yaşamalarını istemeleridir. Türkiye'de eğitim bir sınıf atlama aracıdır. Ancak büyük şehirlere akın eden insanların çocukları daha kalabalık sınıflarda okumak zorunda kalmakta bu da eğitim öğretimi olumsuz etkilemektedir. Köyde imkanlar yeterli olmadığı için iyi bir eğitim alamayan çocuklar büyük şehirlere geldiklerinde paylarına düşen eğitim öğretim hizmeti kalabalık sınıflar, ikili eğitim gibi sorunlar yüzünden yine yeterli olmamaktadır. Bu yüzden kırsal alanlardaki okulların problemleri ciddi devlet politikalarıyla düzeltilmeli ve kırsal okullardaki eğitim öğretim her yönden iyileştirilmelidir.
- Kırsal alanlardaki velileri okula daha çok çekecek tedbirler alınmalı öğretmenler ve yöneticiler yalnız bırakılmamalıdır.
- Kırsal alanlarda okuyan öğrencilerin sosyal sportif sanatsal etkinliklere ulaşımı, gerekirse bu alanda ayrı bir ödenek oluşturularak kolaylaştırılmalıdır.
- Kırsal alanda görev yapan yöneticilerin motivasyonlarını artıracak ek derslerinde iyileştirmeler yapılabilir.

5.3.2. Araştırmacılar İçin Öneriler

- Kırsal alanda görev yapan okul müdürlerinin karşılaştıkları güçlüklerle ve çözüm yollarına yönelik araştırmalar yapılabilir.
- Kırsal alanlar ile kentsel alanlarda bulunan okulların bütçeleri karşılaştırmalı bir şekilde araştırılabilir.

- Kırsal alanda görev yapan müdür yetkili okul müdürlerinin görevleri hakkında görüşleri alınıp, yaşadıkları problemler tespit edilmeye çalışılabilir.
- Birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılan okulların yönetici ve öğretmenlerin karşılaştıkları güçlükler ve okullarının durumları hakkında görüşlerine yönelik araştırmalar yapılabilir.
- Birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılan okulların yöneticileri hem öğretmenlik yapmakta hem de yöneticilik yapmaktadır. Farklı coğrafi bölgelerde müdür yetkili okul müdürlerinin karşılaştıkları güçlükler araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Akpınar, İ. (1998). "*Hasan Ali Yücel – İsmail Hakkı Tonguç ve Köy Enstitüler*". (Doğumunun 100. Yıldönümünde Hasan Ali Yücel Sempozyumu, 16-17 Aralık 1997), (Yayınlanmış Bildiri), İzmir: Izunider Yayınları, 363-376.
- Aksoy, N. (2007). *Birleştirilmiş sınıflarda eğitim öğretim: genç ve deneyimsiz öğretmenlerin görüşlerine dayalı bir araştırma*. Eğitim Bilim ve Toplum, 21: 82-108.
- Arnold, M. (2004). *Guiding Rural Schools and Districts: A Research Agenda*. US Department of Education.
- Ashton, B., veDuncan, H. E. (2012). *A Beginning Rural Principal's Toolkit: A Guide for Success*. Ruraleducator, 34(1), 1-10.
- Aysal, N. (2005). Anadolu'da aydınlanma hareketinin doğuşu: köy enstitüler. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 35-36, 267-282.
- Babacan, R. (2006). *Mesudiye ve Ayrancı köylerinde eğitim-çevre ilişkileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Uşak.
- Balcı, A. (2008). *Türkiye'de eğitim yönetiminin bilimleşme düzeyi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 54, 181-209.
- Başaran, İ. E. (1974). "*Türkiye'nin Zorunlu Öğrenim Sorunları ve Çözüm Yolları*". Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ankara.
- Başaran, İ. E. (2000). *Örgütsel Davranış*. Ankara: Gül Yayınevi.
- Belediyesi, İ. B. (2012). *1/25000 ölçekli İzmir büyükşehir bütünü çevre düzeni planı açıklama raporu*. İzmir, Türkiye.
- Berry, J. E., ve Beach, (2007). *R. K-12 Leadership and the Educational Administration Curriculum: A Theory of Preparation Module..*
- Binbaşlıoğlu, C. (1999). *Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bostancıoğlu, M.(2000). *TBMM Soru Önergesi*. Ankara: Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı.

- Budge, K. (2006). *Rural leaders, rural places: Problem, privilege, and possibility*. Journal of Research in Rural Education, 21(13), 1-10.
- Bursalioğlu, Z. (1981). *Eğitim Müdürünün Yeterlikleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını.
- Bursalioğlu, Z. (2012). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış (17. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bülbül, M., (2016). *İş Sağlığı Ve Güvenliği Mevzuatının Okullar Açısından İncelenmesi*. 8. Uluslararası İş Sağlığı ve Güvenliği Konferansı, 170-179. İstanbul, Turkey
- Canales, M. T. ,Tejada-Delgado, C., Slate, J. R. (2008). *Leadership behaviors of superintendent principals in small, ruralschooldistricts in Texas*. The Rural Educator, 29 (3).
- Candoğan, G. (1994). “*Köy Enstitüleri Sisteminde Öğrencilerin Yönetime Katılması*”. Abece Dergisi, 92, 26-27.
- Clarke, S., ve Stevens, E. (2009). *Sustainable leadership in small rural schools: Selected Australian vignettes*. Journal of Educational Change, 10 (4), 277.
- Coşkun, A. (2010). *Hasan Ali Yücel Aydınlanma Devrimcisi*. İstanbul : Cumhuriyet Kitapları.
- Cruzeiro, P. A., ve Boone, M. (2009). *Rural and Small School Principal Candidates*. The Rural Educator, 31(1).
- Çeken, H., Karadağ, L., ve Dalgın, T. (2007). *Kırsal kalkınmada yeni bir yaklaşım kırsal turizm ve Türkiye’ye yönelik teorik bir çalışma*.
- Çelik, V. (2000) *Okul Kültürü Ve Yönetimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Çıkar, M. (1997). *Hasan Ali Yücel ve Türk Kültür Reformu*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Minpa Matbaacılık T.c. Ltd. Şti.
- Çınkır, Ş. (2002). *İngiltere’de Okul Müdürlerinin Yetiştirilmesi: Okul Müdürleri İçin Ulusal Mesleki Standartlar Programı. 21. Yüzyıl Eğitim Müdürlerinin Yetiştirilmesi Sempozyumu Bildirileri. (Edt: C. Elma ve Ş. Çınkır)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- De Ruyck, T. (2005). *Identifying and addressing the challenges of the rural principal* .

- Dejon, W. L. (1978). *Principles of Management: Text & Cases*. Benjamin-Cummings Publishing Company.
- Doğan, R. (2000). *Birleştirilmiş Sınıflarda Eğitim Öğretim*. Trabzon: Uzun Yayınevi.
- Donald W., Morgan P. (2000). *Problems of Rural School Administrators: Are They Complicated by the Multi-School Principalship?* National Rural Education Association Annual Meeting. Charleston, South Carolina.
- Döş, İ., ve Sağır, M. (2013). *Birleştirilmiş Sınıflı İlkokulların Yönetim Sorunları*. Journal of Graduate School of Social Sciences, 17(2).
- Dpt.(2006). *Ulusalkırsalkalkınmastratejisi*. [Http://Ekutup.Dpt.Gov.Tr/Bolgesel/Strateji/Kirsal.Pdf](http://Ekutup.Dpt.Gov.Tr/Bolgesel/Strateji/Kirsal.Pdf)
- DuPlessis, P. (2014). *Problems and complexities in ruralschools: Challenges of educationand social development*.Mediterranean Journal of Social Sciences, 5(20), 1109.
- Düren, Z.(2000). *2000'li Yıllar ve İşletme Politikası*. İstanbul: Timaş Matbaacılık.
- Erdem, Ç. (2008). “Cumhuriyet yönetiminin 1930’lu yıllarda köyde ve köylülükte dönüşüm’ü gerçekleştirme isteğinin bir aracı olarak “Köy Eğitim Kursları”. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(3), 187-200.
- Erdoğan, İ. (2000). *Okul Yönetimi ve Öğretim Liderliği*. İstanbul: Sistem Yayınları.
- Eren, E. (2015). *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi (15. baskı)*. İstanbul, Beta Basım Yayın Dağıtım.
- Ergüneş, Y. ve Altunsaray A. (1998). *Taşınmalı İlköğretim Uygulamasının Değerlendirilmesi, Cumhuriyetin 75. yılında İlköğretim I. Ulusal Sempozyumu*, , 189- 200, Ankara: Tekışık Yayıncılık.
- G. Arıkan (1988). *Kırsal kesimde kadın olmak*. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 5(2), 1-16.
- Lingam, G. Lingam, N., Raghuwaiya, K. (2011). *Challenges for Rural School Leaders in a Developing Context: The Case of Solomon Islands*. World Academy of Science, Engineering and Technology International Journal of Humanities and Social Sciences Vol:8, No:2.

- Garan, Ö., (2005), *Kırsal Kesimdeki Sınıf Öğretmenlerinin Matematik Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlar*. Eskişehir.
- Geray, C. (1969). “Türkiye’de Köy Enstitüleri Hareketi ve Köy Kalkınması”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2(1).
- Graham, L., Paterson, D., ve Miller, J. (2008). *Leadership in Australian Rural Schools: Bush Track, Fast Track*. Online Submission.
- Güçlü, N. (2003). *Örgüt kültürü*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 23(2), 61-85.
- Gürel, N., Çapar, D. ve Kartal, S. (2014). *Birleştirilmiş sınıf uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşleri: Nitel bir araştırma*. *International Journal of Human Sciences*, 11(1), 1056-1076.
- Hines, P. L. (2002). *Transforming the Rural School Counselor. Theory Into Practice*, Vol. 41, No. 3.
- Howley, C. B. (1997). *How to Make Rural Education Research Rural: An Essay at Practical Advice*. *Journal of Research in Rural Education*, Vol. 13, No. 2, 131-138.
- Hoy, W. K. and Miskel, C. G. (2010). *Educational Administration Theory, Research and Practice*. (S.Turan, Çev.Edt.). Ankara, Hatipoğlu Yayınları.
- İzmir Büyükşehir Bütünü Çevre Düzeni Planı Açıklama Raporu*, 2012 Erişim Tarihi: 02.12.2018 http://izmimod.org.tr/docs/RAPOR_IBSBCDP.pdf
- Preston, J. P. , Jakubiec A. E. ve Kooymans, R. (2010). *University of Prince Edward Island Common Challenges Faced by Rural Principals: A Review of the Literature*
- Williams, J., Nierengarten, G. (2010). *Rural Education Issues: Rural Administrators Speak Out, Submitted as conference presentation for American Educational Research Associatio.,University of Minnesota Duluth.*
- Karakütük, M. (1998). *Taşınmalı İlköğretim Uygulaması ve Sorunları: Sincan Örneği*, *Eğitim ve Bilim*, 108, 16-21.
- Karaman, P. (2009). *Örgütsel Adalet Algısı ile Tükenmişlik Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Yönelik Öğretmenler Üzerinde Bir Uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Kavak, Y. (1997). *Dünya 'da ve Türkiye ' de İlköğretim*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Kolcu, E.(2011). *Kırsal Kesimin Eğitim Durumu Ve Taşımalı Eğitim (Eskişehir-Alpu Kırsalı Örneği)*, Kütahya.
- Köklü, M. (2000). *Birleştirilmiş Sınıfların Yönetimi ve Öğretimi*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Labrianidis, L. (2006). *Foster ingentrepreneurship as a means to overcome barriersto development of rural peripheralareas in Europe*. European Planning Studies, 14(1), 3-8.
- Lingam, G. I., Lingam, N., ve Raghuwaiya, K. (2014). *Challenges for rural schoolleaders in a developing context: The case of Solomon Islands*. International Journal of Social, Human Science and Engineering, 8(2), 20-28.
- Little, A. (1994). *Multi-Grade Teaching. A Review Of Research And Practice – Education Research Paper*. 12.
- Mahoney, C. R. (2003). *Mathematics Education in Rural Communities: A Mathematicians's View (Working Paper Series)*. Athens.
- Marcy, (2018). *Rural School Leadership* Reedy <http://www.ucea.org/2018/03/15/rural-school-leadership/> Journal of Research in Rural Education.
- McBeath, G. A. (1983). *Principals in Rural Alaska: A Descriptive Profile*.
- Muse, Ivan; and Others (1989) *Becoming A Rural School Principal: A Seven-State Study*. National Rural Education Asociation Anual Conference October 9, 1989.
- Nizamov, D. (1996). *Eğitim Yönetimi ve Planlama*. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Ocakcı E. & Samancı O. (2019). Birleştirilmiş sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi yeterlilikleri ve sınıf yönetimi ile ilgili görüşlerinin incelenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19 (2), 604-620.
- Oğuzkan, F. (1990). *Köy Enstitüleri Öğretim Programları. Kuruluşunun 50. Yılında Köy Enstitüleri*. Ankara: Eğit-Der Yayınları.

- Oğuzkan, F. (1993). *Hasan Ali Yücel'in Hayatı ve Hizmetleri. Hasan Ali Yücel Anma Toplantısı*. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Özer, N., Demirtaş, H., ve Ateş, Ö. F. (2015). *Okulların Mali Durumlarına ve Bütçe Yönetiminde Yaşanan Sorunlara İlişkin Müdür Görüşleri/School Principals' Views on the Financial Conditions of Schools and the Budget Problems*. e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 6(1), 17-39.
- Turan, S., Garan, Ö. (2008). *Kırsal kesimde görev yapan sınıf öğretmenlerinin matematik öğretiminde karşılaştıkları güçlükler*. Millî Eğitim Sayı 177.
- Samancı, O. (2015). *Birleştirilmiş sınıflarda öğretim (2. baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Semerci, N. (2007). *Birleştirilmiş sınıflarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin yeni ilköğretim programına ilişkin görüşleri*. VI. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı, 499-504.
- Sidat, E., ve Bayar, A. (2018). *Köy Okullarında Yaşanılan Problemlere Yönelik Öğretmen Görüşleri*. Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi, 5(3), 253-261.
- Sönmez, Ş. (2000). *Eğitim ve Siyasette Hasan Ali Yücel*. Ankara: T.C.Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Susam, T., Karaman, S. (2007). *Köy Yerleşim Alanlarının Bazı Özelliklerinin Coğrafi Bilgi Sistemleri İle Belirlenmesi: Tokat-Zile İlçesi Örneği*.
- Şahin, Ç. (2010). *Birleştirilmiş sınıflara ilişkin temel bilgiler*. Çavuş Şahin (Ed.), *Birleştirilmiş sınıflarda öğretim içinde* (s.2-30). Ankara: Pegem Akademi.
- Şahin, İ. (2016). *Eğitim Bilimine Giriş*. İzmir: Dinazor Kitabevi.
- Şekerci, C. (2000). *Türk eğitim sisteminin kırsal bölgedeki sorunları ve çözüm önerileri*. Milli Eğitim Dergisi, 146, 63-66.
- Şensoy, S. A., Sağsöz, A. (2015). *Öğrenci Başarısının Sınıfların Fiziksel Koşulları ile İlişkisi*. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) Cilt 16, Sayı 3, 87-104.
- Şeren, M. (2008). "Köye Öğretmen Yetiştirme Yönüyle Köy Enstitüleri". Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28(1), 203-226.

- Şişman, M. ve Turan, S. (2004). *Eğitim ve Okul Yönetimi, Y. Özden (Ed.) Eğitim ve Okul Yöneticiliği El Kitabı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Tangülü Z. , Karadeniz O. , Ateş S. (2010). “Cumhuriyetten Günümüze İlköğretime Öğretmen Yetiştirme”.
- Taşdemir, M. (2000). *Birleştirilmiş Sınıflarla Öğretim, Öğretmen El Kitabı*. Ankara: Ocak Yayınları.
- Taşkaya, S. M. ve Akbaşlı, S. (2008). Okuma yazma öğretiminde köy enstitülerinin yeri”. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 14-22.
- Topal, A., (2004). “Kavramsal Olarak Kent Nedir ve Türkiye’de Kent Neresidir”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 6, Sayı: 1. 279-294.
- Tosun, F. Ç., ve Filiz, T. (2017). *Müdür yetkili sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları ekonomik ve okul işletmesiyle ilgili sorunlar*. Elementary Education Online, 16(3).
- Tosun, K. (1992). *İşletme yönetimi: genel esaslar*. Savaş kitap ve yayınevi.
- Turan, S. ve Şişman, M. (2000). *Okul Yöneticileri İçin Standartlar: Eğitim Müdürlerinin Bilgi Temelleri Üzerine Düşünceler*. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3 (4), 68–87.
- Türk Dil Kurumu, (1998). “*Türkçe Sözlük*”, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara.
- Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi 2014-2020*, Ankara 2014
- Walters, D. L., ve Pickands, D. M. (2000). *Problems of Rural School Administrators: Are They Complicated by the Multi-School Principalship?*.
- Williams, J., ve Nierengarten, G. (2010). *Rural Education Issues: Rural Administrators Speak Out. Online Submission*.
- Wilson, A. P. (1982). *The Principalship in Rural America*.
- Yeşilyurt, M., Vd, S., ve Salim, O. (2007). *İlköğretimde Taşınabilir Eğitim Araştırması: Van İl Merkezi örneği*. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 6(19), 197-213.
- Yıldırım, A., H. Şimşek. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Yıldırım, N. (2010). *Kırsal Bölgelerde Öğrenim Gören Öğrencilere Yönelik Sosyal Etkinlikler Hakkında Öğrenci, Öğretmen Görüşleri ve Öğrencilerin Özsaygıları Açısından Değerlendirilmesi*. İlköğretim Online, 9(3), 1080-1091.
- Yıldırım, N. (2011). *Okul müdürlerinin motivasyonları üzerine nitel bir inceleme*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.
- Yılmaz, E. Ö. H. (2017). *Köy Ölçeğinde Yerel Değerler ve Kırsal Alan Kimliği Analizi; Bayburt Örneği*
- Yücel, H. A. (1998). *Geçtiğim Günlerden*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yücel, H. A. (1998). *Pazartesi Konuşmaları*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Zoraloğlu, Y. R., Şahin, İ., ve Fırat, N. Ş. (2005). *İlköğretim okullarında kaynak sorunu*. Eğitim Bilim Toplum, 3(12), 86-101.

EKLER

EK 1: Yönetici Görüşme Formu

EK 2: Gönüllü Katılımcı Onam Formu

EK3: İzmir Kırsal Bölgeleri Gösteren Harita Örnekleri

EK 4: İzin Belgeleri

EK 1**Yönetici Görüşme Formu****GİRİŞ SORULARI**

- 1.1 Ne kadar süredir yöneticilik yapıyorsunuz?
- 1.2 Ne kadar süredir bu okulda yöneticilik yapıyorsunuz?
- 1.3 Eğitim yöneticiliği ile ilgili herhangi bir seminer, hizmet içi eğitim, yüksek lisans programına katıldınız mı? Evet ise (kısaca) açıklayınız?
 - Ne zaman?
 - Size ne gibi katkıları oldu?

İÇERİKLE İLGİLİ SORULAR

1. Sizce etkili bir okul müdürünün sahip olması gereken özellikler nelerdir?

Sondalar:

- Okul yöneticileri etkili liderlik davranışı, iyi iletişim becerileri gibi kişisel özelliklere sahip olmalı mıdır? Neden?
- Okul müdürleri yöneticilik konularında bilgilenmeleri ve yetiştirmeleri için hizmet içi eğitim seminerlere katılmalı mıdır? Yönetim süreçlerinde ne gibi faydaları olur?

2. Etkili bir okul müdürünün sahip olması gereken özellikleri, görev yaptığınız okulunuzda uygulayıp uygulayamadığınız konusunda düşünceleriniz nelerdir?

Sondalar:

- Okulunuzun yönetiminde hitabet becerisini kullandığınız oluyor mu, eğer oluyorsa ne gibi durumlarda kullanıyorsunuz?
- Okul yönetiminde inisiyatif aldığınız durumlar var mı? Kendinizi inisiyatif alabilen bir yönetici olarak görüyor musunuz?
- Mizah anlayışınız nasıl? Okul yönetiminizde mizahın yeri var mı? Nasıl?

- *Okul yöneticisi olarak motivasyon durumunuz nasıl? Motivasyon kaynağınız nedir?*
- *Kendinizi idealist bir yönetici olarak görüyor musunuz? Neden?*
- *Okulunuzun iş ve işleyişinde mevcut yönetmeliklerde tanımlanmış görevlerinizin dışında iş yaparak özveride bulunuyor musunuz? Örnekler verir misiniz?*
- *Okul yönetiminde özveri önemli midir, neden?*

3. Okulunuzun imkanlarını yeterli görüyor musunuz? Okulunuzun bu bağlamda güçlü ve zayıf yönlerini belirtebilir misiniz?

Sondalar:

(Aşağıdaki konu başlıkları görüşmenin akışı sırasında gerekli görüldüğü yerde soru olarak görüşmeceye sorulacaktır.)

- *Derslik sayısı, bina yaşı, okul bahçesi, tuvaletler, içme suyu, kantin, vb.*
- *Mekânsal yeterlik, sınıf içi genişliği, duvar boyası, masa sandalyeler yeni mi, okulun aydınlatması, elektrik, su tesisatı sorunlu mu, vb.*
- *Fen Bilgisi Laboratuvarı, Atölyeler, vb.*
- *Okul Taşımalı ise Yemekhane ve öğrencilerin servisleri,*
- *İnternet, internet hızı, Akıllı tahta, projeksiyon, vb.*
- *Kullanılan bilgisayarlar donanım ve yazılım olarak güncel mi?*
- *Yenilik ve eğitim teknolojilerinin okulunuzda kullanımına ilişkin görüşleriniz nelerdir?*

4. Okul yöneticisi olarak okulunuzun iş ve işleyişi esnasında karşılaştığınız güçlükler nelerdir?

Sondalar

- *Okulunuzda hiyerarşik düzen nasıl işliyor?*
- *Okulunuzda yürütülen faaliyetlerin nasıl yapılacağına kim karar veriyor? Okulunuzdaki karar alma süreçlerini biraz açar mısınız?*
- *Müdür yardımcısı ile ilişkileriniz nasıl? Okulunuzdaki işlerin yürütülmesinde müdür yardımcınız ile nasıl bir yol izliyorsunuz?*
- *Okulunuzun mali kaynakları ve bunların yönetimi konusunda düşüncelerinizi alabilir miyiz?*

- *Okulunuzun genel gelir giderleri nasıl, bütçe yönetimini biraz açabilir misiniz?*
- *Temizlik, Küçük Tadilat, Kırtasiye, Fotokopi vb.*
- *Öğretmen profilinizi değerlendirebilir misiniz?*
- *Öğretmen açığınız var mı?*
- *Ücretli Öğretmen, Görevlendirme Öğretmen vb.*
- *Üst makamlarla olan ilişkileriniz nasıl?*
- *Öğretmenlerle karşılıklı yaşadığınız çatışmalar oluyor mu? Çatışmalar oluyor ise bu çatışmaları nasıl çözüyorsunuz?*
- *Okulunuzdaki öğretmenler ders saatlerinin dışında gönüllü olarak okulun gelişmesi öğrencilerin akademik başarıları için çaba sarf ettiklerini düşünüyor musunuz?*

5. Okul çevresiyle olan ilişkileriniz nasıl?

Sondalar

- *Velileriniz öğrencilerinin daha iyi bir eğitim alması için yönetime destek olabiliyor mu? Eğer destek olamıyorlarsa neden?*
- *Veli profilinizden bahseder misiniz? Velilerinizin eğitim durumları ve bunun öğrencilerinize ve okulunuza yansımalarını nasıl görüyorsunuz?*
- *Velilerinizin sosyal ve ekonomik durumlarının okulunuza etkileri hakkında bilgi verebilir misiniz? Siz bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?*
- *Kadın velilerin okulunuzun eğitim öğretime katkısı nasıl? Okulunuza etkisi bağlamında değerlendirebilir misiniz?*
- *Bulunduğunuz çevrede kız çocuklarının eğitime nasıl bakılıyor? Okulunuza etkisi bağlamında değerlendirebilir misiniz?*
- *Yerel yönetim okula destek oluyor mu? Yerel yönetimle ilişkilerinizi nasıl görüyorsunuz?*
- *Okulunuzun bir sosyal medya hesabı var mı? Okulunuzda yürütülen faaliyetleri çevreye etkili bir şekilde duyurabiliyor musunuz? Bu kapsamda neler yapıyorsunuz?*
- *Okul aile birliğinin çalışmalarını değerlendirir misiniz?*

Gönüllü Katılımcı Onam Formu

ARAŞTIRMA SORUSU:

“Kırsal kesimde görev yapan okul müdürlerinin görevlerine ilişkin görüşleri nelerdir?”

Tarih: / / 2019 Saat (Başlangıç/Bitiş): .../.... / .../....

Giriş:

Merhaba, adım Tayfun Acar. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi ve Deneticiliği Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisiyim. Kırsal kesimde görev yapan okul müdürlerinin görevlerine ilişkin görüşleri belirlemeye yönelik bir yüksek lisans çalışması yürütmekteyim. Yapılmakta olan bu araştırmada siz değerli müdürlerin görüşlerinin de önemli ve katkı sağlayıcı olduğunu düşünmekteyim. Katkılarınız için şimdiden size teşekkürlerimi sunarım.

Görüşmemize başlamadan önce görüşmemizin gizli olduğunu, görüşmede konuşulanların sadece araştırmacı ve bazı öğretim üyeleri tarafından bilineceğini belirtmek isterim. Bunun yanı sıra araştırma raporunda isimleriniz hiçbir şekilde yer almayacağını ve isimlerinizin farklı sembollerle kodlanarak kullanılacağını belirtmek isterim.

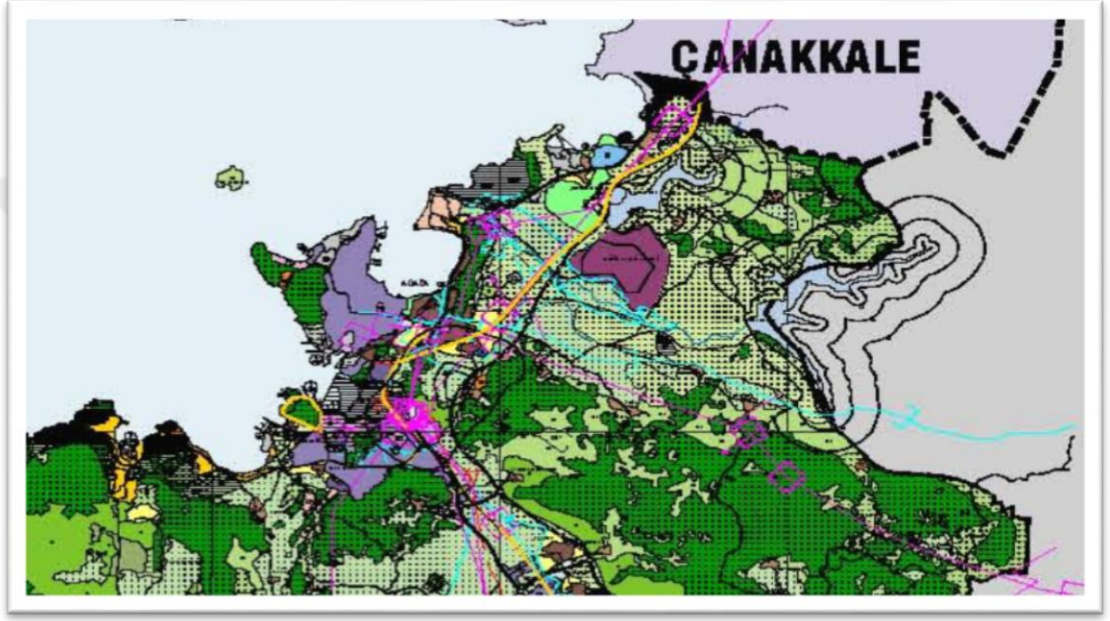
Görüşmemize başlamadan önce sormak istediğiniz soru veya belirtmek istediğiniz herhangi bir düşünceniz var mı?

Görüşmeye devam etmek istiyor musunuz?

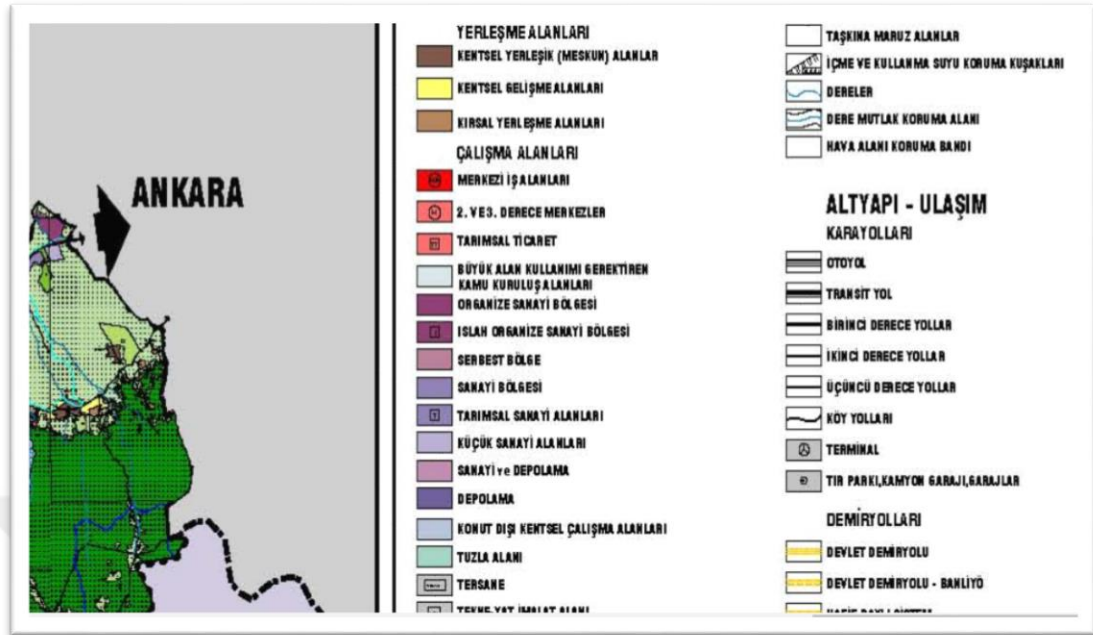
Görüşmemizin yaklaşık BİR SAAT süreceğini tahmin ediyorum. İzin verirseniz sorulara başlamak istiyorum.

İzmir Kırsal Bölgeleri Gösteren Harita Örnekleri

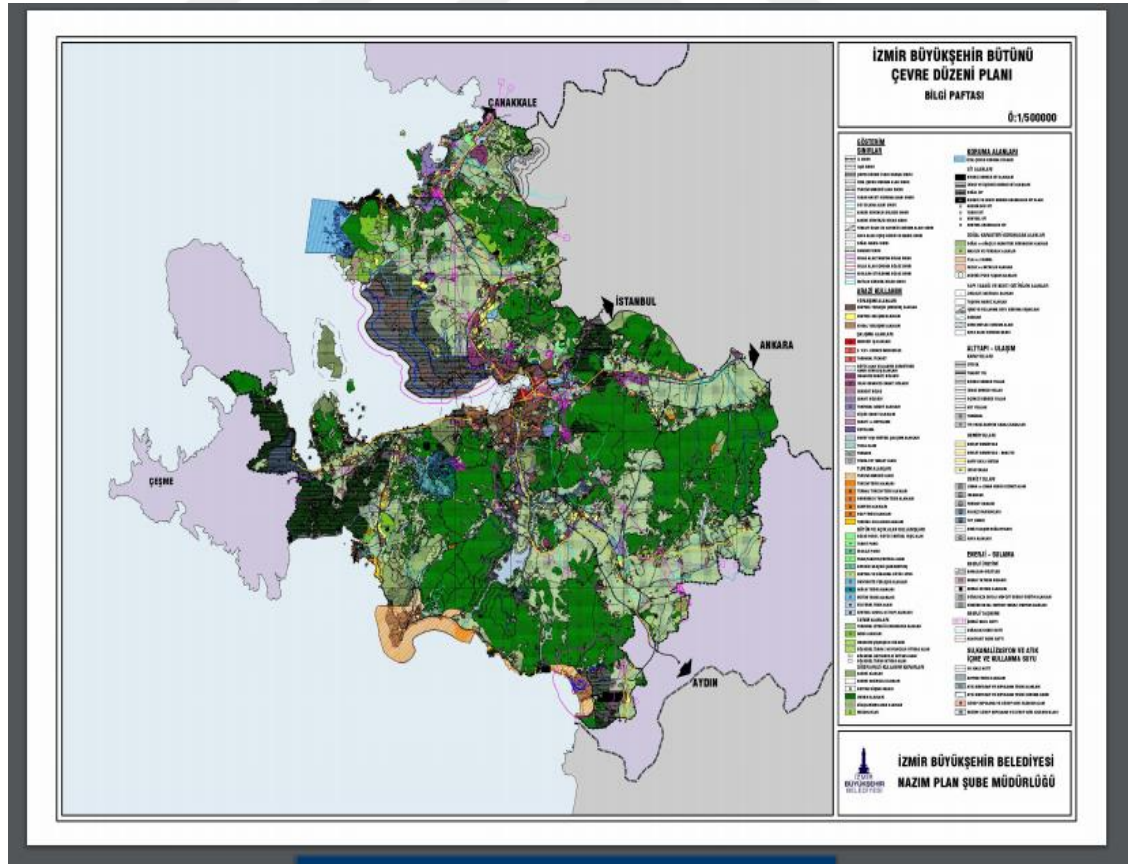
1/25000 Ölçekli İzmir Büyükşehir Bütünü Çevre Düzeni Planı Açıklama Raporundan alınmış fotoğraflar Şekil 1, Şekil 2 ve Şekil 3 de gösterilmiştir (Eylül 2012).

Şekil 1 İzmir Kırsal Bölgeleri Gösteren Harita Örneği 1

Şekil 1 İzmir Kırsal Bölgeleri Gösteren Harita Örneği 2

Şekil 1 İzmir Kırsal Bölgeleri Gösteren Harita Örneği 3

İzin Belgeleri

T.C.
İZMİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 12018877-604.01.02-E.3156559
Konu : Tayfun ACAR'ın
Araştırma İzni

13.02.2019

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü)

İlgi : a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 22/08/2017 tarihli ve 12607291 sayılı yazısı (Genelge 2017/25)
b) 28/01/2019 tarihli ve 282 sayılı yazınız.
c) 13/02/2019 tarihli ve 3132064 sayılı Valilik Onayı.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Deneticiliği yüksek lisans programı öğrencisi Tayfun ACAR'ın "Kırsaldaki Okullarda Çalışan Yöneticilerin Görevlerine İlişkin Görüşleri" konulu tez çalışması için kullanacağı ölçekleri, Müdürlüğümüz Aliğa ilçesine bağlı ekli listedeki okullarda uygulama isteği ilgi (c) Valilik Onayı ile uygun görülmüştür.

Araştırmacı tarafından yapılan araştırmanın tamamlanmasından itibaren en geç iki hafta içinde Araştırmanın Teslimine İlişkin Taahhütname Tutanağı doldurulup, araştırmanın CD'ye aktarılması sağlanarak Müdürlüğümüze gönderilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinize ve gereğini arz ederim.

İlker ERARSLAN
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

Ek:
1- Valilik Onayı (1 sayfa)
2- Araştırma Değerlendirme Formu
3- Anket Formları
4- Taahhüt Formu

Adres: Fevzipaşa mh. 452 sk. no:15 Konak /İZMİR
Elektronik Ağ: izmir.meb.gov.tr
e-posta: stratij35_1@meb.gov.tr

Bilgi için: Nihal GÜR
Tel: 0 (232) 280 36 31
Faks: 0 () _____

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 6f51-801e-3acf-94d0-10a2 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
İZMİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 12018877-604.01.02-E.3132064
Konu : Tayfun ACAR'ın
Araştırma İzni

13/02/2019

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 22/08/2017 tarihli ve 355862610.06-E.12607291 sayılı yazısı (Genelge 2017/25)
b) Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğünün 28/01/2019 tarihli ve 282 sayılı yazısı.

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Deneticiliği yüksek lisans programı öğrencisi Tayfun ACAR'ın "Kırsaldaki Okullarda Çalışan Yöneticilerin Görevlerine İlişkin Görüşleri" konulu tez çalışması için kullanacağı ölçekleri, Müdürlüğümüz Aliağa ilçesine bağlı ekli listedeki okullarda uygulama isteği ilgi (b) yazı ile belirtilmektedir.

Söz konusu ölçeklerin uygulanmasının, ekli listedeki okullarda 2018-2019 Eğitim öğretim yılında eğitim öğretimi aksatmayacak ve eğitim kurumu yöneticilerinin uygun gördüğü şekilde yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Ömer YAHŞİ
Millî Eğitim Müdürü

Ek:
1-Araştırma Değerlendirme Formu
2-Anket Formları

OLUR
13/02/2019
Ahmet Ali BARIŞ
Vali a.
Vali Yardımcısı

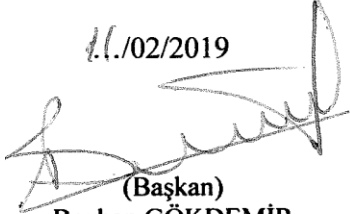
T.C.
İZMİR VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Tayfun ACAR
Kurumu / Üniversitesi	Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Deneticiliği
Araştırma yapılacak iller	İzmir
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi	Aliağa ilçesine bağlı ekli listedeki okullar
Araştırmanın konusu	Kırsaldai okullarda çalışan yöneticilerin Görevlerine İlişkin Görüşleri
Üniversite / Kurum onayı	---
Araştırma/proje/ödev/tez önerisi	Kırsaldai okullarda çalışan yöneticilerin Görevlerine İlişkin Görüşleri (Tez)
Veri toplama araçları	Yarı yapılandırılmış görüşme formu
Görüş istenilecek Birim/Birimler	-----
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
İlgi: Milli Eğitim Bakanlığı'nın 22/08/2017 tarihli ve 3558626-10.06-e.12607291 sayılı Araştırma, yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri Konulu, 2017/25 Sayılı Genelgesi. Genelge gereğince; araştırma başvurusu olması gereken nitelikler açısından incelenmiş olup, araştırmanın 2018-2019 öğretim yılında eğitim öğretimi aksatmayacak ve eğitim kurumları yöneticilerinin uygun gördüğü şekli ile yapılmasına oybirliği ile karar verilmiştir.	
Komisyon Kararı	Oybirliği ile alınmıştır.
Muhalf üyenin Adı ve Soyadı: ----	Gerekçesi; -----

KOMİSYON

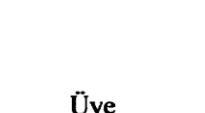
11/02/2019

 (Başkan)
 Beyhan GÖKDEMİR
 Şube Müdürü

 Üye
 Nurdan MARAL
 Öğretmen

 Üye
 Selahattin ANIK
 Öğretmen

 Üye
 Özlem GÖRÜR
 Öğretmen

 Üye
 Aslı DEMİREL
 Öğretmen

Rp

EK 1

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

GİRİŞ SORULARI

- 1.1 Ne kadar süredir yöneticilik yapıyorsunuz?
- 1.2 Ne kadar süredir bu okulda yöneticilik yapıyorsunuz?
- 1.3 Eğitim yöneticiliği ile ilgili herhangi bir seminer, hizmet içi eğitim, yüksek lisans programına katıldınız mı? Evet ise (kısaca) açıkla mısınız?
 - Ne zaman?
 - Size ne gibi katkıları oldu?

İÇERİKLE İLGİLİ SORULAR

1. Sizce etkili bir okul müdürünün sahip olması gereken özellikler nelerdir?

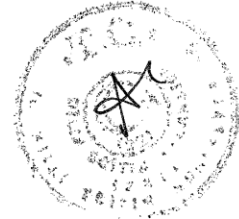
Sondalar:

- Okul yöneticileri etkili liderlik davranışı, iyi iletişim becerileri gibi kişisel özelliklere sahip olmalı mıdır? Neden?
- Okul müdürleri yöneticilik konularında bilgilenmeleri ve yetişmeleri için hizmet içi eğitim seminerlere katılmalı mıdır? Yönetim süreçlerinde ne gibi faydaları olur?

2. Etkili bir okul müdürünün sahip olması gereken özellikleri, görev yaptığınız okulunuzda uygulayıp uygulayamadığınız konusunda düşünceleriniz nelerdir?

Sondalar:

- Okulunuzun yönetiminde hitabet becerisini kullandığınız oluyor mu, eğer oluyorsa ne gibi durumlarda kullanıyorsunuz?
- Okul yönetiminde inisiyatif aldığınız durumlar var mı? Kendinizi inisiyatif alabilen bir yönetici olarak görüyor musunuz?
- Mizah anlayışınız nasıl? Okul yönetiminizde mizahın yeri var mı? Nasıl?
- Okul yöneticisi olarak motivasyon durumunuz nasıl? Motivasyon kaynağınız nedir?
- Kendinizi idealist bir yönetici olarak görüyor musunuz? Neden?

- *Okulunuzun iş ve işleyişinde mevcut yönetmeliklerde tanımlanmış görevlerinizin dışında iş yaparak özveride bulunuyor musunuz? Örnekler verir misiniz?*
- *Okul yönetiminde özveri önemli midir, neden?*

3. Okulunuzun imkanlarını yeterli görüyor musunuz? Okulunuzun bu bağlamda güçlü ve zayıf yanlarını belirtebilir misiniz?

Sondalar:

(Aşağıdaki konu başlıkları görüşmenin akışı sırasında gerekli görüldüğü yerde soru olarak görüşmeciye sorulacaktır.)

- *Derslik sayısı, bina yaşı, okul bahçesi, tuvaletler, içme suyu, kantin, vb.*
- *Mekânsal yeterlik, sınıf içi genişliği, duvar boyası, masa sandalyeler yeni mi, okulun aydınlatması, elektrik, su tesisatı sorunlu mu, vb.*
- *Fen Bilgisi Laboratuvarı, Atölyeler, vb.*
- *Okul Taşınması ile Yemekhane ve öğrencilerin servisleri,*
- *İnternet, internet hızı, Akıllı tahta, projeksiyon, vb.*
- *Kullanılan bilgisayarlar donanım ve yazılım olarak güncel mi?*
- *Yenilik ve eğitim teknolojilerinin okulunuzda kullanımına ilişkin görüşleriniz nelerdir?*

4. Okul yöneticisi olarak okulunuzun iş ve işleyiş esnasında karşılaştığınız güçlükler nelerdir?

Sondalar

- *Okulunuzda hiyerarşik düzen nasıl işliyor?*
- *Okulunuzda yürütülen faaliyetlerin nasıl yapılacağına kim karar veriyor? Okulunuzdaki karar alma süreçlerini biraz açar mısınız?*
- *Müdür yardımcısı ile ilişkileriniz nasıl? Okulunuzdaki işlerin yürütülmesinde müdür yardımcınız ile nasıl bir yol izliyorsunuz?*
- *Okulunuzun mali kaynakları ve bunların yönetimi konusunda düşüncelerinizi alabilir miyiz?*
- *Okulunuzun genel gelir giderleri nasıl, bütçe yönetimini biraz açabilir misiniz?*
- *Temizlik, Küçük Tadilat, Kırtasiye, Fotokopi vb.*
- *Öğretmen profilinizi değerlendirebilir misiniz?*
- *Öğretmen açığınız var mı?*
- *Ücretli Öğretmen, Görevlendirme Öğretmen vb.*
- *Üst makamlarla olan ilişkileriniz nasıl?*

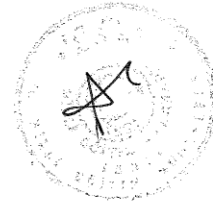

- *Öğretmenlerle karşılıklı yaşadığınız çatışmalar oluyor mu? Çatışmalar oluyor ise bu çatışmaları nasıl çözüyorsunuz?*
- *Okulunuzdaki öğretmenler ders saatlerinin dışında gönüllü olarak okulun gelişmesi öğrencilerin akademik başarıları için çaba sarf ettiklerini düşünüyor musunuz?*

5. Okul çevresiyle olan ilişkileriniz nasıl?

Sondalar

- *Velileriniz öğrencilerinin daha iyi bir eğitim alması için yönetime destek olabiliyor mu? Eğer destek olamıyorlarsa neden?*
- *Veli profilinizden bahseder misiniz? Velilerinizin eğitim durumları ve bunun öğrencilerinize ve okuluza yansımalarını nasıl görüyorsunuz?*
- *Velilerinizin sosyal ve ekonomik durumlarının okuluza etkileri hakkında bilgi verebilir misiniz? Siz bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?*
- *Kadın velilerin okulunuzun eğitim öğretime katkısı nasıl? Okuluza etkisi bağlamında değerlendirebilir misiniz?*
- *Bulunduğunuz çevrede kız çocuklarının eğitimine nasıl bakılıyor? Okuluza etkisi bağlamında değerlendirebilir misiniz?*
- *Yerel yönetim okula destek oluyor mu? Yerel yönetimle ilişkilerinizi nasıl görüyorsunuz?*
- *Okulunuzun bir sosyal medya hesabı var mı? Okulunuzda yürütülen faaliyetleri çevreye etkili bir şekilde duyurabiliyor musunuz? Bu kapsamda neler yapıyorsunuz?*
- *Okul aile birliğinin çalışmalarını değerlendirir misiniz?*

EK3

GÖRÜŞME İSTEK FORMU**ARAŞTIRMA SORUSU:**

“Kırsal kesimde görev yapan okul müdürlerinin görevlerine ilişkin görüşleri nelerdir?”

Tarih: .../.../2019 Saat (Başlangıç/Bitiş): .../.../.../...

Giriş:

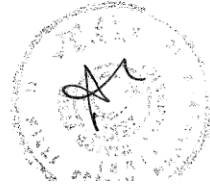
Merhaba, adım Tayfun Acar. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi ve Deneticiliği Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisiyim. Kırsal kesimde görev yapan okul müdürlerinin görevlerine ilişkin görüşleri belirlemeye yönelik bir yüksek lisans çalışması yürütmekteyim. Yapılmakta olan bu araştırmada siz değerli müdürlerin görüşlerinin de önemli ve katkı sağlayıcı olduğunu düşünmekteyim. Katkılarınız için şimdiden size teşekkürlerimi sunarım.

Görüşmemize başlamadan önce görüşmemizin gizli olduğunu, görüşmede konuşulanların sadece araştırmacı ve bazı öğretim üyeleri tarafından bilineceğini belirtmek isterim. Bunun yanı sıra araştırma raporunda isimleriniz hiçbir şekilde yer almayacağını ve isimlerinizin farklı sembollerle kodlanarak kullanılacağını belirtmek isterim.

Görüşmemize başlamadan önce sormak istediğiniz soru veya belirtmek istediğiniz herhangi bir düşünceniz var mı?

Görüşmeye devam etmek istiyor musunuz?

Görüşmemizin yaklaşık BİR SAAT süreceğini tahmin ediyorum. İzin vererseniz sorulara başlamak istiyorum.

Tarih:.....

**DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ETİK KURULU**

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Bu formun amacı katılmanız rica edilen araştırma ile ilgili olarak sizi bilgilendirmek ve katılmanız ile ilgili izin almaktır.

Bu kapsamda "Kırsaldaki Okullarda Çalışan Yöneticilerin Görevlerine İlişkin Görüşleri" başlıklı araştırma "Tayfun Acar" tarafından **gönüllü katılımcılarla** yürütülmektedir. Araştırma sırasında sizden alınacak bilgiler gizli tutulacak ve sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır. Araştırma sürecinde konu ile ilgili her türlü soru ve görüşleriniz için aşağıda iletişim bilgisi bulunan araştırmacıyla görüşebilirsiniz. Bu araştırmaya **katılmama** hakkınız bulunmaktadır. Aynı zamanda çalışmaya katıldıktan sonra çalışmadan **çıkabilirsiniz**. Bu formu onaylamanız, **araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** anlamına gelecektir.

Araştırmayla İlgili Bilgiler:

Araştırmanın Amacı: Bu araştırmada, kırsal bölgelerde görev yapan okul yöneticilerinin görevlerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Nedeni: Kırsal kesimde okul yöneticisinin görevlerine ilişkin araştırmaların sayısının yetersiz olduğu ulaşılan alanyazın taramasında görülmüştür. Kırsal kesimde okul yöneticilerinin görevlerine ilişkin görüşlerinin irdelenmesi, okul yönetimini olumlu veya olumsuz olarak etkileyen faktörlerin ortaya çıkarılması için bu araştırma önemli görülmektedir.

Süresi: 2018 / 2019 Eğitim Öğretim Yılı

Araştırmanın Yürütüleceği Yer: İzmir İli Aliağa İlçesi

Çalışmaya Katılım Onayı:

Katılmam beklenen çalışmanın amacını, nedenini, katılmam gereken süreyi ve yeri ile ilgili bilgileri okudum ve gönüllü olarak çalışma süresince üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma ile ilgili ayrıntılı açıklamalar sözlü olarak araştırmacı tarafından yapıldı. Bu çalışma ile ilgili faydalar ve riskler ile ilgili bilgilendirildim.

Bu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının (Islak imzası ile)

Adı-Soyadı:
İmzası:

Araştırmacının

Adı-Soyadı: Tayfun Acar
e-posta: acartyfn@hotmail.com

İmzası:

UYGULAMA YAPILACAK OKULLARIN LİSTESİ					
OKUL ADLARI	ÖĞRETMEN SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI	DERSLİK SAYISI	ADRES BİLGİLERİ	UYGULAMA YAPILACAK İLÇE
Bozköy Dört yıldızlı Demir Çelik İlkokulu	4	39	6	Bozköy Mahallesi, Ana Sk. 5 A, 35800 Aliğa/İzmir	Aliğa
Çakmaklı İlkokulu	2	35	2	Çakmaklı Mahallesi, 35800 Aliğa/İzmir	Aliğa
Çaltılıdere İlkokulu	3	24	3	Çaltılıdere Mahallesi, Hacılar Sk., 35800 Aliğa/İzmir	Aliğa
Karakuzu İlkokulu	4	4	26	Karakuzu Mah. Eğitim Sk. No: 10 Aliğa / İzmir	Aliğa
Helvacı İlkokulu	17	302	11	Fatih Mahallesi, Gençlik Cd. No:1, 35820 Aliğa/İzmir	Aliğa
Şehit Kemal İlkokulu	5	76	5	Şehitkema Mahallesi, Okul Sk. No:10, 35800 Aliğa/İzmir	Aliğa
Yukarı Şehit Kemal İlkokulu	7	93	4	Şehitkema Mahallesi, Okul Sk. No:10, 35800 Aliğa/İzmir	Aliğa
Helvacı Ortaokulu	15	265	9	Fatih Mahallesi, Gençlik Cd. No:1, 35820 Aliğa/İzmir	Aliğa
Şehit Kemal Ortaokulu	13	172	14	Şehitkema Mahallesi, Göktepe Cd. No:2, 35800 Aliğa/İzmir	Aliğa

